

Tie oikeudenmukaiseen rauhaan –

Kirkkojen maailmanneuvoston ymmärrys oikeudenmukaisen rauhan käsitteestä etenkin Ecumenical Call to Just Peace -asiakirjassa ja sen valmisteluprosessin aikana

Sini Tyvi
Ekumeniikan pro gradu -tutkielma
Marraskuu 2020

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion		Laitos – Institution	
Teologinen tiedekunta / Systemaattinen teologia			
Tekijä – Författare			
Sini Tyvi			
Työn nimi – Arbetets titel			
Tie oikeudenmukaiseen rauhaan - Kirkkojen maailmanneuvoston ymmärrys oikeudenmukaisen rauhan käsitteestä etenkin Ecumenical Call to Just Peace -asiakirjassa ja sen valmisteluprosessin aikana			
Oppiaine – Läroämne			
Ekumeniikka			
Työn laji – Arbetets art		Aika – Datum	
Pro gradu -tutkielma		Marraskuu 2020	
		Sivumäärä – Sidoantal	
		80	
Tiivistelmä – Referat			
<p>Ilman oikeudenmukaisuutta ei ole rauhaa, ilman rauhaa ei ole oikeudenmukaisuutta. Tämä ajatus toistuu usein rauhasta puhuttaessa, ja oikeudenmukaisuuden ja rauhan yhteenkuuluvuus näkyy myös paljon käytetyssä oikeudenmukaisen rauhan käsitteessä. Nämä käsitteet samoin kuin väkivaltaan, väkivallattomuuteen ja oikeutettuun sotaan liittyvät kysymykset ovat olleet yksi Kirkkojen maailmanneuvoston (KMN) julkilausumissa toistuneista teemoista läpi sen historian. Viimeisin laaja teologinen prosessi teemojen äärellä on käyty osana väkivallan vastaista vuosikymmentä The Decade to Overcome Violence 2001–2010: Churches Seeking Reconciliation and Peace (DOV), jolloin KMN:n piirissä pyrittiin teologisesti määrittelemään oikeudenmukaisen rauhan käsitettä ja luomaan yhteinen ekumeeninen rauhanjulistus.</p> <p>Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten oikeudenmukaisen rauhan (just peace) käsite on ymmärretty KMN:n vuonna 2011 julkaistussa Ecumenical Call to Just Peace -asiakirjassa (ECJP) ja sitä edeltäneen ekumeenisen rauhanjulistuksen valmisteluprosessin aikana. Sen lisäksi tavoitteena on verrata, miten käsitys suhteutuu KMN:ssa aiemmin käytyyn keskusteluun rauhasta ja oikeudenmukaisuudesta, väkivallasta ja sodan oikeutuksesta. Päälähteitä tutkielmassa ovat ECJP, sen luonnosversio Initial Statement Towards an Ecumenical Declaration on Just Peace (IST-EDJP) sekä täydentäväksi materiaaliksi koottu Just Peace Companion (JPC). Aiempaa keskustelua käydään läpi KMN:n yleiskokousten kannanottojen sekä DOV:n syntyyn johtaneiden vaiheiden kautta.</p> <p>Tutkielman perusteella oikeudenmukaisesta rauhasta piirtyy kuva monitahoisena, monimutkaisena ja silti samalla yksinkertaisena asiana: kaikenlaisen hyvinvoinnin ehtona ja mahdollistajana sekä perustana ihmisen oikeanlaiselle suhteelle toisiin ihmisiin, luontoon sekä Jumalaan. ECJP:n mukaan rauhan, jonka edistämiseen se kutsuu kirkkoja, tulee toteutua yhteisössä eli ihmisten kesken, taloudessa, ympäristön kanssa sekä kansojen kesken eli kansainvälisessä politiikassa.</p> <p>ECJP:n tavoitteena oli olla ”vahvasti teologiaan perustuva ekumeeninen rauhanjulistus”. Oikeudenmukaisen rauhan teologisen perustuksen muodostavat rauhan ja oikeudenmukaisuuden käsitteiden raamatullinen määrittely, kolminaisuusoppiin ja Kristuksen sovitus-työhön liittyvät näkökulmat sekä ymmärrys kirkosta rauhantyön välineenä ja rauhasta osana kirkon olemusta ja perustehtävää.</p> <p>Koska KMN:n keskustelu rauhasta on lähtenyt liikkeelle huomattavasti suppeammasta ymmärryksestä, rauhasta sodan poissaolona, rauha näyttäytyy läpi rauhanjulistuksen prosessin ja aineiston usein ensisijaisesti vastakohtana aseelliselle voimankäytölle, ja siitä keskustellaan vahvasti oikeutetun sodan teorian ja väkivallattomuuden periaatteen kontekstissa. KMN:n aiempia keskusteluja rauhasta ja ECJP:n sisältöä verrattaessa huomataan selkeä kehityskulku ja muutos: oikeutetun sodan teoria ja väkivallan perusteleminen ovat käyneet yhä mahdottomimmiksi ja keskustelun painopiste on kääntynyt väkivallattomuuteen ensisijaisena ja jopa ainoana tapana ratkoa konflikteja ja rakentaa pysyvää rauhaa. Haasteen väkivallattomuuden ihanteelle tuo kuitenkin suojeluvastuun periaate, joka edelleen jättää mahdollisuuden voimankäytölle.</p>			
Avainsanat – Nyckelord			
rauha, oikeudenmukaisuus, sovinto, oikeudenmukainen rauha, oikeutettu sota, väkivalta, väkivallan vastainen vuosikymmen, rauhanjulistus, Kirkkojen maailmanneuvosto, rauhantyö, rauhanteologia			
Säilytyspaikka – Förvaringställe			
Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia			
Muuta tietoa			

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
2. Taustaluku.....	5
2.1. Rauhan ja sodan tematiikka KMN:n yleiskokouksissa	5
2.1.1. Amsterdam 1948 – New Delhi 1961: Voiko sota olla oikeutettua?	6
2.1.2. Uppsala 1968 – Nairobi 1975: Rakenteellinen väkivalta on uhka rauhalle	8
2.1.3. Vancouver 1983 – Porto Alegre 2006: Rauha koskee koko luomakuntaa.....	11
2.2. Kohti väkivallan vastaista vuosikymmentä.....	15
2.3. Väkivallan vastainen vuosikymmen – kirkot etsimässä rauhaa ja sovintoa	18
2.4. Tavoitteena ekumeeninen rauhanjulistus	20
3. Kutsu oikeudenmukaiseen rauhaan.....	23
3.1. Laaja ja pohdiskeleva ensimmäinen luonnos	23
3.1.1. Rauhantyön kairos-hetki	24
3.1.2. Rauhan Jumala ja Jumalan rauha.....	27
3.1.3. Kirkot rauhanrakentajina	31
3.1.4. Voiko väkivalta olla perusteltua?	33
3.2. An Ecumenical Call to Just Peace -asiakirja kutsuu sitoutumaan rauhantyöhön.....	35
3.2.1. Kristityiltä kristityille.....	36
3.2.2. Perusteet oikeudenmukaiselle rauhalle nousevat Raamatusta	37
3.2.3. Oikeudenmukaisen rauhan tie vaatii sitoutumista	38
3.2.4. Matka kohti oikeudenmukaista rauhaa	40
3.2.5. Rauhantyötä ohjaavat suuntaviivat	41
3.2.6. Rauha yhteisössä, taloudessa, ympäristön kanssa ja kansojen kesken	44
3.3. Just Peace Companion täydentää kutsua	46
3.3.1. Näky oikeudenmukaisesta rauhasta on kehittynyt vähitellen.....	47
3.3.2. Ajan merkit vaativat toimimaan	47
3.3.3. Täydennetty tilannekuva luo pohjaa jatkokeskustelulle	49
3.3.4. Oikeudenmukaisen rauhan vaikeat kysymykset.....	51
3.3.5. Rauhantyön käytännön esimerkit	53
4. Oikeudenmukaisen rauhan edellytykset ja haasteet.....	56
4.1. Mitä on oikeudenmukainen rauha?	56
4.2. Mitä on väkivalta?	60
4.3. Väkivallan perusteltu käyttö ja oikeutettu sota	61
4.4. Väkivallattomuus vs. vastuu suojella	64
5. Oikeudenmukaisen rauhan pyhiinvaellus	67
5.1. Matka jatkuu: Kingston 2011 – Busan 2013	67
5.2. Oikeudenmukaisen rauhan tie ja kutsu pyhiinvaellukseen.....	69
6. Johtopäätökset.....	72
7. Lähde- ja kirjallisuusluettelo.....	75
7.1. Lyhenteet	75
7.2. Lähteet	75
7.3. Kirjallisuus	79

1. Johdanto

Ilman oikeudenmukaisuutta ei ole rauhaa, ilman rauhaa ei ole oikeudenmukaisuutta. Tämä ajatus toistuu usein rauhasta puhuttaessa niin kirkkoissa kuin laajemminkin yhteiskunnassa. Rauha (*peace*) ja oikeudenmukaisuus (*justice*) ovat siis kiinteästi toisiinsa liittyviä ja ehto toistensa toteutumiselle. Tätä taustaa vasten tuntuu luonnolliselta, että yhdeksi keskeiseksi käsitteeksi rauhantyötä käsittelevissä teksteissä on muodostunut käsite *just peace*, joka voidaan kääntää oikeudenmukaiseksi rauhaksi. Mutta mitä oikeastaan on oikeudenmukainen rauha?

Toinen käsite, joka usein liitetään rauhaan, on sota. Sota ja rauha mielletään toistensa vastakohdiksi, ja ne eivät voi olla molemmat totta yhtä aikaa. Usein rauha määritelläänkin juuri sodan ja konfliktien poissaolona, eli niin sanotun negatiivisen rauhan kautta. Positiivisella rauhalla puolestaan tarkoitetaan laajempaa ajatusta rauhasta turvallisuutena, kaikenlaisena hyvinvointina ja harmoniana. Rauhan voidaan ymmärtää toteutuvan ihmisten kesken heidän henkilökohtaisessa elämässään, yhteisössään tai koko yhteiskunnan tasolla. Etenkin uskonnollisessa kontekstissa rauha voidaan ymmärtää myös tällaisen ulkoisen toteutumisen ja sosiaalisen ilmiön lisäksi niin sanottuna sisäisenä rauhana.¹ Tässä tutkielmassa rauha käsitellään laajasti ihmisen omassa elämässä sekä yhteiskunnan tasolla toteutuvana turvallisuutena ja hyvinvointina, eli ensisijaisesti positiivisen ja ulkoisen rauhan käsitteiden kautta. Tutkielman aikana pohditaan lisäksi sisäisen rauhan näkökulmaa, joka on keskeinen osa teologista ymmärrystä rauhasta.

Vaikka sota ja rauha eivät voi toteutua yhtä aikaa ja vaikka rauha ja oikeudenmukaisuus niin kiinteästi liitetään yhteen, myös sodan yhteydessä puhutaan usein oikeudenmukaisuudesta ja sotaa perusteltaessa käytetään oikeudenmukaisen tai oikeutetun sodan (*just war*) käsitettä. Oikeutetun sodan käsitteellä viitataan yleensä niin sanottuun oikeutetun sodan teoriaan, joilla on pyritty perustelemaan ja rajaamaan, millaisissa tilanteissa ja millaisin keinoin sodankäynti voi olla oikeutettua. Kristillisessä perinteessä on käytetty etenkin Augustinuksen luomia oikeutetun sodan kriteerejä, joita ovat:

- 1) oikeutettuun sotaan tulee aina olla oikeutettu syy, 2) sen seurausten tulee olla oikeassa suhteessa saavutettuun hyötyyn, 3) sitä voi käydä vain valtio, 4) sodankäynnin päämääränä on aina rauhan saavuttaminen, 5) sotaan tulee ryhtyä vasta kun kaikki muut keinot rauhan saavuttamiseksi on koeteltu.²

---

¹ Schmidt-Leukel, 2011.

² Pikkarainen 2006, 26–27.

Tuomas Akvinolainen täydensi tätä oppia vielä vaatimalla muun muassa, että oikeutettu sota ei koskaan voi olla hyökkäyssota vaan ainoastaan puolustussota.³

Sodan lisäksi rauhasta puhuttaessa puhutaan konflikteista ja väkivallasta.

Maailman terveysjärjestön WHO:n määritelmän mukaan⁴

väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai joka voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen.⁵

WHO:n määritelmä jatkaa, että fyysisen voimankäytön ohella väkivalta tarkoittaa myös tekoja, uhkauksia ja pelottelua, laiminlyöntejä ja tekemättä jättämistä sekä kaikenlaista fyysistä, seksuaalista tai psykologista hyväksikäyttöä. Tahattomasta toiminnasta tai onnettomuuksista johtuvia terveyteen kohdistuvia haittoja ei määritelmän mukaan pidetä väkivaltana.⁶ Tässä tutkielmassa ja sen aineistossa väkivalta käsitetään varsin laajasti, ja WHO:n määritelmän lisäksi väkivalta voi kohdistua paitsi toisiin ihmisiin tai yhteisöön myös esimerkiksi ympäristöön.

Edellä mainitut käsitteet ja oikeudenmukaisen rauhan ja oikeutetun sodan kysymykset ovat olleet yksi Kirkkojen maailmanneuvoston (KMN) julkilausumissa toistuneista teemoista läpi sen historian. Viimeisin laaja teologinen prosessi teemojen äärellä on käyty 2000-luvun alussa väkivallan vastaisen vuosikymmenen, *The Decade to Overcome Violence* (DOV), aikana, jolloin KMN:n piirissä pyrittiin teologisesti määrittelemään oikeudenmukaisen rauhan käsitettä ja luomaan yhteinen ekumeeninen rauhanjulistus.

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on selvittää, miten oikeudenmukaisen rauhan (*just peace*) käsite on ymmärretty KMN:n vuonna 2011 julkaistussa *Ecumenical Call to Just Peace* -asiakirjassa ja sitä edeltäneen ekumeenisen rauhanjulistuksen valmisteluprosessin aikana. Ymmärryksen syventämiseksi tutkielmassa myös verrataan, miten tämä käsitys suhteutuu KMN:ssa aiemmin käytyyn keskusteluun rauhasta ja oikeudenmukaisuudesta, väkivallasta ja sodan oikeutuksesta. Tutkimusmetodina on systemaattinen analyysi, jossa keskitytään käsitteiden, argumenttien ja niiden taustalla vaikuttavien edellytysten analysointiin.

Päälähteitani tutkielmassa ovat *Ecumenical Call to Just Peace* -asiakirja (ECJP), sitä edeltänyt luonnosversio *Initial Statement Towards an Ecumenical Declaration on Just Peace* (IST-EDJP) sekä ECJP:n rinnalle ja sitä täydentäväksi

---

³ Pikkarainen 2006, 28–29.

⁴ KMN kertoo käyttäneensä tätä WHO:n määritelmää Väkivallan vastaisen vuosikymmenen aikana ja sen materiaaleissa (mm. FAQ about DOV, Kerber 2011, 47).

⁵ Väkivalta ja terveys maailmassa 2005, 21.

⁶ Väkivalta ja terveys maailmassa 2005, 21–22.

materiaaliksi koottu *Just Peace Companion* (JPC)⁷. Yksittäisiin asiakirjoihin viitataan tutkielmassa niiden lyhenteillä. Lisäksi käytän muun muassa käsitteitä ”ekumeeniseen rauhanjulistukseen tähdännyt prosessi”, jolla tarkoitan pääsääntöisesti kaikkia kolmea aineistoa, sekä ”rauhanjulistuksen (valmistelu)aineisto”. Tällä jälkimmäisellä käsitteellä viitataan ECJP:n ja JPC:n muodostamaan kokonaisuuteen, joka on tarkoitettu palvelemaan myös KMN:n myöhempää keskustelua oikeudenmukaisesta rauhasta ja toimimaan valmisteluaineistona vuonna 2013 Busanissa järjestettävälle yleiskokoukselle, jotta se voisi tehdä oikeudenmukaisesta rauhasta kutsua vahvemman julkilausuman, rauhanjulistuksen.

Aiempaa tutkimusta *Ecumenical Call to Just Peace* -asiakirjasta ja siihen liittyvästä prosessista ovat tehneet ainakin Sara Gehlin ja Tapani Saarinen. Gehlinin vuonna 2016 julkaistu väitöskirja *Prospects for Theology in Peacebuilding* on käyttämästäni kirjallisuudesta merkittävämpi. Siinä Gehlin on tutkinut niin ikään oikeudenmukaisen rauhan käsitettä osana ekumeeniseen rauhanjulistukseen tähdännyttä prosessia. Gehlin myös vertaa KMN:n oikeudenmukaisen rauhan ymmärrystä käsitteestä laajemmin käytyyn teologiseen keskusteluun ja pohtii sen pohjalta teologisen näkökulman tuomia mahdollisuuksia osana uskopohjaista rauhantyötä.

Saarinen puolestaan on tutkinut sodan oikeutukseen liittyviä kysymyksiä ECJP:n kontekstissa. Hänen, vuonna 2016 hyväksytty väitöskirjansa *The Christian, the Church, and Causes of War: A Systematic Analysis of the World Council of Churches' Ecumenical Call to Just Peace* pohtii erityisesti, mitä annettavaa teologisella ymmärryksellä sodan oikeutuksesta on kansainväliselle politiikalle, ja näin ollen se pyrkii Gehlinin väitöskirjan tavoin liittämään KMN:n piirissä käydyn keskustelun osaksi laajempaa kontekstia. Toisaalta juuri vahvasti kansainvälisen politiikan kentälle painottuvan otteensa takia Saarisen tutkimus ei tarjoa kovin paljon yhtymäkohtia tälle tutkielmalle.

Omassa tutkimuksessaan Saarinen toteaa, että ensimmäisiä väitöskirjoja ECJP:stä alkoi ilmestyä vuonna 2016, eli kovin kattavasti aiempaa tutkimusta nimenomaan ECJP:n prosessista ei vielä ole saatavilla.⁸ Vaikka rauhan, oikeudenmukaisuuden, sodan ja väkivallan teemoista sekä kirkkojen ja uskontojen roolista rauhantyössä kirjoitettu paljon, ja erilaista tutkimuskirjallisuutta näistä teemoista

---

⁷ JPC:sta on julkaistu kaksi painosta, vuosina 2011 ja 2012. Tutkielman teossa on ollut käytössä molemmat. Koska ne poikkeavat osin toisistaan, avaan painosten eroja tutkielman 3. luvussa.

⁸ Saarinen 2016, 10.

yleisellä tasolla olisi tarjolla enemmän, olen päättänyt rajata aihetta keskittymällä tässä tutkielmassa vain KMN:n kontekstiin. Tästä syystä käyttämäni lähteet ja kirjallisuus ovat vahvasti joko KMN:n kontekstissa syntyneitä tai sitä kommentoivia.

Koska ECJP:n julkaisuun johtanut prosessi ei ole KMN:n historiassa ensimmäinen, jonka aikana se on määritellyt näkemystään oikeudenmukaisuudesta ja rauhasta, vaan osa pidempää jatkumoa, olen tutkielmaa varten selvittänyt myös, millaista aiempaa keskustelua aiheista on käyty KMN:ssa. Tätä historiaa summattessani olen hyödyntänyt tutkimuksessani Matti Pikkaraisen vuonna 2006 julkaistua väitöskirjaa *Voiko sota olla oikeutettu?*, jossa hän on tutkinut KMN:n yleiskousten vuosina 1948–1983 tekemiä kannanottoja sodasta kriisien ratkaisuna.

Oman tutkimukseni aluksi esittelen ekumeeniseen rauhanjulistukseen tähdänneen prosessin taustaa. Tausta-aineiston rajaamiseksi olen päättänyt nostamaan esille pääasiassa KMN:n yleiskokouksissa esitettyjä kannanottoja sekä KMN:n painopisteitä ja ohjelmatyön keskeisimpiä vaiheita, jotka osaltaan johtivat ekumeeniseen, oikeudenmukaisen rauhan käsitettä teologisesti perustelevan rauhanjulistuksen valmisteluprosessiin. Taustaluvun rakenteeseen ja siinä esiteltävien asioiden valintaan on vaikuttanut myös se, millaisia asioita rauhanjulistuksen valmistelutyöryhmä on asiakirjoissa itse nostanut esille julistukseen tähdänneen prosessin historiallisena viitekehystenä.

Päälähteitani eli ekumeeniseen rauhanjulistukseen tähdänneen prosessin kaikkia kolmea aineistoa esittelen tutkielman kolmannessa luvussa. Käyn asiakirjat läpi yksitellen selostaen ja kommentoiden niiden keskeisiä sisältöjä. Aineiston pohjalta on havaittavissa toistuvia teemoja, jotka KMN:n piirissä käydyssä keskustelussa liittyvät läheisesti oikeudenmukaisen rauhan käsitteeseen, joko sitä haastavina tai selittävinä näkökulmina. Näistä teemoista muutamia nostan tarkempaan käsittelyyn tutkielman neljännessä luvussa, jossa pyrin paitsi tekemään yhteenvetoja IST-EDJP:n, ECJP:n ja JPC:n sisällöistä myös avaamaan KMN:n ajattelussa mahdollisesti tapahtuneita muutoksia.

Vaikka ECJP:n julkaisu oli yhden prosessin huipennus, se ei ole ollut rauhantöön päätepiste KMN:ssa vaan nimensä mukaisesti kutsu kirkkoille toimia oikeudenmukaisen rauhan edistämiseksi myös jatkossa. Tästä syystä tutkielman lopussa luon vielä lyhyen katsauksen, miten ECJP ja JPC ovat julkaisunsa jälkeen palvelleet kyseisessä tehtävässä, ensin *International Ecumenical Peace Convocation* -tapahtumassa (IEPC) vuonna 2011 ja myöhemmin KMN:n valmistautuessa kymmenenteen yleiskokoukseensa Busanissa 2013.

2. Taustaluku

Vaikka uuden vuosituhannen alku jää Kirkkojen maailmanneuvoston historiaan nimellä *The Decade to Overcome Violence 2001–2010: Churches Seeking Reconciliation and Peace*, ei se ollut teemallisesti poikkeus KMN aiemmista vaiheista. Kuten useat DOV:n materiaalit ja vuosikymmentä käsittelevät artikkelit toteavat, rauha on ollut tärkeä teema Kirkkojen maailmanneuvostossa, ja vuonna 1948 toisen maailman sodan jälkimainingeissa perustettu KMN on puhunut rauhan ja oikeudenmukaisuuden puolesta alusta asti.⁹

Yleiskokouksissa käytyjen keskustelujen ja tehtyjen julkilausumien lisäksi rauhaan liittyvät kysymykset ovat olleet keskeisessä roolissa useissa KMN:n keskuskomitean kokouksissa, erilaisissa konferensseissa sekä KMN:n ohjelmatyössä. Kokouksissaan KMN on ottanut usein kantaa ajankohtaisiin konflikteihin ja kriiseihin, kuten apartheidiin sekä Vietnamin ja Persianlahden sotiin.¹⁰ Ennen ekuumeeniseen rauhanjulistukseen tähdännyttä prosessia KMN:n ymmärrykseen oikeudenmukaista rauhasta ovat vaikuttaneet merkittävästi etenkin Oikeudenmukaisuus, rauha ja luomakunnan eheys -prosessi (ORLE) sekä väkivallan voittamiseen keskittynyt ohjelma ja teemavuosikymmenet.

2.1. Rauhan ja sodan tematiikka KMN:n yleiskokouksissa

Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokousten keskustelut ja kannanotot rauhasta heijastelevat paljon oman aikansa maailmanpoliittista tilannetta. Tästä syystä rauhasta puhuttaessa on puhuttu myös sodasta sekä tilanteista, joissa väkivalta tai sota voi sittenkin olla oikeutettua. Etenkin ensimmäisissä yleiskokouksissa sodan oikeutuksen lisäksi puhuttivat ydin- ja joukkotuhoaseet. Vähitellen keskusteluun nousivat yhä enemmän sosiaalinen ja taloudellinen oikeudenmukaisuus sekä ympäristökysymykset osana rauhaa. Yleiskokousten lisäksi rauhaan, sodan oikeutukseen ja aseistariisuntaan sekä sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen liittyviä kysymyksiä on käsitelty lukuisissa keskuskomitean kokouksissa sekä KMN:n asettamissa komissioissa. Tässä tutkielmassa keskityn kuitenkin luomaan katsauksen lähinnä yleiskokousten julkilausumiin.

---

⁹ Mm. Final Report of the DOV 2011, 11; Kerber 2011, 35.

¹⁰ Kts. esim. Uppsala 1968, 72, 160–172; Nairobi 1975, 118; Canberra 1991, 205–216.

2.1.1. Amsterdam 1948 – New Delhi 1961: Voiko sota olla oikeutettua?

KMN:n ensimmäisessä yleiskokouksessa Amsterdamissa, Hollannissa vuonna 1948 toisen maailmansodan läheisyys vaikutti suuresti. Sen myötä keskeiseen rooliin keskustelussa nousi paitsi sodan aiheuttamat tuhot ja seuraukset myös kysymys sodankäynnin periaatteellisesta mahdollisuudesta ja oikeutuksesta kansainvälisten ongelmien ratkaisemisessa.¹¹ Julkilausumassaan yleiskokous totesi, että:

Sota keinona ratkaista erimielisyyksiä ei sovi yhteen Herramme Jeesuksen Kristuksen opetuksen ja esimerkin kanssa. Sotien rooli nykyisessä kansainvälisessä elämässämme on synti Jumalaa vastaan ja häpeäksi ihmiselle.¹²

Vaikka yleiskokous yksimielisesti tuomitsi sodan Jumalan tahdon vastaisena¹³, se ei kuitenkaan täysin hylännyt ajatusta sodasta kriisien ratkaisuna¹⁴.

Kokouksen julkilausumassa oppi oikeutetusta sodasta asetettiin kyseenalaiseksi, mutta koska yleiskokouksessa ei päästy yksimielisyyteen kysymyksestä, voiko sota olla oikeutettu, oli kompromissina syntynyt julkilausuma kolmikohtainen ilmaisten eriävät näkemykset: (1) Joidenkin mielestä sotaan osallistumisen voitiin nähdä kristityn velvollisuutena erityisissä olosuhteissa, mutta modernia sodankäyntiä ja joukkotuhoaseiden käyttöä ei kuitenkaan pidetty koskaan oikeutettuna. (2) Jotkut esittivät, että sotilaallinen voimankäyttö voi olla lain vaatimaa ja sen mukainen äärimmäinen sanktio. Tällaisessa tilanteessa kansalaisten velvollisuus on puolustaa lakia jopa voimakeinoin. (3) Kolmannen näkemyksen mukaan kristittyjen tulisi kieltäytyä kaikesta asepalveluksesta ja kirkkojen tulisi puhua passifismin puolesta.¹⁵

Julkilausumassa on nähtävissä myös Amsterdamin yleiskokouksen yhteiskuntaeettinen ajattelu, jonka mukaan organisoitunut, vastuullinen yhteiskunta on Jumalan toiminnan väline. Vastuullinen yhteiskunta on näin ollen myös keino turvata oikeudenmukaisuuden ja rauhan toteutuminen.¹⁶

KMN:n toisessa yleiskokouksessa Evanstonissa, Yhdysvalloissa 1954 jatkettiin keskustelua vastuullisesta yhteiskunnasta ja siitä, mitä se on. Vaikka vastuullisen yhteiskunnan mallia hahmotettiin kokouksessa toisin kuin

---

¹¹ Pikkarainen 2006, 54.

¹² Amsterdam 1948, 89.

¹³ Kerber 2011, 35; Kässmann 1998, 12.

¹⁴ Kerber 2011, 35; Pikkarainen 2006, 54, 63.

¹⁵ Pikkarainen 2006, 66; Amsterdam 1948, 89–90.

¹⁶ Pikkarainen 2006, 66.

Amsterdamissa¹⁷, silti keskeistä oli edelleen, että yhteiskunnan rakenne nähtiin olevan ihmistä varten ja että juuri rakenteen avulla voidaan mahdollistaa ihmisille turvallinen ja oikeudenmukainen elämä. Sodan ja rauhan kysymyksessä keskeisimmiksi nousivat rauhan olemus sekä uhkat. Uhkista esillä olivat etenkin ydinko-
keet ja -aseet. Paitsi että nämä aseet uhkasivat ihmisiä ja kaikkea elämää niillä alueilla, joilla kokeita suoritettiin, aiheuttivat ne myös vallan keskittymistä, minkä nähtiin kärjistävän kansainvälistä ilmapiiriä ja siten olevan yksi suurimmista rauhaa uhkaavista tekijöistä. Tästä syystä yleiskokous vaati kaikkien joukkotuhouksien täydellistä kieltämistä.¹⁸

Evanstonin kokouksen mukaan rauhaa ei voinut rakentaa pelotteiden kautta eikä rauha, josta kirkot puhuvat, voi myöskään perustua alistamiseen tai voimaan. Yleiskokous määritteli rauhan merkityksen niin sanotun positiivisen rauhan mukaisesti:

Kristittyjen päämäärä kaikkialla on maailmanrauha. Mutta heille ”rauha” on paljon enemmän kuin vain ”sodan poissaoloa”; se on tila, jota sävyttävät myönteisesti vapaus, oikeus, totuus ja rakkaus. Tällaisen rauhan puolesta kirkon tulee tehdä työtä ja ru-
koilla.¹⁹

Vaikka rauha on muutakin kuin vain sodan poissaoloa ja vaikka Evanstonin julki-
lausuma toi keskusteluun vahvemmin kristillisen pasifismin näkökulman, ei ko-
kous lopulta kuitenkaan täysin irtisanoutunut sodan oikeutuksesta. Sota itsessään ei ole Evanstonin kokouksen mukaan oikein, mutta vääryyden ehkäisemistä sodan avulla tai puolustautumista epäoikeudenmukaista hyökkääjää vastaan voidaan pi-
tää perusteltuna. Näin ollen myös Evanstonin yleiskokouksen johtopäätös oli sama kuin Amsterdamissa: periaatetasolla sota tuomittiin, mutta käytännössä jä-
tettiin kuitenkin mahdollisuus, että tietyissä olosuhteissa sotaa voi pitää jopa oi-
keutettuna.²⁰

New Delhissä, Intiassa 1961 pidetyssä KMN:n kolmannessa yleiskokouk-
sessa jatkettiin edellisten kokousten linjalla: sotaa pidettiin Jumalan tahdon vastai-
sena ja hyökkäyksenä koko luomakuntaa kohtaan. Tämä tarkoitti niin luontoa kuin ihmisiäkin. Kokous totesikin: ”Koska sota on rikkomus Jumalaa vastaan, kristittyjen tehtävä on tehdä kaikkensa sotien estämiseksi”²¹. Kokous myös totesi, että moderni sodankäynti oli entistä vaikeammin rajattavissa ja kosketti siksi yhä

---

¹⁷ Amsterdamin kokous korosti vastuullisen yhteiskunnan mallissaan luomista ja yhteiskunnan ra-
kenteita, kun taas Evanstonissa korostui yksilön merkitys (Pikkarainen 2006, 105).

¹⁸ Pikkarainen 2006, 84–85.

¹⁹ Evanston 1954, 132.

²⁰ Pikkarainen 2006, 88–90; Evanston 1954, 132–134.

²¹ New Delhi 1961, 264.

laajempia joukkoja. Tästä syystä New Delhin kokous piti tärkeänä työskennellä edelleen aseistariisunnan edistämiseksi sekä ydinkokeiden ja -asevarustelun estämiseksi. Sotaan laajemmin New Delhin kokous otti edellisiä yleiskokouksia tiukemman kannan: sota ei voi olla hyväksyttävä ratkaisu kansainvälissä ongelmissa, eivätkä kristityt voi pitää voimankäyttöä ratkaisuna oikeudenmukaisen yhteiskunnan rakentamisessa.²²

New Delhin yleiskokouksen vetoomuksessa korostettiin, että pelkkä sodan ehkäiseminen ei ollut riittävästi, vaan oli toimittava myös yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden sekä sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen puolesta. Rauha, joka on enemmän kuin sodan poissaoloa, edellyttää ihmisarvon toteutumista.²³

2.1.2. Uppsala 1968 – Nairobi 1975: Rakenteellinen väkivalta on uhka rauhalle

Tietä New Delhistä Uppsalan yleiskokoukseen Ruotsissa 1968 varjostivat useat kansainväliset kriisit, muun muassa Kuuban ohjuskriisi, Vietnamin sota sekä Lähi-idän tilanne. Myös rotusyrjintään liittyvät kysymykset, kuten Etelä-Afrikan Apartheid-politiikka sekä Yhdysvaltojen rotuerottelu ja Martin Luther Kingin murha, olivat paljon esillä.²⁴ Uppsalan yleiskokouksen ajatteluun vaikutti lisäksi vuonna 1966 Genevessä, Sveitsissä pidetty ”Kirkko ja yhteiskunta” -konferenssi, joka haastoi KMN:n aiemman ajattelun vastuullisesta yhteiskunnasta, joka oli perustunut siihen, että järjestäytynyt yhteiskunta takaisi parhaiten rauhan ja oikeudenmukaisuuden. Toisinajattelijat olivat sitä mieltä, että oikeudenmukaisuus voisi toteutua vain, jos kirkko tukisi vallitsevan, länsimaiseksi koetun järjestelmän syrjäyttävää vallankumousta. Ongelmallista tällaisessa ajattelussa oli kuitenkin sen sisältämä väkivallan mahdollisuus ja seuraukset. Geneven konferenssissa esityissä puheenvuoroissa jotkut nimittäin pitivät väkivaltaista vallankumousta pienempänä pahana kuin vallitsevaa rakenteellista väkivaltaa, ja olivat valmiita hyväksymään väkivallan, mikäli sitä käytettäisiin rakenteiden muuttamiseen ja siten ”hyvään tarkoitukseen”.²⁵

Uppsalan yleiskokouksessa Geneven konferenssin vaikutukset näkyivät muun muassa siinä, että yleiskokous tunnusti poliittisten järjestelmien epäonnistuneen oikeudenmukaisen maailman rakentamisessa. Kokous kuitenkin muistutti,

---

²² Pikkarainen 2006, 103–104.

²³ Pikkarainen 2006, 106–107; New Delhi 1961, 280–281.

²⁴ Pikkarainen 2006, 112–113.

²⁵ Pikkarainen 2006, 122; Kässmann 1998, 13.

että mikäli oikeudenmukaisuuden toteutuminen edellyttää muutosta rakenteissa, vallankumous on toteutettava järjestäytyneesti ja rauhanomaisesti. Vaikka Uppsalan yleiskokouksessa oli havaittavissa vallankumouksen henkeä, kokous korosti rauhanomaisia keinoja ja irtisanoutui väkivallan oikeutuksesta. Samalla kokous irtisanoutui selkeästi Genevessä esitetystä väkivallan hyväksyvistä vallankumouksen teologiasta.²⁶

Sodan sekä fyysisen väkivallan ja alistamisen lisäksi Uppsalan kokous nosti esille taloudellisen ja sosiaalisen vallankäytön, rakenteellisen väkivallan, joka johtaa ihmisten tai ihmisryhmien alistamiseen. Taloudellisen oikeudenmukaisuuden kysymykset nähtiin ennen kaikkea osana maailmanlaajaa yhteiskunnallista järjestystä, mutta myös osana valtioiden sisäistä kehitystä. Tässä yhteydessä kokous mainitsi myös kysymykset ihmisarvosta, enemmistöjen ja vähemmistöjen suhteista, rotukysymyksestä ja pakolaisista. Yhteiskunnallinen epätasa-arvo on riski, sillä se johtaa usein tyytymättömyyteen, joka saattaa purkautua pahimmillaan fyysisenä väkivaltana. Epäoikeudenmukaisuus nähtiin siksi vakavimpana uhkana rauhalle.²⁷

Rauha ymmärrettiin Uppsalan kokouksessa kaikenlaisen väkivallan vastakohtaksi, mikä osoittaa hyvin laajaa tulkintaa rauhasta. Toisaalta rauha ymmärrettiin prosessiksi, eli rauha ei ole vain yhdenlainen pysyvä olotila, vaan siihen voi liittyä muutoksia erimerkiksi poliittisella kartalla. Oikeudenmukaisuuden ja rauhan suhdetta pohtiessaan rauhan Uppsalan yleiskokous käytti myös oikeudenmukaisen rauhan käsitettä²⁸, jota se määritteli sanomalla:

Oikeudenmukaisen rauhan on perustuttava kristilliseen vakaumukseen Jumalan kuvaksi luotujen ihmisten arvosta ja vapaudesta sekä yksilöiden, kansojen ja rotujen tasa-arvoon ja solidaarisuuteen. Siksi meidän on kiinnitettävä erityistä huomiota ihmisoikeuksien ja itsemääräämisoikeuden kehittämiseen ja suojeluun. Myös sosiaalinen oikeudenmukaisuus köyhien ja rikkaiden kansojen välillä kuuluu tähän yhteyteen.²⁹

Uppsalan yleiskokouksen jälkimainingeissa KMN:n käynnisti vuonna 1968 *Programme to Combat Racism* -ohjelman (PCR) sekä toisen projektin, jonka keskeisinä tavoitteina oli yhtäältä edistää kirkkojen kannanottoja väkivaltakysymyksiin sekä rauhaan ja oikeudenmukaisuuteen ja toisaalta etsiä keinoja väkivallan vähentämiseksi.³⁰ Vaikka jo Amsterdamin yleiskokous oli tunnustanut rotuun tai

---

²⁶ Pikkarainen 2006, 124–126.

²⁷ Pikkarainen 2006, 129–131; Uppsala 1968, 63–69.

²⁸ Tämä kohta on yleiskokousraporteissa ensimmäinen kerta, jolloin *just peace* -sanapari esiintyy siten, että se voidaan tulkita vastaavaksi *oikeudenmukainen rauhan* käsitteeksi, kuin miten *just peace* -käsite muissa tämän tutkielman aineistoissa tulkitaan.

²⁹ Uppsala 1968, 58.

³⁰ Final Report of the DOV 2011, 16; Pikkarainen 2006, 138, Kässmann 1998, 14.

väriin perustuvat ennakkoluulot sekä syrjinnän ja erottelun olevan epäoikeudenmukaista ja ihmisarvon kieltävää, kesti kaksi vuosikymmentä, ennen kuin aika oli KMN:n piirissä kypsä rasismien lopettamista edistäneelle ohjelmalle. Ja vaikka PCR herätti etenkin alkuvaiheessaan runsaasti keskustelua ja kiistelyä³¹, nykypäivän näkökulmasta sitä voidaan pitää erittäin merkittävänä hankkeena KMN:n historiassa.³²

Vuonna 1975 Nairobissa, Keniassa järjestetty KMN:n viides yleiskokous jatkoi Uppsalan kokouksen viitoittamalla tiellä ajatuksen ”kehitys on rauhan uusi nimi” parissa. Samalla kun poliittinen itä-länsi-vastakkainasettelu oli kääntynyt enenevässä määrin keskusteluksi pohjoisesta ja etelästä, teollisuusmaista ja kehitysmaista, mukaan olivat tulleet taloudelliseen kehitykseen, maapallon kantokykyyn, ihmisoikeuksiin ja tasa-arvoon liittyvät kysymykset.³³

Nairobin yleiskokouksen ajatteluun vaikuttivat 1970-luvun alun sotilaallisen kehitys sekä KMN:n keskuskomitean vuonna 1973 hyväksymä *Violence, Non-Violence and the Struggle for Social Justice* -asiakirja, joka siirsi keskustelun painopisteen oikeutetun sodan kysymyksen teoreettisesta tarkastelusta väkivallan erilaisiin ilmentymiin, jotka näkyvät muun muassa sosiaalisena epäoikeudenmukaisuutena. Epäoikeudenmukaiset yhteiskunnalliset rakenteet nähtiin haasteena, johon kirkkojen on vastattava edistämällä rauhan ja oikeudenmukaisuuden toteutumista yhteiskunnan kaikilla tasoilla.³⁴

Nairobin kokouksen yhteiskuntaeettisessä ajattelussa korostuivat kaksi käsitettä: kestävä (*sustainable*) ja oikeudenmukainen. Oikeudenmukaisen yhteiskunnan perustaksi nähtiin vallankäytön oikeudenmukaisuus sekä taloudellisten ja sosiaalisten resurssien oikeudenmukainen jakaantuminen, joka huomioi myös ihmisen ja luonnon suhteen. Jotta oikeudenmukainen yhteiskunta voisi toteutua, vaatii se poliittisten ja taloudellisten rakenteiden uudistusta, minkä takia kirkkojen on irtisanouduttava vääriksi koetuista tai vääryyttä aiheuttavista rakenteista. Tämä uusi ”oikeudenmukaisen, osallistuvan ja kestävä kehityksen yhteiskunnan” malli (*just, participatory and sustainable society*, JPSS) oli selkeä muutos aiempien yleiskokousten edustamaan ”vastuullisen yhteiskunnan” malliin. Vaikka JPSS

---

³¹ Kiistelyä aiheutti etenkin PCR:n Special Fund, josta KMN jakoi rahaa rasismien vastaiseen toimintaan erilaisille ryhmille ja vapautusliikkeille (*liberation movements*), joista osa käytti myös väkivaltaa tavoitteensa edistämiseksi (Kässmann 1998, 14–15). Tätä keskustelua käytiin mm. Nairobin yleiskokouksessa 1975, missä vaadittiin jopa kirkkoja lopettamaan tuki PCR:lle ellei ohjelman rahanjakoperusteita muuteta (Nairobi 1975, 99–100).

³² WCC – Racism, Discrimination and Xenophobia.

³³ Pikkarainen 2006, 138.

³⁴ Pikkarainen 2006, 139.

edelleen tunnusti järjestäytyneen yhteiskunnan merkityksen, sen ei katsottu oletusarvoisesti olevan tae oikeudenmukaisuuden toteutumiselle.³⁵

Yhteiskunnallisen kehityksen lisäksi Nairobin kokouksessa esitettiin jälleen huoli maailman militarisoitumisesta, asevarustelusta sekä asekaupasta.³⁶ Kokouksen raportissa todetaan, että

Kirkkojen tulisi korostaa valmiuttaan elää ilman aseellista suojaa ja tehdä merkittävä aloite kiireellisen aseistariisunnan aikaansaamiseksi. Kirkkojen, kristittyjen ja kaikkien maiden kansalaisten tulisi painostaa maidensa hallituksia kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi turvautumatta joukkotuhouksien käyttöön.³⁷

Nairobin yleiskokouksen voidaankin kuvata omaksuneen periaatteen, jonka mukaan kirkkojen tulee ”harjoittaa rauhan ja sovinnonteon virkaa sekä tutkia väkivallattoman toiminnan merkitystä yhteiskunnalliselle muutokselle ja taistelulle militarismia vastaan”³⁸.

2.1.3. Vancouver 1983 – Porto Alegre 2006: Rauha koskee koko luomakuntaa

Yksi KMN:n kattavimmista rauhateemaisista kannanotoista on Vancouverissa, Kanadassa vuonna 1983 järjestetyn kuudennen yleiskokouksen julkilausuma:

Rauha ei ole vain sodan poissaoloa. Rauhaa ei voi rakentaa, jos perustana on epäoikeudenmukaisuus. Rauha vaatii uutta kansainvälistä ohjeistoa, joka perustuu oikeudenmukaisuudelle kaikkia kansoja kohtaan ja kaikkien kansojen keskuudessa sekä jokaisen ihmisen Jumalan antamalle ihmisyydelle ja arvokkuudelle. Rauha on, kuten profeetta Jesaja on opettanut, vanhurskauden vaikutusta.³⁹

Juuri tämä julkilausuma mainitaan useissa DOV:n materiaaleissa ja teksteissä, joissa kuvataan rauhan ja oikeudenmukaisuuden teemojen käsittelyä ja tärkeimpiä vaiheita KMN:ssa.⁴⁰ Kyseessä on vahva ja vaikuttava kannanotto, johon kiteytyvät yleiskokouksessa esille nousseet näkökulmat, ja joka on ohjannut merkittävästi KMN:n myöhempää ajattelua rauhasta.

Rauha ymmärrettiin Vancouverissa ”rauhan, armeliaisuuden ja oikeudenmukaisuuden uudistamaksi yhteydeksi”. Oikeudenmukaisuuden puolestaan nähtiin koskevan sekä ihmisiä että koko luomakuntaa. Puhuessaan rauhasta kokous otti kantaa aseelliseen voimankäyttöön, johon perustuvan rauhantilan se katsoi olevan epäoikeudenmukainen ja kestämaton. Ihmisten alistamiseen nähtiin provosoivan

---

³⁵ Pikkarainen 2006, 142–144.

³⁶ Pikkarainen 2006, 146–149.

³⁷ Nairobi 1975, 182.

³⁸ Final Report of the DOV 2011, 16.

³⁹ Vancouver 1983, 132.

⁴⁰ Mm. JPC 2012, 15–16 ja Final Report of the DOV 2011, 11.

sorrettuja tarttumaan jopa aseisiin viimeisenä keinona puolustautua systemaattiselta väkivallalta. Yleisen turvallisuuden (*common security*) kannalta nähtiin välttämättömäksi ihmisten turvallisuus (*people's security*), johon liittyvät myös ihmisoikeuksien toteutuminen sekä sosiaalinen ja taloudellinen oikeudenmukaisuus.⁴¹

Aiempien yleiskokousten tavoin myös ydinaseisiin ja aseistariisuntaan.

Kannanotossaan rauhasta ja oikeudenmukaisuudesta Vancouverin kokous korosti, että

on tullut aika, jolloin kirkkojen on yksiselitteisesti julistettava, että ydinaseiden tuotanto ja käyttö ovat rikos ihmiskuntaa vastaan ja että tällainen toiminta on tuomittava eettisistä ja teologisista syistä.⁴²

Yhteiskunta-ajattelussaan Vancouverin kokous jatkoi Nairobissa esitetyn JPSS-mallin pohjalta korostaen aiempaa enemmän Jumalan luomistyön merkitystä ja vastuuta myös luomakunnasta.⁴³ Yleiskokous kutsui KMN:n jäsenkirkkoja ”käynnistämään keskinäisen rauhaan, oikeudenmukaisuuteen ja luomakunnan eheyteen⁴⁴ sitoutumisen konsiliaarisen prosessin”.⁴⁵ ORLE-prosessissa ei kuitenkaan ollut kyse yhtenäisestä ohjelmasta, vaan sen tavoitteena oli käsitellä niitä kysymyksiä, joita pidettiin maailman kehityksen kannalta keskeisinä kipukohtina ja pyrkiä vahvistamaan kirkkojen sitoutumista oikeudenmukaisuuden, rauhan ja luomakunnan eheyden edistämiseen.⁴⁶

Koska ORLE-prosessi ei ollut yhtenäinen ohjelma, sitä toteutettiin eri kirkkoissa ja eri puolilla maailmaa eri tavalla. Prosessin aikana järjestettiin sekä paikallisia että alueellisia kokouksia, ja se huipentui vuonna 1990 Soulissa, Etelä-Koreassa pidettyyn *World Convocation on Justice, Peace and Integrity of Creation* -kokoukseen. Prosessin loppuasiakirjassa on koottu kymmenen vakuutusta oikeudenmukaisuudesta, rauhasta ja luomakunnan eheydestä sekä solidaarisuussopimus, johon kuuluu neljä sovellutusta. Asiakirjassa otetaan kantaa muun muassa kaikkien ihmisten tasa-arvon, taloudellisen oikeudenmukaisuuden, luonnon hyvinvoinnin, alkuperäiskansojen oikeuksien ja ihmisoikeuksienpuolesta sekä vastustetaan joukkotuhoaseita ja sotilaallista voimankäyttöä.⁴⁷

---

⁴¹ Pikkarainen 2006, 163–164.

⁴² Vancouver 1983, 134–138.

⁴³ Pikkarainen 2006, 154–155.

⁴⁴ *Justice, Peace and Integrity of Creation* (JPIC), suomeksi käytetään lyhennettä ORLE.

⁴⁵ Vancouver 1983, 255.

⁴⁶ Pikkarainen 2006, 155.

⁴⁷ ORLE 1992, 55–79.

Rauhasta loppuasiakirja sanoo, että ”Raamatulliselle uskolle todellinen rauha merkitsee, että jokainen ihminen voi elää turvallisessa suhteessa Jumalaan, lähimmäiseensä, luontoon ja itseensä”. Nimensä mukaisesti ORLE-prosessi korostaa siis rauhaa, oikeudenmukaisuutta ja luomakunnan eheyttä vahvasti toisiinsa linkittyvinä teemoina, minkä takia rauhan nähdään toteutuvan vain, mikäli se toteutuu myös suhteessa luontoon, ei vain toisiin ihmisiin tai Jumalaan. Rauhaan liittyvässä vakuutuksessaan asiakirja ottaa lisäksi selvästi kantaa pasifismin puolesta ja oikeutetun sodan käsitettä vastaan sanoessaan:

Meidät on kutsuttu etsimään kaikkia mahdollisia keinoja oikeudenmukaisuuden toteuttamiseksi, rauhan saavuttamiseksi ja ongelmien ratkaisemiseksi aktiivisen väkivallattomuuden tietä. - - Me sitoudumme väkivallattomuuteen kaikissa henkilökohtaisissa suhteissamme, työskentelemme sodan kieltämiseksi laillisena konfliktien ratkaisukeinona ja painostamme hallituksia kansainvälisen juridisen rauhansolmimisen järjestyksen aikaansaamiseksi.⁴⁸

ORLE-prosessin vaikutukset näkyivät vahvasti Canberrassa, Australiassa vuonna 1991 järjestetyn KMN:n seitsemännen yleiskokouksen keskusteluissa ja antoi myös useita suosituksia, miten kirkkojen tulisi jatkossa edistää prosessin tehtyjä sitoumuksia. Rauhasta ja oikeudenmukaisuudesta käytyihin keskusteluihin eniten vaikuttanut tekijä oli kuitenkin vain muutamaa viikkoa ennen yleiskokousta puhjennut Persianlahden sota, johon Canberrassa otettiin vahvasti kantaa. Vaikka sotaa koskevassa kannanotossa vahvistettiin jo Amsterdamissa esitetty näkemys, että sota on vastoin Jumalan tahtoa, näkemykset siitä, voiko sotaa pitää oikeutettuna, jakaantuivat. Tästä kertoo se, että kannanottoon esitetty lause, että kirkkojen tulisi

hylätä kaikki teologiset tai moraaliset perustelut sotilaalliselle voimankäytölle, oli sitten kyse sodasta tai muusta sortavasta turvallisuuskäytännöstä, ja tulla oikeudenmukaisen rauhan puolustajiksi⁴⁹

lopulta poistettiin, jotta kannanotto voitiin hyväksyä. Vaikka kannanotto vaati Persianlahden sodan lopettamista, se ei kuitenkaan yksiselitteisesti tuominnut Irakia vastaan tehtyä sotilaallista hyökkäystä.⁵⁰

KMN:n kahdeksannen yleiskokouksen kokoontuessa Hararessa, Zimbabwessa 1998 voitiin todeta, että kylmä sota oli päättynyt, mutta maailmanpolitiikan epävakautta se ei ollut poistanut, vaan maailmassa oli käynnissä useita pitkäkestoisia ja usein maiden sisäisiä konflikteja. Samalla väkivallan nähtiin levinneen taistelukentiltä yhteisöjen keskuuteen, kaduille ja koteihin. Aiemmissa

---

⁴⁸ ORLE 1992, 65.

⁴⁹ Canberra 1991, 203.

⁵⁰ Kässmann 1998, 21–22.

yleiskokouksissa sekä ORLE-prosessin aikana käydyt keskustelut ja tehdyt havainnot olivat johtaneet ymmärrykseen, että rauhasta ja oikeudenmukaisuudesta puhuttaessa kyse oli paljon laajemmasta asiasta kuin vain sodista ja konflikteista: kyse oli myös sosiaalisesta ja taloudellisesta oikeudenmukaisuudesta sekä ympäristökysymyksistä. Samalla ymmärrys väkivallan käsitteestä oli KMN:n piirissä laajentunut kattamaan nämä näkökulmat. Yleiskokous kuitenkin totesi, että tarvitaan vieläkin laajempaa tulkintaa, joka huomioisi aiempaa paremmin myös muun muassa naisiin kohdistuvan väkivallan, rasismien ja alkuperäisväestön oikeuksiin liittyvät kysymykset.⁵¹

Hararen yleiskokouksen merkittävimpänä rauhaan liittyvänä kannanottona voidaan pitää päätöstä aloittaa valmistelut ekumeenisen väkivallan vastaisen teemavuosikymmenen viettämiseksi. Tästä prosessista kerron tarkemmin seuraavissa luvuissa. Väkivallan, rauhan ja sovinnon tematiikan lisäksi Hararessa keskusteltiin muun muassa globalisaation vaikutuksista ja haasteista kirkkoille, vakavasti velkaantuneiden köyhien maiden velkakysymyksestä sekä alkuperäisväestöjen oikeuksiin liittyvistä kysymyksistä. Yleiskokous teki myös kannanoton ihmis- oikeuksien puolesta.

Porto Alegressa, Brasiliassa vuonna 2006 järjestetty KMN:n yhdeksäs yleiskokous jatkoi Hararen viitoittamalla tiellä *Overcoming Violence* -teeman äärellä. Koska kokous osui keskelle DOV:ia, se oli yksi kokouksen keskeisistä teemoista. Toinen tämän tutkielman kannalta kiinnostava ja erittäin merkittävä teema kokouksessa oli taloudellinen oikeudenmukaisuus.

Koska tietä Porto Alegreen oli maailmanpolitiikassa varjostanut terrori-iskut ja niitä seurannut niin sanottu terrorismin vastainen sota (*war on terror*), aihe herätti keskustelua kokouksessa. Yleiskokous teki kannanoton, jossa se tuomitsi terrorismin vastaisen sodan vedoten ihmisoikeuksiin sekä DOV:n tavoitteisiin: pyrkimykseen päästä yli kaikesta väkivallasta ja rakentaa rauhankulttuuria.⁵²

YK:ssa oli puolestaan käyty 2000-luvun alussa laajoja keskusteluja humanitaaristen interventoiden eettisistä ja juridisista perusteista sekä niin sanotusta suojeluvastuun periaatteesta (*Responsibility to Protect*, R2P), joka hyväksyttiin vuonna 2005. Myös KMN oli keskustelut aiheesta jo vuonna 2001 Potsdamissa, Saksassa pidetyssä kokouksessaan ja siellä syntyneen asiakirjan pohjalta aiheen parissa jatkettiin yleiskokouksessa. Kokous julkaisi lopulta kannanoton

---

⁵¹ Harare 1998, 56, 133–134.

⁵² Porto Alegre 2006, 311–312.

Vulnerable Populations at Risk – Statement on the Responsibility to Protect. Aiheen käsittely ei ollut kuitenkaan ongelmatonta, sillä vaikka toiset edustajista näkivät suojeluvastuu periaatteen tarpeelliseksi keinoksi estää ja puuttua vakaviin ihmisoikeusrikkomuksiin, toisten mielestä se voitiin liian helposti tulkita vain uudeksi tavaksi sanoittaa oikeutetun sodan teoriaa. Samalla riskinä nähtiin, että R2P-periaate saattaisi johtaa sotilaallisiin väliintuloihin ilman riittävää yritystä ratkaista tilannetta rauhanomaisin keinoin.⁵³

Taloudellisen oikeudenmukaisuuden teeman alla Porto Alegressa keskusteltiin muun muassa globalisaatiosta ja köyhyyden vähentämisestä. *Alternative Globalization Addressing Peoples and Earth* eli AGAPE-prosessi on KMN:n Justice, Peace and Creation -komission Porto Alegren yleiskokoukselle valmisteleva asiakirja, joka ottaa kantaa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden, oikeudenmukaisen kaupan ja luonnonvarojen kestävän käytön kysymyksiin. Yleiskokouksessa käydyn keskustelun pohjalta AGAPE-prosessissa esille nostettujen teemojen nähtiin linkittyvän läheisesti DOV:n teemoihin ja tavoitteisiin.⁵⁴

2.2. Kohti väkivallan vastaista vuosikymmentä

Rauhantyö ja siihen liittyvät projektit ovat olleet jo pitkään yksi keskeisistä osista KMN:n ohjelmakokonaisuutta ja neuvosto on vuosien varrella tuottanut myös lukuisia kannanottoja väkivallan voittamiseksi sekä väkivallattomuuden ja rauhan edistämiseksi.⁵⁵ Keskeisimpänä lähtökohtana DOV:lle voidaan kuitenkin pitää KMN:n keskuskomitean vuonna 1994 aloittamaa *Programme to Overcome Violence* (POV) -ohjelmaa.

POV:n tarkoituksena oli haastaa globaali väkivallan kulttuuri ja muuttaa se oikeudenmukaisen rauhankulttuuriksi (*culture of just peace*). Perustana POV:lle olivat Vancouverin yleiskokouksesta käynnistynyt ORLE-prosessi, jossa kirkot sitoutuvat oikeudenmukaisuuden, rauhan ja luomakunnan eheyden (*Justice, Peace and Integrity of Creation*) edistämiseen, sekä edeltäneiden vuosikymmenten aikana esille nousseet näkemykset, että (1) rauha ja oikeudenmukaisuus kuuluvat erottamattomasti yhteen, (2) sotaa ei voida pitää perusteluna tapana ratkaista konflikteja, ja (3) kirkkojen tulee etsiä keinoja oikeudenmukaisuuden luomiseksi, rauhan saavuttamiseksi ja konfliktien ratkaisemiseksi väkivallattomasti.⁵⁶

⁵³ Kerber 2011, 36–37; Winright 2011, 85.

⁵⁴ Call to Recommitment 2006, 2; Porto Alegre 2006, 218–223.

⁵⁵ Final Report of the DOV 2011, 16.

⁵⁶ Harare 1999, 56–57.

POV:n aikana järjestettiin useita eri teemoihin keskittyneitä konsultaatioita ja seminaareja ja kutsuttiin kirkkoja ja kristillisiä järjestöjä jakamaan kokemuksiaan ja käytäntöjään rauhantyöstä.⁵⁷ Vuonna 1996 keskuskomitea käynnisti osana POV:ia *Peace to the City* -kampanjan (PTTC). Siihen osallistui seitsemän kaupunkia⁵⁸, joissa kampanja loi aktiiviset suhteet ryhmiin, jotka olivat osallisina rauhanrakentamisessa ja väkivallan rajoittamisessa. Kampanjan aikana kaupungit kannustivat toisiaan, jakoivat kokemuksiaan ja saivat uusia näkökulmia väkivallan vastaiseen työhön. PTTC osoitti, että rauha on käytännöllistä ja ruohonjuuritasolta lähtevää: esimerkiksi hankkeiden, joissa vastakkaiset osapuolet tuotiin yhteen toimimaan yhdessä koko yhteisön hyväksi, on voitu todeta johtavan usein parempaan ja kestävämpään tulokseen kuin sopimusten allekirjoittamisen.⁵⁹ Siinä missä POV oli tuonut KMN:n ohjelmatyöhön uuden toimintamallin, PTTC:n tärkein anti oli yhteys ruohonjuuritason toimijoihin ja heidän työnsä näkyväksi tekeminen.

Programme to Overcome Violence -ohjelman ja Peace to the City -kampanjan kokemusten perusteella Hararen yleiskokouksessa pidettiin tärkeänä jatkaa työtä väkivallan voittamiseksi ja sovinnon edistämiseksi. Yleiskokous totesi, että KMN:n tulee työskennellä kirkkojen kanssa strategisesti näiden tavoitteiden saavuttamiseksi, ja päätti, että vuosina 2001–2010 vietettävän väkivallan vastaista teemavuosikymmentä, the Decade to Overcome Violence. Päätöksen yhteydessä yleiskokous toivoi Overcoming Violence -teeman keskittyvän erityisesti väkivallan voittamiseen, ei vain väkivallasta puhumiseen, minkä myös KMN:n keskuskomitea määritteli vuonna 1999 teemavuosikymmentä suunnitellessaan sen tavoitteeksi.⁶⁰

POV:n ja Peace to the City -kampanjan lisäksi, kolmantena DOV:n muotoutumiseen keskeisesti vaikuttaneena toimintona voidaan pitää Kirkkojen maailmanneuvoston teemavuosikymmentä *Ecumenical Decade of Churches in Solidarity with Women* (EDCSW), jota vietiin vuosina 1988–1998. Tämän kymmenvuotisen ohjelman tarkoituksena oli kannustaa KMN:n jäsenkirkkoja tarkastelemaan rakenteitaan, opetustaan ja käytäntöjään sekä pohtimaan, miten ne voivat mahdollistaa naisten täysivaltaisen osallistumisen. Ohjelma pyrki myös nostamaan esille naisiin kohdistuneen väkivallan ja rikkomaan siihen liittyvän ”hiljaisuuden kulttuurin”

---

⁵⁷ Final Report of the DOV 2011, 11-16.

⁵⁸ Belfast, Pohjois-Irlanti; Boston, Yhdysvallat; Colombo, Sri Lanka; Durban, Etelä-Afrikka; Kingston, Jamaika; Rio de Janeiro, Brasilia ja Suva, Fiji.

⁵⁹ Final Report of the DOV 2011, 12; Central Committee Message about the DOV 1999; Plou 1998, 1-4.

⁶⁰ Basic Framework for the DOV 1999.

(*culture of silence*), joka estää naisia kertomasta kokemastaan väkivallasta. Solidaarisuuden osoituksena ekumeeniset tiimit toteuttivat EDCSW:n aikana yhteensä 75 *Living Letters* -vierailua kirkkoihin ja yhteisöihin. Living Letters -vierailut olivat myös EDCSW:n tärkein perintö DOV:lle.⁶¹ EDCSW:n myötä myös sukupuolittunut väkivalta nousi KMN:n keskusteluihin, mikä näkyi muun muassa ORLE-prosessissa.

Vuonna 1999 KMN:n keskuskomitea määritteli väkivallan vastaisen vuosikymmenen tavoitteiksi:

- (1) Puuttua kokonaisvaltaisesti väkivallan eri muotoihin sekä oppia väkivallan paikallisesti ja alueellisesti tehdystä tarkastelusta sen voittamiseksi.
- (2) Haastaa kirkot voittamaan väkivallan ”henki, logiikka ja käytäntö” (*the spirit, logic and practice of violence*), luopumaan kaikista teologisista perusteluista, jotka oikeuttaisivat väkivallan, sekä vahvistamaan uudelleen sovinnon henkeä ja aktiivista väkivallattomuutta.
- (3) Luoda uusi käsitys turvallisuudesta, joka perustuu yhteistyöhön ja yhteisöön valta-aseman ja kilpailun sijaan.
- (4) Oppia hengellisyydestä ja mahdollisuuksista rauhan rakentamiseen uskontojen välillä eri uskonnollisten yhteisöjen kanssa rauhan saavuttamiseksi toimien, ja haastaa kirkkoja pohtimaan uskonnollisten ja etnisten identiteettien väärinkäyttöä moniarvoisessa yhteiskunnassa.
- (5) Haastaa maailman jatkuva militarisoituminen ja erityisesti pienaseiden ja kevytaseiden räjähdysmäinen lisääntyminen.⁶²

Kaikille kirkkoille yhteisten toimintojen ja Genevestä johdetun ohjelmakokouksen sijaan DOV:sta haluttiin luoda kirkkojen yhteisen toiminnan ja teologisen pohdinnan vuosikymmen, jolle KMN:n tarjosi puitteet. Vuosikymmenen aikana haluttiin tuoda esille kirkkojen ja muiden paikallisesti väkivallan voittamiseksi toimivien tahojen positiivisia kokemuksia ja työtä. Toimintoihin väkivallan voittamiseksi toivottiin osallistujiksi kirkkoja, ekumeenisia järjestöjä, kansalaisjärjestöjä ja kaikkia muita rauhantyötä tekeviä ryhmiä ympäri maailmaa toimimaan rauhan, oikeudenmukaisuuden ja sovinnon puolesta niin paikallisella, kansallisella että kansainvälisellä tasolla.⁶³ Ruohonjuuritasolta lähtevään rauhanrakentamiseen kutsui vuonna 1999 keskuskomitean viesti, joka muistutti Hararen yleiskokouksen sanoin: ”Rauha on mahdollinen. Rauha on käytännöllinen. Etsi rauhaa ja pyri siihen.”⁶⁴

DOV kulki myös rinnakkain YK:n *Decade for a Culture of Peace and Non-Violence for the Children of the World* -teeman kanssa, jota vietettiin niin ikään vuosina 2001–2010.⁶⁵

⁶¹ Final Report of the DOV 2011, 19, 44; JPC 2011, 53.

⁶² JPC 2011, 53-54; Mid-Term of the DOV 2006, 2; Basic Framework for the DOV 1999.

⁶³ Final Report of the DOV 2011, 19.

⁶⁴ Central Committee Message about the DOV 1999.

⁶⁵ Mid-Term of the DOV 2006, 2.

2.3. Väkivallan vastainen vuosikymmen – kirkot etsimässä rauhaa ja sovintoa

DOV:n kansainvälistä avajaistapahtumaa vietettiin helmikuussa 2001 Berliinissä KMN:n keskuskomitean kokouksen yhteydessä. Avajaisia oli alun perin kaavailtu vietettäväksi samanaikaisesti sekä kansainvälisesti että kansallisesti mahdollisimman suuren huomion saamiseksi, mutta tämä ei toteutunut. Toisaalta eri aikoihin eri paikoissa järjestettyjen alueellisten, kansallisten ja paikallisten avajaisten nähtiin vauhdittavan vuosikymmenen alkua ja mahdollistavan DOV:n yhdistämisen käytännön rauhantyöhön.⁶⁶

Vuodesta 2002 eteenpäin DOV:lla oli vuosittainen alueellinen⁶⁷ ja siihen liittyvä temaattinen fokus. Fokuksella haluttiin osoittaa solidaarisuutta kirkkoille, juhlistaa niiden paikallisesti tekemään rauhantyötä sekä edistää globaalia tietoisuutta alueen tilanteesta.⁶⁸

Toimintojensa puolesta DOV voidaan jakaa kahteen vaiheeseen. Vuosikymmenen ensimmäisen vaiheen (2001–2005) tarkoituksena oli saada kirkot ja paikalliset toimijat mukaan rauhantyöhön, vahvistaa olemassa olevia verkostoja ja luoda uusia yhteistyömahdollisuuksia. Ensimmäinen vaihe huipentui yleiskokoukseen Porto Alegreassa helmikuussa 2006.⁶⁹

Porto Alegre oli myös DOV:n ensimmäinen arviointipiste. Vuosikymmenen valmisteluvaiheessa DOV:n fokuksen oli toivottu olevan erityisesti sovinnon ja yhteisten rauhanpyrkimysten edistämisessä. Yleiskokouksessa jouduttiin kuitenkin toteamaan, etteivät nämä tavoitteet olleet toteutuneet siinä määrin kuin olisi toivottu. Vaikka vuosikymmenen alku oli vahvistanut ekumeenisista rauhantyötä sekä synnyttänyt uusia hankkeita ja teologista pohdintaa, keskiöön oli kuitenkin noussut väkivalta, ja heti vuosikymmenen alkupuolella tapahtuneet terrori-iskut ja niitä seurannut ”terrorismin vastainen taistelu” (*fight against terrorism*) sekä maailman militarisoituminen olivat entisestään lisänneet kirkkojen haasteita.⁷⁰

Tästä syystä yleiskokous julkaisi *Call to Recommitment* -kutsun, joka kehoittaa kirkkoja sitoutumaan uudelleen ja entistä vahvemmin DOV:lle asetettuihin tavoitteisiin. Erityisesti asiakirja korostaa luopumista kaikista teologisista ja

---

⁶⁶ Final Report of the DOV 2011, 20-21.

⁶⁷ 2002 Lähi-itä, 2003 Sudan, 2004 Yhdysvallat, 2005 Aasia, 2006 Latinalainen Amerikka, 2007 Eurooppa, 2008 Tyynimeri, 2009 Karibia ja 2010 Afrikka.

⁶⁸ Final Report of the DOV 2011, 20, 61-75; JPC 2011, 55-62.

⁶⁹ Basic Framework for the DOV 1999.

⁷⁰ Call to Recommitment 2006, 2; Mid-Term of the DOV 2006, 3-5.

eettisistä perusteluista väkivallalle.⁷¹ Koska väkivaltaisten konfliktien taustalla vaikuttavat usein uskonnolliset ja etniset perustelut, yleiskokouksen lausunnoissa korostetaan myös uskontodialogin merkitystä yhtenä DOV:n fokuksista. Dialogin todetaan olevan erityisen tärkeää etenkin kristittyjen ja muslimien välillä. Uskontodialogin ja käytännön yhteistyön avulla rakennettava keskinäinen luottamus puolestaan voi estää konfliktitilanteessa uskonnon käyttöä aseena.⁷²

DOV:n toiseen vaiheeseen (2006–2010) kuuluivat edelleen jatkuneiden vuositteisten alueellisten fokusten lisäksi lukuisat Living Letters -vierailut eri puolille maailma. Living Letters -vierailut olivat ekumeenisia kohtaamisia, joiden tarkoituksena oli kuulla ja jakaa näkökulmia ja haasteita, joita kirkot eri maissa kohtaavat työssään väkivallan voittamiseksi ja rauhan rakentamiseksi. Vierailuilla haluttiin paitsi osoittaa tukea maissa tapahtuvalle rauhantyölle sekä kirkkojen ja kansalaisjärjestöjen toiminnalle, myös nostaa esille usein heikommassa asemassa olevia väestöryhmien kuten alkuperäiskansojen tai vähemmistöjen tilannetta.⁷³

Vuonna 2007 aloitettuja vierailuja ehdittiin toteuttaa vuoden 2010 loppuun mennessä 24. Vierailuja tehtiin sekä sodan runtelemiin ja edelleen jatkuvan konfliktin koettelemiin maihin, joiden hauraalte yhteiskuntarakenteelle rauhan ja sovinnon saavuttaminen on välttämätöntä, että usein yhteiskunnallisesti vakaina pidettyihin maihin, joissa katuväkivalta, rasismi ja viharikokset ovat kuitenkin arkipäivää⁷⁴. Varsinaisten Living Letters -vierailujen lisäksi tehtiin muuttamia samantyyppisiä ekumeenisia vierailuja kriisialueille, niiden tilanteen kartoittamiseksi.⁷⁵

Vuonna 2007 alkoivat myös DOV:n päätösjuhlallisuuksien valmistelut. Porto Alegren yleiskokous oli linjannut, että vuosikymmenen tulisi huipentumaan *International Ecumenical Peace Convocation* (IEPC) -tapahtumaan ja ekumeenisen rauhanjulistuksen, *An Ecumenical Declaration on Just Peace* (EDJP), julkaisuun. Kansainvälinen ekumeeninen rauhankokous päätettiin järjestää vuonna 2011 Kingstonissa, Jamaikalla. Tärkeä osa rauhankokoukseen valmistautumista olivat vuosina 2007–2010 järjestetyt *Expert Consultations* -seminaarit.⁷⁶

---

⁷¹ Final Report of the DOV 2011, 43; Call to Recommitment 2006, 2.

⁷² Call to Recommitment 2006, 1; Mid-Term of the DOV 2006, 4.

⁷³ Living Letters, JPC 2011, 62–74.

⁷⁴ Living Letters -vierailut: 2007 Sri Lanka sekä Yhdysvallat; 2008 Kenia, Sudan, Indonesia, Saksa, Uganda, Liberia ja Sierra Leone, Nicaragua, Etelä-Afrikka, Pakistan, Kolumbia sekä Haiti; 2009 Israel ja Palestiina, Kongon demokraattinen tasavalta, Angola ja Mosambik, Bolivia ja Uruguay, Honduras sekä Intia; 2010 Nigeria, Tyynimeri, Australia, Myanmar sekä Filippiinit.

⁷⁵ Final Report of the DOV 2011, 22–45; JPC 2011, 62–74.

⁷⁶ Final Report of the DOV 2011, 49.

2.4. Tavoitteena ekumeeninen rauhanjulistus

Porto Alegren yleiskokous suositteli aloittamaan ”kaikkia kirkkoja ja ekumeenisia järjestöjä osallistavan prosessin kattavan, vahvasti teologiaan perustuvan ekumeenisen rauhanjulistuksen aikaansaamiseksi ja DOV:n päätteeksi omaksuttavaksi”⁷⁷. Pohjana ekumeenisen rauhanjulistuksen kirjoittamiselle olivat vuosina 2007–2010 järjestetyt 27 *Expert Consultations* -seminaaria⁷⁸, kirkkojen omat kannanotot rauhasta sekä muut rauhanjulistusta luonnostelleelle ryhmälle toimitetut tekstit, joita syntyi muun muassa vastauksena rauhanjulistuksen ensimmäiseen julkaistuun luonnokseen sekä kirkkojen omissa seminaareissa DOV:n aikana.⁷⁹

Rauhanjulistuksen ensimmäinen luonnosversio *Initial Statement Towards an Ecumenical Declaration on Just Peace* (IST-EDJP) julkaistiin vuonna 2008. *Glory to God and Peace on Earth* -alaotsikolla nimetty, 23-sivuinen asiakirja jakaantuu viiteen osaan: meditatiivinen johdanto, esipuhe ja kolme temaattista lukuja, joiden sisältöä avataan tarkemmin tämän tutkielman luvussa 3.1. Luonnoksen valmistelusta vastasi yhdeksän hengen työryhmä (*First Drafting Group*)⁸⁰, joka koostui eri puolilta maailmaa tulevista ja eri kirkkokuntiin kuuluvista teologeista. Luonnos julkaistiin KMN:n neljällä virallisella kielellä eli englanniksi, ranskaksi, saksaksi ja espanjaksi ja lähetettiin jäsenkirkkoille sekä muille kiinnostuneille tahoille kommentoitavaksi.⁸¹

Vaikka mahdollisuus osallistua rauhanjulistuksen muotoiluun sitä kommentimalla annettiin kaikille ja KMN toivoi vastauksia mahdollisimman laajasti, asiakirjan kommentointi kiinnosti vain hyvin rajallista joukkoa. Vastauksia rauhanjulistuksen ensimmäiseen luonnokseen lähetettiin Gehlinin mukaan yhteensä 96 ja niissä painottuivat vahvasti pohjoisen ja etenkin eri protestanttisten kirkkojen ja yhteisöjen näkökulma: Kaikista vastauksista vain kaksi oli Afrikasta, neljä Latinalaisesta Amerikasta ja viisi Aasiasta, sen sijaan Pohjois-Amerikasta vastauksia lähetettiin 15 ja Euroopasta peräti 64. Roomalaiskatoliseen ja ortodoksiin traditioihin kuuluvista kirkkoista saatiin molemmista kuusi vastausta.

---

⁷⁷ Final Report of the DOV 2011, 56; Gehlin 2016, 55.

⁷⁸ Lista kaikista konsultaatioista ja niiden keskeisestä sisällöstä: JPC 2011, s. 141–161 ”Appendix 1. Expert Consultations – 2007–2010. Key Learning” ja s. 161–163 ”Annex. List of Expert Consultations (since 2007)”.

⁷⁹ JPC 2011, s. 165–167 ”Appendix 2. Select Bibliography of Peace Statements” ja s. 169–215 ”Appendix 3. Sample Church Peace Statements”.

⁸⁰ Ensimmäisen työryhmän jäsenet olivat: Benga Daniel, Wanda Deifelt, Kurien Jacob, Hong-Hsin Lin, Geiko Müller-Fahrenheit (ryhmän koordinaattori), Loreen Iminza Maseno, Muriel Orevillo-Montenegro, Larry Rasmussen sekä Robert Schreiter (Drafting Groups).

⁸¹ Drafting Groups; Gehlin 2016, 62.

Erilaisista protestanttisista taustayhteisöistä kommenttien kirjoittajissa olivat edustettuina mm. anglikaanit, helluntalaiset, kveekarit, luterilaiset, mennoniitat, metodistit, reformoidut ja unioidut. Rauhanjulistuksen luonnokseen saatiin kommentteja myös ekumeenisilta ja uskontodialogia edistävilä järjestöiltä. Kirkkojen ja paikallisella tai kansainvälisellä tasolla toimivien yhteisöjen lisäksi kommentteja toimittivat myös yksittäiset henkilöt. Kaikista vastauksista 47 oli KMN:n jäseniltä.⁸²

Ensimmäiseen luonnosversioon saatujen kommenttien pohjalta koottiin uusi työryhmä valmistelemaan lopullista asiakirjaa. Toinen työryhmä (*Second Drafting Group*) koostui kymmenestä henkilöstä, jotka ensimmäisen ryhmän tavoin olivat teologeja eri alueilta ja kirkkokunnista⁸³, ja se kokoontui vuonna 2010 kaksi kertaa.⁸⁴ Työryhmän ensimmäisen kokoontumisen tuloksena syntyi rauhanjulistuksen toinen luonnos, joka kantoi nimeä *A Peace That Surpasses All Understanding*. Uusi versio oli huomattavasti lyhyempi kuin ensimmäinen luonnos, vain seitsemän sivua. Toinen luonnos jakaantui viiteen lukuun, joiden otsikointi ja sisällöt vastasivat jo pitkälti lopullista asiakirjaa. Luonnos lähetettiin kommentoitavaksi kaikille ensimmäistä luonnosta kommentoineille tahoille. Vastauksia saatiin yhteensä 43, joista 27 oli KMN:n jäseniltä. Vastauksissa korostui jälleen eurooppalainen ja protestanttinen näkökulma: peräti 32 vastausta oli Euroopasta⁸⁵ ja 26 eri protestanttisten tahojen kirjoittamia.⁸⁶ Koska KMN:n ei ole nähnyt tarpeelliseksi julkaista toista luonnosta DOV:n nettisivuilla IST-EDJP:n, ECJP:n ja muiden vuosikymmeneen liittyvien materiaalien tavoin, ei toista luonnosta käsitellä tässä tutkielmassa tämän enempää.

Ekumeenisesta rauhanjulistuksesta ei alun alkaenkaan ollut tarkoitus tehdä kannanottoa, jonka kaikki KMN:n jäsenkirkot yhteisymmärryksessä hyväksyisivät (*consensus statement*), vaan sen haluttiin olevan ”todistus rauhasta ja toivosta väkivallan repimässä maailmassa”⁸⁷, joka on suunnattu ”kaikille niille, jotka

---

⁸² Gehlin 2016, 63–66, 296.

⁸³ Toisen työryhmän jäsenet olivat: Jione Havea, Scott John Holland, Susan Jacob, Iselin Jørgensen, Assaad Elias Kattan, Bernice Joyce Nima, Anna Kasafi Perkins, Konrad Raiser (moderaattori), Peter Stucky sekä Alba Luz Arrieta Cabrales (asiantuntija) (Drafting Groups).

⁸⁴ Drafting Groups; Gehlin 2016, 61–62, 70.

⁸⁵ Vaikka Euroopasta saadut vastaukset muodostavat molempien luonnosten kommentteissa selkeän enemmistön, erityisen silmiinpistävää on niiden osalta Gehlinin väitöskirjan perusteella sak-salaisten vastaajin osuus: Ensimmäisen luonnoksen 96 vastauksesta 42 ja toisen luonnoksen 43 kommentista 24 on erilaisilta tahoilta Saksasta. (Gehlin 2016, 296–297).

⁸⁶ Gehlin 2016, 70–71, 297.

⁸⁷ Final Report of the DOV 2011, 56.

haluavat siitä kuulla”⁸⁸. Rauhanjulistuksen ensimmäiseen ja toiseen luonnokseen saadun palautteen perusteella asiakirjaa valmistellut työryhmä päätti esittää julistuksen (*declaration*) sijaan ”kutsua” (*call*), joka on luonteeltaan pastoraalinen ja eri tahoja, myös muita uskonnollisia yhteisöjä, rauhantyöhön kutsuva.⁸⁹

An Ecumenical Call to Just Peace -asiakirja julkaistiin alkuvuodesta 2011 osana valmistautumista *International Ecumenical Peace Convocation* -tapahtumaan. *Guide our feet into the way of peace* -alaotsikolla nimetty asiakirja koostuu toisen luonnoksen tavoin viidestä osiosta sisältäen eri teemoja ja näkökulmia oikeudenmukaiseen rauhaan. Lopullinen asiakirja on siis ensimmäiseen luonnokseen verrattuna hyvin tiivis, tekstimäärältään vain noin kolmanneksen alkuperäisestä. Kyseessä ei kuitenkaan ole tiivistelmä, vaan oma itsenäinen kokonaisuutensa, jonka sisältöä kuvataan tarkemmin tutkielman luvussa 3.2. Niitä teemoja ja teologista pohdintaa, jotka ECJP:stä on jätetty pois, on koottu asiakirjaa täydentävään *Just Peace Companion* -teokseen. Teoksen tarkoituksena onkin avata ja syventää ymmärrystä oikeudenmukaisesta rauhasta ja siihen liittyvistä näkökulmista.

Vaikka DOV:n aikana ei syntynyt lopulta ekumeenista rauhanjulistusta vaan kutsu, ECJP:n ajateltiin yhdessä IEPC:sta nousevien ajatusten kanssa luovan pohjaa tuleville keskusteluille kirkkojen keskuudessa, jotta oikeudenmukaisesta rauhasta voitaisiin saada ekumeenisen liikkeen piirissä aikaan myös sellainen yhteisymmärryksessä hyväksyttävä julistus, joka voitaisiin julkaista KMN:n seuraavassa yleiskokouksessa Busanissa, Etelä-Koreassa vuonna 2013.⁹⁰

---

⁸⁸ Final Report of the DOV 2011, 56; Gehlin 2016, 58.

⁸⁹ Final Report of the DOV 2011, 58; Gehlin 2016, 58.

⁹⁰ Final Report of the DOV 2011, 58.

3. Kutsu oikeudenmukaiseen rauhaan

Osana Kirkkojen maailmanneuvoston prosessia ekumeenisen rauhanjulistuksen tekemiseksi syntyi kolme asiakirjaa tai aineistoa, IST-EDJP, ECJP ja JPC, joissa määritellään oikeudenmukaista rauhaa sekä esitellään tapoja, miten kirkot ovat jo toimineet sen edistämiseksi ja millaisia asioita kirkoilta ja kristityiltä jatkossa odotetaan. Koska aineistot ovat varsin laajoja ja sisältävät hyvin monipuolisesti erilaisia näkökulmia ja pohdintoja, pyrin selostamaan niiden keskeisiä sisältöjä asiakirjojen päälukujen rakennetta seuraten.

Vaikka tässä osiossa esittelen aineistot kunkin erikseen, aineistoja analysoitaessa on huomattava niiden yhteys toisiinsa. IST-EDJP on itsenäinen asiakirja, joka ilmestyessään pyrki kuvaamaan mahdollisimman kattavasti sen hetkistä ymmärrystä oikeudenmukaisesta rauhasta ja teemoista, joita rauhanjulistukseen haluttiin sisällyttää, etenkin rauhan teologisista näkökulmista. ECJP puolestaan haluttiin pitää tiiviinä ja siinä tavoitteena on tarjota läpileikkaus sekä teologiseen että käytännöllisempään lähestymistapaan miksi ja miten kirkkojen tulisi toimia oikeudenmukaisen rauhan toteutumiseksi. Tiiviytensä takia ECJP:stä on kuitenkin jouduttu jättämään pois näkökulmia, jotka ovat sen syvällisen ymmärtämisen kannalta tärkeitä, ja siksi ECJP:ä tarkemmin analysoitaessa vastauksia on osin etsittävä JPC:n tarjoamasta lisämateriaalista. ECJP on siis toisaalta oma itsenäinen asiakirjansa sellaisenaan, mutta toisaalta osa suurempaa kokonaisuutta JPC:n kanssa.

3.1. Laaja ja pohdiskeleva ensimmäinen luonnos

Rauhanjulistuksen ensimmäinen luonnosversio *Initial Statement Towards an Ecumenical Declaration on Just Peace* (IST-EDJP) on 23-sivuinen asiakirja, joka jakaantuu viiteen osaan: meditatiivinen johdanto, esipuhe ja kolme temaattista lukuja. Koska tavoitteena on ekumeeninen rauhanjulistus, voidakseen olla uskottava, asiakirja tunnustaa, että kristinusko on historiansa aikana ollut osallisena moniin väkivaltaisuuksiin. Juuri siksi kaiken asiakirjan sisällön sanotaan olevan kirjoitettu katumuksen hengessä (*in the spirit of repentance*).⁹¹

Rauhanjulistuksen sanoma on suunnattu sekä kirkkoille että muille lukijoille⁹². Tämän voi ajatella tarkoittavan kristillisten yhteisöjen lisäksi myös muita

---

⁹¹ IST-EDJP 2008, 2.

⁹² ”to all readers of good will” (IST-EDJP 2008, 2).

uskontoja. Koska asiakirja pohjautuu niin vahvasti rauhan teologiseen ja kirkko-opilliseen perusteluun, tämä lause lienee kuitenkin paremmin tulkittavissa rauhanjulistuksen kirjoitusprosessin kautta, johon haluttiin osallistaa mahdollisimman laaja joukko avaamalla tekstin kommentointi kaikille kiinnostuneille.⁹³

3.1.1. Rauhantyön kairos-hetki

Koska ekumeenista rauhanjulistusta valmisteltiin rinnakkain IEPC:n kanssa, luonnosversion alaotsikko ”*Glory to God and Peace on Earth*” on sama kuin IEPC:n tunnuslause. Tunnuslause mukailee Luukkaan evankeliumin kohtaa, jossa paime-
net kuulevat Kristuksen syntymästä.⁹⁴ Perusteluna lauseen valinnalle rauhanjulistuksen meditatiivinen johdanto toteaa, että vaikka

uskontojen sanotaan usein olevan osallisia väkivaltaan, joka turmelee maailman - - me Kirkkojen maailmanneuvostossa olemme vakuuttuneita siitä, että Jumala, joka puhuu meille seimessä makaavan lapsen kautta, on kaiken sen perusta, mitä voimme sanoa väkivallan voittamisesta ja rauhan edistämisestä maapallolla ja maapallon kanssa.⁹⁵

Luukkaan evankeliumin toisen luvun tutussa joulukertomuksessa nähdään olevan tärkeä poliittinen merkitys. Kertomus, joka alkaa maininnalla keisari Augustuksesta, nostaa vastakkain kaksi eri maailmaa, jotka ovat väkivaltainen Rooman valtakunnan *oikoumene*⁹⁶ sekä ”Rauhan prinssin” *oikoumene*, niin kutsuttu *pax romana* ja Jumalan rauha. Pax romana tarkoitti käytännössä rauhaa ja järjestystä Rooman valtakunnan sisällä, vaikka sen ulkorajoilla käytiin useita sotia.⁹⁷ Pax romanen kanssa samalle viivalle asiakirjassa asetetaan nykypäivään asti jatkunut vallan ja määräysten kautta saavutettu rauha. Kristuksen sovitustyö ja Jumalan rauha puolestaan ovat vaihtoehtoja maalliselle vallankäytölle.⁹⁸

⁹³ KMN:n kutsussa kommentoida luonnosta sen kohteeksi on mainittu muun muassa jäsenkirkot, teologiset seminaarit ja tiedekunnat sekä erilaiset ekumeeniset ryhmät (Letter requesting input to the EDJP 2008).

⁹⁴ Luuk. 2:10–14; ”’Älkää pelätkö! Minä ilmoitan teille ilosanoman, suuren ilon koko kansalle. Tänä on teille Daavidin kaupungissa syntynyt Vapahtaja. Hän on Kristus, Herra. Tämä on merkinä teille: te löydätte lapsen, joka makaa kapaloituna seimessä.’ Ja samalla hetkellä oli enkelin ympärillä suuri taivaallinen sotajoukko, joka ylisti Jumalaa sanoen: ’Jumalan on kunnia korkeuksissa, maan päällä rauha ihmisillä, joita hän rakastaa.’” (Raamattu 1992).

⁹⁵ IST-EDJP 2008, 2; Final Report of the DOV 2011, 57.

⁹⁶ *Oikoumenen* voitiin antiikin kreikassa ymmärtää tarkoittavan maailmaa hallinnollisena yksikönä tai valtakuntana, minkä takia Uuden testamentin kirjoittamisen aikaan sanalla saatettiin tarkoittaa Rooman valtakuntaa. Toisaalta Uudessa testamentissa *oikoumene*-sanaa käytetään myös laajemmassa merkityksessä viittamaan koko maailmaan ja sen asukkaisiin. (JPC 2012, 23).

⁹⁷ Pax romanaan liittyivät myös ajatus pysyvyydestä, vauraudesta, laista ja järjestyksestä, sivistyneestä käyttäytymisestä, vakiintuneesta hallinnosta ja sodan kautta tapahtuvasta laajentumisesta. Käsitteellä haluttiin poliittisesti tehdä ero Rooman valtakunnan sivistyksen ja barbaarisen maailman välille (Gottlieb 2011).

⁹⁸ IST-EDJP 2008, 2.

Asiakirjan tekemä rinnastus pax romanan ja nykypäivän välillä on kiinnostava, sillä se voidaan tulkita kritiikiksi nykyiselle tilanteelle: Myös nykyään usein ajatellaan, että jos suoria konflikteja ei ole nähtävissä, on rauha. Tällainen tulkinta jättää huomioimatta rakenteellisen väkivallan ja epäoikeudenmukaisuuden, jotka rikkovat rauhan vähintäänkin yksilötasolla mutta usein myös yhteiskunnallisesti.

Johdannossa IST-EDJP nostaakin esille luomakunnan hyvinvoinnin ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden osana kirkkojen rauhantyötä. Tätä painotetaan erityisesti, koska ilmastonmuutoksen, ydinaseiden uhkan sekä varallisuuserojen jatkuvan kasvun nähdään vaarantavan rauhan toteutumista. Uhkakuvista huolimatta kristittyjen ei pidä pelätä – tästä muistuttavat esipuheen mukaan sekä enkelin sanat paimenille kedolla että Kristuksen sanat hänen kohdatessaan ylösnousemuksensa jälkeen ensi kertaa pelästyneitä opetuslapsiaan – vaan muodostaa yhteisöjä, jotka edistävät luottamusta, iloa, solidaarisuutta, totuutta, anteeksiantoa ja parantumista.⁹⁹

Meditatiivista ja rauhanjulistukselle teologista pohjaa luovaa johdantoa seuraa asiakirjassa esipuhe, joka nostaa esille historiallista taustaa ja tapahtumia, joiden takia kirkkojen on tärkeää toimia rauhan edistämiseksi. Näitä tapahtumia ovat IST-EDJP:n mukaan muun muassa Berliinin muurin murtuminen, Ruandan kansanmurhan paljastuminen ja Apartheidin päättyminen sekä YK:n teemavuodet ja kansainväliset kokoukset, joiden nähdään olleen jollakin tavalla käännteentekeviä. Esimerkiksi Berliinin muurin murtuminen ja kylmän sodan päättyminen näyttivät asiakirjan mukaan aloittavan uuden rauhan aikakauden, mutta ilo vuosikymmeniä kestäneen ydinsodan uhkan väistymisestä jäi lyhytaikaiseksi, kun sekä Euroopassa, Afrikassa että Aasiassa puhkesi pian useita valtioiden sisäisiä konflikteja. YK:n alkuperäiskansojen teemavuosi (1992) nosti puolestaan esille alkuperäisväestön kärsimät vääryydet, ja naisten teemavuosi (1994) naisten ja lasten kohtaaman väkivallan ja ihmiskaupan¹⁰⁰. IST-EDJP toteaa myös ilmastonmuutoksen ja kasvavan ekologisen kriisin vaikutusten nousseen samaan aikaan laajempaan

---

⁹⁹ IST-EDJP 2008, 2.

¹⁰⁰ On mielenkiintoista, että taustaksi ekumeeniselle rauhanjulistukselle on haluttu nostaa juuri näitä tapahtumia ja nämä YK:n teemavuodet, etenkin, kun teemat eivät myöhemmin asiakirjassa näy yksittäisiä mainintoja lukuun ottamatta. Toisaalta kysymyksiä herättää myös se, miksi kaikki mainitut tapahtumat ovat vuosilta 1989–1994, kun IST-EDJP:n tekeminen aloitettiin kuitenkin vasta vuonna 2006 pidetyn Porto Alegren yleiskokouksen jälkeen. Vuosilukujen perusteella lienee perusteltua olettaa, että kyseiset tapahtumat ja teemat ovat olleet pohjana keskustelulle jo Overcoming Violence -teeman aiemmissa vaiheissa, mahdollisesti POV:n tai viimeistään DOV:n valmisteluvaiheessa.

tietoisuuteen ja olevan yksi syistä, joiden takia kirkkoja kutsutaan toimimaan rauhan rakentamiseksi.¹⁰¹

Kirkkojen vastaus, miten ne voivat esipuheen otsikon mukaisesti ”todistaa rauhasta väkivaltaisessa maailmassa”, oli väkivallan vastainen vuosikymmen, jonka historiaa esipuhe niin ikään lyhyesti kertoo alkaen Nairobín yleiskokouksesta liikkeelle lähteneestä kehityksestä ja mainiten sen, miten etenkin useissa 1990-luvun kirkollisissa tapaamisissa niin paikallisella kuin alueellisella tasolla rauhan teemat nousivat aiempaa enemmän keskusteluun. Samalla oikeudenmukaisesta rauhasta, joka on paljon laajempi kuin kristinuskoon pitkään liitetyn oikeutetun sodan käsite ja enemmän kuin vain sen vastakohta, tuli IST-EDJP:n mukaan monille kirkkoille rauhantyötä ohjaava käsite.¹⁰²

Väkivallan vastaisen vuosikymmenen loppu on IST-EDJP:n mukaan myös *kairos*-hetki, ja siksi on erityisen otollista pysähtyä pohtimaan, miten kirkot voivat osallistua aidon rauhankulttuurin toteutumiseksi. Kairos-hetken ajasta tekee se, että on kriittinen aika puuttua maailmaa ja olemassaoloa uhkaaviin tekijöihin, kuten ydinaseiden uhkaan, varallisuuserojen kasvuun, ruokakriisiin, ilmastonmuutokseen ja ympäristön pilaantumiseen.

DOV:n aikana opitut asiat ovat tuoneet kirkot IST-EDJP:n mukaan uuteen tilanteeseen, jossa niiden on pohdittava, miten ne voivat toteuttaa parhaalla mahdollisella tavalla ”Kristuksen antamaa palvelutehtävää ja toimia Jumalan rauhan ja sovinnon lähettiläinä”.¹⁰³ Tässä yhteydessä asiakirja viittaa erityisesti 2. Korinttilaiskirjeen kohtaan, jossa sanotaan, että Jumala on Kristuksen välityksellä tehnyt sovinnon ihmisten kanssa ja samalla antanut myös ihmisille tehtäväksi sovinnon ja rauhan edistämisen.¹⁰⁴ Viittauksella tällaiseen raamatunkohtaan IST-EDJP vahvistaa ajatusta, että sovinnon ja rauhan edistäminen on osa kirkkojen perustehtävää.

---

¹⁰¹ IST-EDJP 2008, 3.

¹⁰² IST-EDJP 2008, 3–4.

¹⁰³ IST-EDJP 2008, 4.

¹⁰⁴ 2. Kor. 5:18–20: ”Kaiken on saanut aikaan Jumala, joka Kristuksen välityksellä on tehnyt meidän kanssamme sovinnon ja uskonut meille tämän sovituksen viran. Jumala itse teki Kristuksessa sovinnon maailman kanssa eikä lukenut ihmisille viaksi heidän rikkomuksiaan; meille hän uskoi sovituksen sanan. Me olemme siis Kristuksen lähettiläitä, ja Jumala puhuu teille meidän kauttamme. Pyydämme Kristuksen puolesta: suostukaa sovintoon Jumalan kanssa.” (Raamattu 1992).

3.1.2. Rauhan Jumala ja Jumalan rauha

IST-EDJP:n ensimmäisessä varsinaisessa luvussa ”Rauhan Jumala ja Jumalan rauha” on kyse pitkälti käsitteiden rauha ja väkivalta määrittelystä. Rauhaa määritellään vahvasti Raamatun pohjalta, väkivallan käsitettä puolestaan yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

Luvun alussa asiakirja kokoaa Raamatussa esiintyviä tapoja ymmärtää rauha sekä määrittelee heprean sanan *shalom* eri merkityksiä ja yhteyttä oikeudenmukaisuuden käsitteeseen. Shalom käsitteenä sisältää IST-EDJP:n mukaan sekä oikeudenmukaisuuden, armon, myötätunnon että totuudenmukaisuuden. Näistä oikeudenmukaisuus nostetaan erityiseen tarkasteluun, ja todetaan, että ilman sitä ei voi olla rauhaa. Oikeudenmukaisuus puolestaan ei ole vain oikeudenmukaista tuomitsemista ja rehtiyttä (*fair judgement and rectitude*), vaan siihen sisältyy ajatus antaa kärsiville se, mikä on oikein ja reilua (*right and just*). Tästä syystä rauha (*shalom*) on asiakirjan mukaan vanhuskauden vaikutusta ja totuuden ja oikeudenmukaisuuden toteutumista.¹⁰⁵

Lähi-idän kulttuurista ja muista kielistä shalom-sanalle saadaan yhä laajempi merkitys: eheys ja hyvinvointi, turvallisuus, menestys ja vapaus riidoista. Shalom sisältää sekä yksilön että yhteisön näkökulma ja kattaa laajasti niin ihmisten kuin maapallon hyvinvoinnin. Sairaudet, epäoikeudenmukaisuus, köyhyys, konfliktit, väkivalta ja sodat ovat siis kaikki asioita, jotka rikkovat rauhan. Heprean shalom-sana linkittyy myös arabian *islam*-sanaan, jonka määrittelyjen valossa rauhan todetaan liittyvän läheisesti Jumalan tahdon noudattamiseen. Shalom-sanan merkitys toistuu lisäksi Uudessa testamentissa esiintyvässä kreikan sanassa *eirene*, jonka perusteella rauha on Jumalan lahja ja siunaus. Vaikka sanan merkityksiin kuuluvat myös hyvinvointi ja menestys (*prosperity*), IST-EDJP korostaa tämän tarkoittavan eri asiaa kuin menestysteologiassa (*Prosperity Gospel*) saarnattu materiaallinen ja taloudellinen menestys ja hyvinvointi.¹⁰⁶

IST-EDJP:n tapa lähteä määrittelemään rauhan merkitystä on monella tavalla mielenkiintoinen. Shalom-sanan laajan määrittelyn voi nähdä tukevan ajatusta, että rauha ei ole vain konfliktien poissaoloa vaan se on ihmisten ja myös luonnon kokonaisvaltaista hyvinvointia ja oikeudenmukaisuutta. Hieman ristiriitaisesti samassa yhteydessä kuitenkin viitataan muun muassa Miikan ja Jesajan

---

¹⁰⁵ IST-EDJP 2008, 5.

¹⁰⁶ IST-EDJP 2008, 5.

kirjojen kohtiin¹⁰⁷, joissa Jumala ratkaisee riidat ja jakaa oikeutta, eivätkä ihmiset enää nouse sotaan toisiaan vastaan, eli kohtiin, joissa rauha näyttäytyy nimenomaan konfliktien poissaolona.¹⁰⁸

Toisaalta syventyminen sanojen alkuperään ja eri kieliversioiden laajempiin merkityksiin herättää myös kysymyksiä. Onko esimerkiksi islam-sanan mainitseminen rauhan määrittelyn kannalta todella tarpeellinen, vai halutaanko tällä maininnalla rakentaa siltaa kristittyjen ja muslimien välille ja luoda pohjaa uskontojen yhteistyölle ja dialogille? Menestyksen teologia puolestaan tunnutaan nostavan esille vain, jotta siitä voidaan sanoutua irti selittämättä asiaa yhtään enempää.

Toisenlaisena näkökulmana Raamatusta nousevaan ymmärrykseen rauhasta, IST-EDJP mainitsee vielä Uuden testamentin ajatuksen Jeesuksesta rauhan lähteenä, josta kertovat muun muassa Johanneksen evankeliumissa hänen sanansa opetuslapsille: ”Oman rauhani minä annan teille”¹⁰⁹. Jeesuksen antama rauha ei ole vain sellaista, joka toteutuu ihmisten elämässä, vaan myös rauhaa, joka mahdollistaa koko luomakunnan ykseyden ja sovinnon Jumalan kanssa.¹¹⁰

Raamatusta nousevan rauhan määrittelyn jälkeen IST-EDJP siirtyy määrittelemään rauhaa muista näkökulmista. Maailma on asiakirjan mukaan Jumalan *oikos* eli kotitalous (*household*), joka sisältää kaiken. Tässä yhteydessä asiakirja viittaa Efesolaiskirjeen 2. luvun kohtaan kristityistä Jumalan perheenjäseninä ja rakennuskivinä Jumalan asumuksessa, jonka kulmakivi on itse Kristus.¹¹¹ Jumalan kotitaloudessa rauha ja sen rakentaminen ovat tärkeitä asioita, joihin jokaisen perheenjäsenen tulee osallistua vahvistaakseen kotitaloutta, joka tarkoittaa sekä kirkkoa että koko maailmaa. Jokainen perheenjäsen on näin ollen *oikodomos* eli kodin rakentaja, jonka tehtävänä on edistää rauhaa sekä Jeesuksen esimerkin mukaisesti huolehtia toisista ihmisistä sekä maailmasta (*oikoumene*).¹¹²

Rauha on paitsi Jumalan lahja, Jumala itse on ”Rauhan Jumala”, joka tulee lähelle ihmisiä Pyhässä Hengessä vahvistamaan heitä ja ohjaamaan rauhan tielle.

---

¹⁰⁷ Miika 4:3; Jes. 2:4: ”Hän, Herra, ratkaisee kansanheimojen riidat, hän jakaa oikeutta kaikille kansoille. Niin taotaan miekat auran teriksi ja keihäät vesureiksi. Yksikään kansa ei enää kohota miekkaa toista vastaan eikä harjoittele sotataitoja.” (Raamattu 1992).

¹⁰⁸ IST-EDJP 2008, 5.

¹⁰⁹ Joh. 14:27: ”Minä jätän teille rauhan. Oman rauhani minä annan teille, en sellaista, jonka maailma antaa. Olkaa rohkeat, älkää vaipuko epätoivoon.” (Raamattu 1992).

¹¹⁰ IST-EDJP 2008, 6.

¹¹¹ Ef. 2:19–22: ”Te ette siis enää ole vieraita ja muukalaisia, vaan kuulutte Jumalan perheeseen, samaan kansaan kuin pyhät. Te olette kiviä siinä rakennuksessa, jonka perustuksena ovat apostolit ja profeetat, ja jonka kulmakivenä on itse Kristus Jeesus. Hän liittää koko rakennuksen yhteen niin että se kasvaa Herran pyhäksi temppeliksi, ja hän liittää teidätkin Hengellään rakennuskivinä Jumalan asumukseen.” (Raamattu 1992).

¹¹² IST-EDJP 2008, 6.

Oikos, josta IST-EDJP puhuu, on ”Kolminaisuuden peili” (*mirror of the Trinity*), ja siksi Jumalan kuvaksi luotujen ihmisten tehtävä on korjata rikkoontunutta, rakentaa rauhaa ja sovintoa sekä syventää suhdetta niin toisiinsa, Jumalaan kuin luomakuntaan. Tähän moneen suuntaan kulkevaan suhteeseen viittaa myös se, että ”kunnia Jumalalle” ja ”rauha maan päällä” on molemmat näkökulmat valittu asiakirjan nimeen. ”Kunnia Jumalalle” osoittaa uskoa (*doxa*), joka toteutuu rauhan rakentamisessa eli käytännössä (*praxis*). Asiakirjan nimi muistuttaa myös siitä, kuinka Kristuksen sovitusyöstä muistuttavassa ristissä pystysuuntaan kulkeva palkki on merkki sovinnosta Jumalan kanssa ja vaakasuuntainen sovinnosta koko luomakunnan kanssa.¹¹³

Väkivalta sen kaikissa muodoissa määritellään asiakirjassa rajojen loukkaukseksi ja luvattomaksi tunkeutumiseksi (*trespassing*) tilaan, johon jokainen elävä olento on oikeutettu. Väkivalta ymmärretään ja myös määritellään hyvin laajasti ihmisten toisiinsa kohdistamasta kaikenlaisesta fyysisestä ja henkisestä väkivallasta kansakuntien välisiin sotiin sekä luonnonvarojen väärinkäyttöön ja biodiversiteetin vaarantamiseen. Konkreettisina esimerkkeinä ihmisten henkilökohtaisesti kokemasta väkivallasta mainitaan muun muassa nöyryyttäminen, seksuaalinen hyväksikäyttö, tappaminen sekä hylkääminen. Yhteiskunnan tasolla tapahtuvasta väkivallasta IST-EDJP nostaa myös terrorismin ja sen vastaisen sodan, johon KMN:n otti kantaa myös Porto Alegren yleiskokouksessa 2006, kutsuessaan kirkkoja sitoutumaan uudelleen (*recommitment*) väkivallan vastaisen vuosikymmen tavoitteisiin¹¹⁴. Luomakuntaan kohdistuvasta väkivallasta asiakirja mainitsee muun muassa veden ja fossiilisten polttoaineiden holtittoman käytön, metsien hakkuut, liikakalastuksen sekä lajien sukupuuton, jotka kaikki ovat hyvin konkreettisia esimerkkejä ihmisten ahneuden seurauksista. Väkivallan määrittelemisen näin laajasti on vahva kannanotto, joka käytännössä tuomitsee nykyisenkaltaisen kulutusyhteiskunnan ja globaalin talouden rakenteet, joiden nähdään aiheuttavan epäoikeudenmukaisuutta.¹¹⁵

IST-EDJP muistuttaa, että myös vallan väärinkäyttö liittyy läheisesti väkivallan käsitteeseen, sillä vallankäyttö toisiin ihmisiin voi helposti muuttua väkivallaksi. Vallankäytöstä nostetaan esille sen kolme kiinnostavaa näkökulmaa *power over*, *with* ja *for*. *Power over* on valtaa, joka ihmisillä on toisia ihmisiä ja

---

¹¹³ IST-EDJP 2008, 6–8.

¹¹⁴ Call to Recommitment 2006.

¹¹⁵ IST-EDJP 2008, 8.

asioita kohtaan tai heidän ylitseen. Tällainen valta voi olla myös tarpeellista, mutta kääntyy väkivallaksi, jos sitä käytetään toisten alistamiseen tai halventamiseen. *Power with* on valtaa, joka näkyy tavassamme hoitaa ihmissuhteita. Sen väärinkäyttöä ovat muun muassa halu hallita toisia sekä avun kieltäminen. *Power for* on vallan muodoista se, joka mahdollistaa toisten rohkaisemisen ja heidän puolestaan puhumisen asioiden edistämiseksi, mutta joka kääntyy väkivallaksi, jos sitä käytetään luomaan riippuvuutta tai tukahduttamaan toisten ihmisten mahdollisuuksia toimia.¹¹⁶

Osana väkivallan määrittelyä IST-EDJP puhuu lisäksi vihamielisyydestä (*enmity*) ja ihmisten jakautumisesta ryhmiin, jotka näkevät toisensa vihollisina. Esimerkkeinä tällaisesta jakautumisesta asiakirja mainitsee muun muassa Irlannin protestantit ja katoliset, muslimit ja kristityt sekä israelilaiset ja palestiinalaiset, joiden kaikkien ryhmien välillä on eturistiriitoja ja rakenteisiin juurtunutta vihamielisyyttä toisiaan kohtaan. Vastaavaa vihamielisyyttä tai vähintäänkin epäluuloa toisia kohtaan esiintyy myös eri yhteiskuntaluokkien välillä. Koska eri ryhmiin kuuluvat tahot kohtaavat harvoin – ainakaan niin, että asioita olisi tavoitteena ratkoa – ymmärrys vihanpidon syistä, syyllisistä ja syyttömistä saattaa vähitellen hämärtyä, ja väkivalta ryhmien välillä jatkua ilman, että siihen puututaan. IST-EDJP muistuttaa kuitenkin Jeesuksen opetuksesta rakastaa vihamiestä ja siitä, että kristittyjen tulisi pyrkiä pääsemään yli vihanpidosta, sillä se on ainoa keino saavuttaa rauha.¹¹⁷

Ensimmäisen luvun lopuksi IST-EDJP nostaa esille vielä kirkkojen roolin rauhantyössä. Asiakirja toteaa, että monet tahot ovat jo pitkään tehneet ansiokasta työtä rauhan edistämiseksi ja kaikenlaisen väkivallan kitkemiseksi omissa yhteisöissään ja yhteiskunnassa eikä kirkko voi vain seurata sivusta muiden työtä. Koska kaikkia mainittuja väkivallan muotoja esiintyy myös kristillisissä yhteisöissä, pitää kirkkojen olla rauhantyössä itsekin aktiivisia. Tämä pätee asiakirjan mukaan siitä huolimatta, että jotkut kristityt näkevät väkivallan, sodat ja luonnon tuhoutumisen merkkeinä lopun ajoista, ja ajattelevat, ettei niille tarvitse tai pidä tehdä mitään, sillä ne ovat osa Jumalan suunnitelmaa. IST-EDJP näkökulma on kuitenkin täysin päinvastainen ja asiakirja korostaa, että pelastusta ei voi erottaa

---

¹¹⁶ IST-EDJP 2008, 8–9.

¹¹⁷ IST-EDJP 2008, 9.

luomisesta eikä Jumalan rauhaa voi erottaa rauhasta maan päällä ja maan kanssa.¹¹⁸

3.1.3. Kirkot rauhanrakentajina

IST-EDJP:n toisessa luvussa syvennyttään tarkemmin kirkkojen rooliin rauhan-työssä. Kirkon luonnetta ja roolia määritellään Faith & Order -komission *The Nature and Mission of the Church* -asiakirjan (2005) pohjalta. Asiakirjassa sanotaan muun muassa, että ”kirkko on olemassa palvellaakseen sovinnontekoa” ja että ”kirkko on kutsuttu parantamaan ja sovittelemaan rikkoutuneita suhteita sekä olemaan Jumalan työväline sovinnon aikaansaamiseksi jakaantuneessa ihmiskunnassa”.¹¹⁹

Kirkko harjoittaa siis ”sovinnon teon virkaa” (*ministry of reconciliation*), jonka se on saanut tehtäväkseen Kristukselta. Koska rauha on Jumalan lahja, on rauhanrakentaminen kirkkojen kutsumus (*vocation*). Kutsumuksensa myötä kirkot ovat ”profeetallisia merkkejä” rauhanrakentamisessa, mikä tarkoittaa, että vain puuttumalla epäoikeudenmukaisuuteen, puhumalla sorrettujen puolesta ja tuke-
malla väkivallan uhreja, kirkot voivat toteuttaa Jumalan lähetystä (*missio Dei*). Se, miten kirkot käytännössä toimivat tässä maailmassa, mitä ne opettavat ja miten ne reagoivat väkivaltaan, on siis osa profeetallista todistusta. Koska kristinuskon historia ja myös kirkkojen tapa toimia nykypäivänä ovat täynnä esimerkkejä, joissa kirkot eivät ole toimineet sovinnon teon viran vaatimalla tavalla, IST-EDJP vaatii kirkkoja tunnustamaan syntinsä tässä asiassa, jotta ne jatkossa voisivat olla uskot-
tavia julistaessaan rauhan sanomaa. Poikkeuksena asiakirja mainitsee perinteiset rauhankirkot, jotka ovat sitoutuneet väkivallattomuuteen ja jotka omalla esimerkillään osoittavat, miten kristittyjen tulisi toimia. Osana profeetallista todistusta, IST-EDJP nostaa esille lisäksi kirkkojen palvelutyön, diakonian, jossa sitoudutaan haavoittuvassa asemassa olevien, köyhien ja syrjittyjen palvelemiseen, ja joka osaltaan vahvistaa kirkkojen uskottavuutta rauhantoimijoina.¹²⁰

Rauhan edistäminen on asiakirjan mukaan paitsi kirkon tehtävä, myös sen olemuksessa. Olemustaan ”Jumalan rauhan sakramenttina” kirkko toteuttaa liturgiassa ja etenkin viettäessään ehtoollista. Rauhan toivottaminen toisille on osa jumalanpalvelusta monissa kirkkokunnissa, ja samoin ehtoollisen jälkeen kehoitus

---

¹¹⁸ IST-EDJP 2008, 9–10.

¹¹⁹ Nature and Mission of the Church 2005, 24–26; IST-EDJP 2008, 11.

¹²⁰ IST-EDJP 2008, 11–13.

mennä rauhassa, on kehoitus Jumalan rauhan levittämisestä. Liturgiassa kirkko siis jakaa rauhaa ja kehottaa kerta toisensa jälkeen ihmisiä jakamaan sitä edelleen myös omassa elämässään.¹²¹

Kirkkojen keinoina rakentaa rauhaa ja estää konfliktien syntymistä mainitaan rauhankasvatus sekä kirkkojen ja uskonnollisten johtajien rooli puuttua epäoikeudenmukaisuutta ja sortoa aiheuttaviin rakenteisiin sekä vihaa ja epäluuloa toisia ihmisryhmiä kohtaan aiheuttaviin asenteisiin. Rauhankasvatukseen kuuluu asiakirjan mukaan ymmärrys siitä, miten asioihin voi vaikuttaa ja reagoida väkivallattomasti. Kirkkojen kontekstissa tämä tarkoittaa myös syvällistä ymmärrystä rauhan raamatullisesta merkityksestä ja rauhankasvatuksen kuulumista erottamattomaksi osaksi kaikkea kirkon opetusta jo lapsuudesta lähtien. Kristittyjä asiakirja haastaa itsetutkiskeluun, miten heidän valintansa, ja toimintansa edistävät tai eivät edistä rauhaa.¹²²

Konfliktitilanteissa rauhanrakentaminen tarkoittaa usein käytännössä sovittelua (*mediation*) mutta tärkeä osa sitä on myös haavoittuvassa asemassa olevien suojeleminen (*protection*). Etenkin aseellisten konfliktien sovittelu on haastava tehtävä, jossa kirkkoilla voi olla merkittävä rooli osapuolien saattamiseksi keskusteluyhteyteen. Konfliktin jälkeen kirkot voivat puolestaan toimia rauhan ja sovinnon säilyttämiseksi sekä totuuden esiintuomiseksi, jotta uhrin ja heidän perheensä saavat oikeutta ja jotta todellinen sovinto (*reconciliation*) ja anteeksianto (*forgiveness*) ovat mahdollisia. Tässä yhteydessä IST-EDJP korostaa, että syyllisten etsimisen ja väärintekijöiden tuomitsemisen (*retributive justice*) sijaan, kirkkojen rooli konfliktin jälkeen on nimenomaan uhrien auttaminen ja heidän ihmisarvonsa palauttaminen (*restorative justice*) sekä oikeudenmukaisuuden edistäminen myös yhteiskunnan rakenteiden tasolla. Koska totuuden kertominen konfliktin jälkeen on haastavaa ja arkaluontoinen asia, asiakirja muistuttaa, että kirkkojen on myös itse oltava totuudenmukaisia omasta roolistaan konfliktissa.¹²³

Jotta konfliktista voidaan päästä todella yli ja sovinnosta tulee kestävä, tarvitaan anteeksiantoa ja ”muistojen parantumista” (*healing of memories*), joita molempia kirkot voivat olemuksensa ja opetuksensa puolesta edistää. Vaikka anteeksianto ei poista vääryyksiä, se auttaa muistamaan tapahtumat eri tavalla ja hyväksymään menneisyyden. Yhteiskunnan tasolla muistojen parantaminen edistää sitä,

---

¹²¹ IST-EDJP 2008, 12.

¹²² IST-EDJP 2008, 13–14.

¹²³ IST-EDJP 2008, 14–16.

että aiemmat tapahtumat eivät toistu, vaan konfliktin osapuolet voivat rakentaa yhdessä uudenlaista tulevaisuutta.¹²⁴

Kiinnostavina näkökulmina kirkon toimintaan rauhan välineenä, IST-EDJP kertoo, että oikeutetun sodan periaatteet luotiin keskiajalla rajoittamaan sotimista ja sotaretkiä, joita tehtiin saaliin toivossa. Muita keinoja rajoittaa sotimista ja väkivallan tekoja olivat muun muassa Jumalan rauhan (*Treuga Dei*) julistaminen tietyille päiville¹²⁵, jolloin ei saanut taistella, sekä kirkkorakennusten julistaminen pyhiksi paikoiksi, joissa ei saanut käyttää väkivaltaa, mikä teki niistä turvapaikkoja (*sanctuary*).¹²⁶

3.1.4. Voiko väkivalta olla perusteltua?

IST-EDJP:n viimeinen luku on katsaus siihen, millä tavoin kirkot ovat sitoutuneet rauhanrakentamiseen. Johdantona luku nostaa vielä esille Jeesuksen opetukset ja esimerkin, miten aiemmat viholliset voivat tulla yhteen ja kuulua samaan yhteisöön sekä muistuttaa, ettei rauhaa voi syntyä ilman rauhantekijöitä. Tämä vaatii jokaiselta kristityltä itsetutkiskelua ja halua pyrkiä edistämään rauhaa.

Tämän jälkeen asiakirja siirtyy puhumaan ”oikeudenmukaisen rauhan polusta”, joka on sen mukaan kaikille kristityille yhteinen reitti kohti rauhaa. Kyseinen polku ei enää perustu vain pasifismille tai oikeutetun sodan (*just war*) teorialle, jotka ovat aiemmin olleet päälinjat, joiden mukaan kristilliset yhteisöt ovat rauhaa hahmottaneet. Molempiin käsityksiin on asiakirjan mukaan liittynyt myös väärinymmärryksiä, joita se pyrkii korjaamaan: Pasifismi ei ole vain passiivista vastarintaa, jollaiseksi se usein on ymmärretty, eikä oikeutetun sodan teorian tarkoituksena ole perustella sota, jotta sitä voitaisiin käydä, vaan ennemminkin pyrkiä rajaamaan ja estämään sodankäyntiä. Tästä syystä asiakirjan mukaan molemmissa perinteissä on oikeastaan sama pyrkimys: väkivallan vähentäminen ja voittaminen, jopa väkivallattomuus.¹²⁷

Edellä mainitun perusteella IST-EDJP toteaa, että oikeutetun sodan käsitettä parempi käsite voisikin olla väkivallan ”perusteltu käyttö” (*justified use*). Perusteltu käyttö kuvaisi terminä paremmin pyrkimystä määritellä, voiko väkivalta olla

---

¹²⁴ IST-EDJP 2008, 15.

¹²⁵ Tällaisia päiviä olivat käytännössä kristilliset juhlapyhät sekä niihin valmistautuminen eli paastonaika. Kiinnostavaa on, että samalla kun kristillinen käytäntö aselevosta Jumalan rauhan päivinä levisi, sen voi toisaalta nähdä laillistaneen voimankäytön muulloin, mikä mahdollisti myös ristiretket (Hehl 2011).

¹²⁶ IST-EDJP 2008, 13.

¹²⁷ IST-EDJP 2008, 18–19.

moraalisesti perustelua vai ei, ja jos kyllä, niin millaisissa tilanteissa. Kysymyksen tilanteista, joissa väkivalta olisi perusteltua, asiakirja ei ota suoraan kantaa, mutta se toteaa, että perustellussa käytössä on kyse ”tappavien keinojen poikkeuksellisesta ja hyvin harvinaisesta käytöstä viimeisenä keinona”¹²⁸. Asiakirja myös jatkaa, että silloin, jos väkivaltaan joudutaan turvautumaan, on sitä käytettävä mahdollisimman vähän, mahdollisimman paljon ihmisyyttä kunnioittaen ja sen seuraukset vastuullisesti kantaen. Silti: ”Väkivalta, edes viimeisenä mahdollisena keinona lopettaa muut väkivaltaisuudet, ei koskaan voi tuottaa aitoa oikeudenmukaisuutta ja pysyvää turvaa.”¹²⁹

Esiteltyään käsitystä väkivallan perustellusta käytöstä, IST-EDJP luettelee tapauksia, joissa kristityt ovat jo tuominneet tai joissa kaikkien tulisi tuomita väkivallan käyttö, sillä riittävät perustelut väkivallan käytölle eivät toteudu. Joukkotuho- ja ydinaseiden kieltäminen on yksi asioista, joiden saavuttamiseksi eri rauhantraditioiden edustajat ovat yhdistäneet jo voimansa, sillä niiden käyttöä ei voi pitää perusteltuna kummaankaan tradition näkökulmasta. Toisena esimerkkinä asiakirja mainitsee sodan terrorismia vastaan (*war on terror*). Ajatukset ”oikeutusta sodasta” ja ”perustellusta väkivallan käytöstä” toistuvat usein terrorismista puhuttaessa. KMN:n linja on kuitenkin selkeästi, ettei väkivallan tekoihin pitäisi vastata väkivallalla, minkä takia niin kutsuttu terrorismin vastainen sota on tuomittavaa.¹³⁰ Tämä ajatus näkyy myös siinä, että 11.9.2001 terrori-iskujen jälkeen KMN on kirjeessään Yhdysvaltalaisille jäsenkirjoille¹³¹ sekä useissa muissa yhteyksissä muistuttanut väkivallan seurauksista ja että Irakin sodan alettua KMN:n on vedonnut sodan lopettamiseksi¹³².

Osana oikeudenmukaisen rauhan polkua eri rauhantraditioiden edustajat ovat IST-EDJP:n ryhtyneet tarkastelemaan rauhaa laajemmin kuin vain aseellisten tai eri ryhmittymien välisten konfliktien näkökulmasta. Oikeudenmukaisen rauhan polku ottaa huomioon myös muun muassa perheväkivallan, ihmisoikeusrikkomukset, rasismien vastaisen työn sekä yhteiskunnalliset prosessit sovinnon aikaan saamiseksi ja muistojen parantamiseksi. Asiakirjan loppupuolella listataan vielä syitä, joiden takia voidaan todeta, että maapallo ei kestä ihmiskunnan nykyistä elämäntapaa ja kulutusyhteiskuntaa. Siksi osana oikeudenmukaisen rauhan polkua

---

¹²⁸ IST-EDJP 2008, 19.

¹²⁹ IST-EDJP 2008, 19.

¹³⁰ IST-EDJP 2008, 20.

¹³¹ WCC – Letter to member churches in USA 2001.

¹³² WCC – Iraq Statement 2002.

on etsittävä myös keinoja turvata planeettamme tulevaisuus sekä puuttua varallisuuserojen kasvuun ja turvata kaikkien ihmisten mahdollisuudet ihmisarvoiseen elämään.¹³³

Oikeudenmukaisen rauhan toteutumiseksi tarvitaan yhteiskunnan kaikkien tasojen ja toimijoiden yhteistyötä. Tämä tarkoittaa, että mukaan rauhan rakentamiseen pitää saada eri instituutiot ja myös talouden rakenteiden on tuettava rauhan työn toteutumista. Tätä näkökulmaa tukee KMN:n AGAPE-prosessi, johon asiakirja viittaa ja jonka mukaan taloudellinen ja ekologinen oikeudenmukaisuus liittyvät yhteen ja kummatkin näistä ovat välttämättömiä oikeudenmukaisen rauhan toteutumiseksi. Juuri talouden ja ympäristön huomioiminen osana rauhantyötä on uutta oikeudenmukaisen rauhan polulla, sillä näitä näkökulmia ei aiemmin ole huomioitu kristillisessä keskustelussa rauhasta. IST-EDJP viittaa myös ORLE-prosessiin, jonka periaatteita voidaan asiakirjan mukaan käyttää ohjaamaan ja mittaamaan toimia, joita nyt tarvitaan.¹³⁴

Yhteenvetona IST-EDJP-asiakirjasta voidaan todeta, että se pyrki selkeästi vastaamaan Porto Alegren yleiskokouksen toiveeseen ”vahvasti teologiaan perustuvasta” rauhanjulistuksesta. Monipuolisen mutta varsin polveilevan teologisen perustelun rinnalla käytännön toimenpiteet jäävät sen sijaan asiakirjassa hyvin pieneen rooliin. Tekstin ja näkökulmien laajuuden takia heti asiakirjan julkaisusta lähtien lienee ollut selvää, että siinä muodossa se ei sovellu rauhanjulistukseksi. Sanat *Initial Statement Towards* asiakirjan nimessä viittanevatkin siihen, että tarkoitus ei ole ollut tehdä vielä julistustekstiä, vaan tausta-aineisto, johon saatavien kommenttien perusteella keskeiset sisällöt tiivistetään varsinaiseen rauhanjulistukseen.

3.2. An Ecumenical Call to Just Peace -asiakirja kutsuu sitoutumaan rauhantyöhön

Tunnuslauseeksi An Ecumenical Call to Just Peace -asiakirjalle on valittu ”*Guide our feet into the way of peace*” eli ”Ohjaa jalkamme rauhan tielle” (Luuk. 1:79).¹³⁵ Evankeliumin kohta, josta lause on, on Sakariaan kiitosvirsi Johannes Kastajan syntymän jälkeen. Siinä Sakarias ylistää Jumalaa sekä puhuu tulevasta pelastajasta, Herrasta, jolle Johannes raivaa tien ja jota Sakarias vertaa pimeydestä

---

¹³³ IST-EDJP 2008, 20–21.

¹³⁴ IST-EDJP 2008, 20–21.

¹³⁵ ECJP 2011, 1.

loistavaan ja rauhan tielle ohjaavaan aamun koittoon (Luuk. 1:68–79).¹³⁶ Vaikka konteksti, josta tunnuslause on poimittu, tuntuu ehkä hieman erikoiselta, sanomansa puolesta lauseen valinta on perusteltua: ECJP nimittäin hyödyntää vahvasti IST-EDJP:ssä esitettyä ajatusta oikeudenmukaisesta rauhasta polkuna tai tienä. Toisaalta kyseissä kohdassa voidaan nähdä yhdistyvän myös Jumalan rauhan eri puolet: rauha maan päällä, joka merkitsee myös oikeudenmukaisuutta ja hyvinvointia, sekä taivaallinen rauha, pelastus, joka saapuu Kristuksessa.

Rakenteellisesti ECJP:ssä on nähtävissä viisi osiota, joista ensimmäinen jakautuu esipuheeseen ja varsinaiseen tekstiin ja viimeinen edelleen neljään alaosiin. Koska rauhaa verrataan tiehen, ajatus rauhantyöstä matkantekona sekä matkamiseen liittyvä sanasto toistuvat läpi koko asiakirjan.

3.2.1. Kristityiltä kristityille

ECJP:n ensimmäinen osio alkaa esipuheella, jossa kerrotaan, että asiakirja on ensisijaisesti maailmanlaajalle kristittyjen yhteisölle kohdistettu viesti, joka Jeesuksen esimerkin mukaisesti kutsuu kristittyjä sitoutumaan oikeudenmukaisen rauhan tiehen (*Way of Just Peace*). Mielenkiintoista on, että ECJP:n sanotaan olevan ”concerted Christian voice”¹³⁷ eli kristittyjen yhteinen ääni. Vaikka Kirkkojen maailmanneuvosto edustaakin varsin laajaa ja monimuotoista kristittyjen yhteisöä, suurin osa maailman kristityistä on kuitenkin edelleen KMN:n ulkopuolella.¹³⁸

Merkillepantavaa on myös asiakirjan käyttämä kieli, kuten läpi asiakirjan toistuva matkantekoon liittyvä sanasto sekä me-muodon käyttö. Vaikka IST-EDJP:ssä oli käytetty jonkin verran me-muotoa, ECJP:ssä tämä puhutteleva muoto toistuu huomattavasti enemmän. Esipuheen perusteella ECJP:n ”meidän” (*we*) voi ymmärtää tarkoittavan kaikkia kristittyjä. Joissakin kohdissa asiakirjaa mainitaan puolestaan kirkko tai kirkot. Vaikka näiden kohtien voidaan katsoa puhuvan erityisesti kirkkojen roolista instituutioina, yleisesti ottaen asiakirja on kuitenkin kohdistettu koko kirkolle, siis sekä yksittäisille kristityille että uskonyhteisöille.

Toisaalta, vaikka ECJP on selvästi kristityiltä kristityille, siinä otetaan huomioon muut uskonnot. Esipuheessa myönnetään, että rauha on kaikkien

---

¹³⁶ Raamattu 1992.

¹³⁷ ECJP 2011, 1.

¹³⁸ Kirkkojen maailmanneuvostoon kuuluu yhteensä 350 jäsenkirkkoa 110 maasta eli yhteensä yli 500 miljoonaa kristittyä (WCC – About the WCC). Määrä vastaa kuitenkin vain alle neljännestä koko maailman kristityistä. Esimerkiksi roomalaiskatolinen kirkko, johon kuuluu yli puolet maailman 2,4 miljardista kristitystä (Status of Global Christianity, 2020), ei ole KMN:n jäsen.

uskontojen perusarvo, ei vain kristinuskon, ja siksi ECJP:n sanotaan olevan myös kaikille muille, jotka ”pyrkivät rauhaan oman uskonnollisen perinteensä ja sitoumustensa kautta”.¹³⁹ Toisin kuin IST-EDJP, jonka kutsu ”kaikille lukijoille” oli mahdollista tuki tulkita koskemaan muitakin uskontoja, ECJP osoittaa sanansa niille myös suoraan ja muut uskonnot mainitaan asiakirjassa useamman kerran. Näissä kohdissa yhdistävänä tekijänä on, että niissä korostetaan muiden uskontojen ja maailmankatsomusten merkitystä yhteistyökumppanina oikeudenmukaisen rauhan saavuttamiseksi. Koska uskontoon ja etniseen identiteettiin liittyviä kysymyksiä käytetään sekä oikeuttamaan väkivaltaa että kannustamaan rauhantyöhön, uskontodialogi ja uskonnon ja väkivallan suhteen syvällisempi tarkastelu olivat yksi DOV:n keskeisistä teemoista. ECJP:n esittämä kutsu muille uskonnoille kulkemaan yhdessä oikeudenmukaisen rauhan tietä nousee siis vahvasti DOV:n tavoitteista ja KMN:n ohjelmatyön painopisteistä.¹⁴⁰

3.2.2. Perusteet oikeudenmukaiselle rauhalle nousevat

Raamatusta

Johdanto-osiossaan (§ 1–7) ECJP muistuttaa oikeudenmukaisuuden ja rauhan yhteenkuuluvuudesta: ilman rauhaa ei voi olla oikeudenmukaisuutta ja ilman oikeudenmukaisuutta ei voi olla rauhaa. Siksi on tärkeää, että näiden molempien eteen tehdään työtä yhdessä.

Perusteluina oikeudenmukaisen rauhan edistämisen tarpeelle johdannossa nostetaan esille kolme näkökulmaa: *Let the people speak, Let the Scriptures speak* ja *Let the church speak*.¹⁴¹ Ensimmäisenä perusteluna mainitaan ihmiset; heidän tarinansa ja kokemuksensa väkivallasta sen eri muodoissa ja eri syistä. Konkreettisina erimerkkeinä mainitaan muun muassa etniseen tai uskonnolliseen taustaan, rotuun tai kastiin liittyvä syrjintä, joka jättää usein pysyvät arvet kuten sodat, köyhtömyys ja pakolaisuuskin. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat naiset ja lapset, joiden kärsimys ECJP:ssä nostetaan esille. Asiakirja muistuttaa myös, että aseellinen mahti ei välttämättä tuo valtioihin turvaa ja että jatkuvasti tehdään vain harvoja hyödyttäviä poliittisia ja taloudellisia päätöksiä, vaikka samanaikaisesti tuhansia lapsia kuolee päivittäin ravinnon puutteeseen.¹⁴²

---

¹³⁹ ECJP 2011, 1.

¹⁴⁰ Mid-Term of the DOV 2006, 4:

¹⁴¹ ECJP 2011, 2–3.

¹⁴² ECJP 2011, 2.

Ehkä osin vastapainoksi edellisessä kappaleessa kuvatuille väkivallan koke-
muksille ja myös vankemmiksi perusteiksi oikeudenmukaiselle rauhalle, Raama-
tusta nostetaan esille kohtia, joissa rauha liitetään vanhurskauteen¹⁴³ ja joissa Jee-
sus puhuu ja opettaa rauhasta¹⁴⁴. Näistä kohdista johdetaan perusteluita anteeksi-
antamiselle, ihmisarvon kunnioittamiselle ja lähimmäisen rakastamiselle. Toi-
saalta asiakirjassa tunnustetaan, että Raamatussa on myös kohtia, joissa väkivalta
yhdistetään Jumalan tahtoon, ja että näitä kohtia on sekä kristinuskon historiassa
että edelleen käytetty perustelemaan ja laillistamaan (*legitimize*) väkivaltaa. ECJP
sanoo, että näitä tekstejä tulee tutkia ja niistä tulee oppia, mutta ei väkivallan pe-
rusteluita vaan sitä, miten ihmiset ovat epäonnistuneet vastaamaan jumalalliseen
kutsuun toimia rauhan puolesta.¹⁴⁵ Näin todetessaan ECJP tekee ottaa heti alusta
lähtien etäisyyttä oikeutetun sodan käsitteeseen.

Kirkosta sanotaan, että Kristuksen ruumina se on kutsuttu olemaan rauhan-
tekijä. Raamattuun viitaten ECJP sanoo tämän tehtävän olevan Jumalan kaikille
uskoville antama.¹⁴⁶ Jotta uskonyhteisöt voisivat aidosti toimia sovinnon, rauhan
ja oikeudenmukaisuuden puolestapuhujina sekä edistää niiden toteutumista glo-
baalisti, on niiden oltava sitoutuneita Jumalan rauhaan. Tapana välittää rauhaa
mainitaan liturgia ja ehtoollinen, joiden IST-EDJP totesi ilmentävän kirkon ole-
musta ”Jumalan rauhan sakramenttina”. Kirkkoihin kohdistetaan ECJP:ssä myös
melko kovasanaista kritiikkiä: Niiden sanotaan useammin epäonnistuvan kuin on-
nistuvan tehtävässään rauharakentajina. Kristittyjen jakaantuneisuuden puolestaan
sanotaan olevan haitta kirkkojen uskottavuudelle.¹⁴⁷

3.2.3. Oikeudenmukaisen rauhan tie vaatii sitoutumista

ECJP:n toinen osio, *The Way of Just Peace* (§ 8–11) aloittaa asiakirjassa toistuvan
ajatuksen rauhasta tienä ja sen tavoittelusta matkantekona.

ECJP toteaa, että tapoja vastata väkivaltaan on monia, ja niin on myös ta-
poja harjoittaa rauhaa. Rauhan saavuttaminen vaatii, että väkivalta kaikissa muo-
doissaan (niin henkilöön kohdistuva, rakenteellinen kuin median välittämä) ja

---

¹⁴³ Jes. 32:17: ”Ja vanhurskauden hedelmänä on oleva rauha. Siitä kasvaa levollinen luottamus,
turvallisuus, joka kestää iäti.” ja Jaak. 3:18: ”Vanhurskauden siemen kylvetään rauhan tekoina, ja
se tuottaa hedelmän niille, jotka rauhaa rakentavat.” (Raamattu 1992).

¹⁴⁴ Joh. 14:27: ”Minä jätän teille rauhan. Oman rauhani minä annan teille.” ja autuaaksijulistus
Matt. 5:3–11. (Raamattu 1992).

¹⁴⁵ ECJP 2011, 2–3.

¹⁴⁶ 2. Kor. 5:18: ”Kaiken on saanut aikaan Jumala, joka Kristuksen välityksellä on tehnyt meidän
kanssamme sovinnon ja uskonut meille tämän sovituksen viran.” (Raamattu 1992).

¹⁴⁷ ECJP 2011, 3.

kaikkia kohtaan (rotuun, kastiin, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, kulttuuriin tai uskontoon katsomatta) on estettävä ja lopettava. Kristittyjen, joihin viitataan ”yhteisön jäsenenä, jotka julistavat Kristuksen olevan rauhan ruumiillistuma”, on asiakirjan mukaan ”vastattava kutsuun tuoda rauha, jumalallinen lahja, nykyiseen väkivallan ja konfliktin kontekstiin”.¹⁴⁸ Sitoutuminen oikeudenmukaisen rauhan tiehen ei kuitenkaan koske vain kristittyjä, vaan mukaan tälle matkalle kutsutaan jo toistamisen ihmiset kaikista maailmankatsomuksista ja uskonnoista.¹⁴⁹

ECJP korostaa, että oikeudenmukaisen rauhan tietä seurattaessa perustelujen esittäminen aseellisten konfliktien ja sodan oikeuttamiseksi on epäuskottavaa ja jopa mahdotonta hyväksyä. Tämä vahvistaa entisestään asiakirjan jo johdannossaan edustamaa näkemystä, että väkivaltaa ei voi perustella – ei Raamatulla eikä muutoin. Samalla ECJP ottaa kantaa oikeutetun sodan (*just war*) -käsitteeseen. Oikeudenmukainen rauha ei asiakirjan mukaan ole vain vastakohta oikeutetulle sodalle tai kriteeristö ihmisten suojelemiseksi voimankäytöltä ja aseilta vaan se sisältää ajatuksen sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta, laillisuusperiaatteesta, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta sekä ihmisten turvallisuudesta.¹⁵⁰

Oikeudenmukaisen rauhan määrittelyksi asiakirja tarjoaakin seuraavaa: Oikeudenmukainen rauha on

yhteinen ja dynaaminen mutta perusteltu prosessi ihmisten vapauttamiseksi pelosta ja puutteesta, vihanpidon, syrjinnän ja sorron voittamiseksi, sekä edellytysten luomiseksi oikeudenmukaisille suhteille, jotka asettava etusijalle kaikkein heikoimmat ja luomakunnan koskemattomuuden.¹⁵¹

Yhdeksi keskeisistä asioista oikeudenmukaisen rauhan tiellä ECJP nostaa väkivallattoman vastarinnan (*non-violent resistance*). Hyvin organisoitu ja rauhanomainen vastarinta on asiakirjan mukaan tehokas tapa toimia, sillä esimerkiksi kansalaistottelemattomuuden ja ohjeiden noudattamatta jättämisen avulla voidaan murentaa valtaa, joka perustuu nimenomaan kuuliaisuuteen valtaapitäviä kohtaan.¹⁵²

Koska oikeutetun sodan teoria ja kristilliseen pasifismiin kuuluva väkivallattomuuden ihanne ovat olleet kaksi perinteistä, mutta vastakkaista tapaa hahmottaa kristinuskon suhdetta sotaan ja väkivaltaan, ECJP:n tavassa pyrkiä eroon

---

¹⁴⁸ ECJP 2011, 3–4.

¹⁴⁹ vrt. esipuhe ECJP 2011, 1.

¹⁵⁰ ECJP 2011, 4.

¹⁵¹ ECJP 2011, 4.

¹⁵² ECJP 2011, 4.

väkivallan perustelusta ja nostaa väkivallattomuutta ensisijaisena tapana toimia, tässä kohdassa voidaan nähdä siirtymää näiden perinteiden välillä kohti pasifismia.

3.2.4. Matka kohti oikeudenmukaista rauhaa

ECJP:n kolmas osio jatkaa oikeudenmukaisen rauhan vertaamista matkantekoon. *Living the Journey* -otsikon (§ 12–20) alla tätä matkaa kuvataan sekä vaikeaksi että kutsuvaksi. Osio muistuttaa myös, että matkaa tehdään yhdessä.

Vaikea matka kohti oikeudenmukaista rauhaa on asiakirjan mukaan muun muassa siksi, että se vaatii uudenlaista asennoitumista ja ajatusmallia: On huomattava kuinka usein itse on osasyylinen väkivaltaan ja lopettava omien tekojensa oikeutetuiksi väittäminen. Toisin sanoen on siis tunnustettava väärät tekonsa, pyydettyä ja annettava anteeksi sekä opittava sopimaan (*reconcile*) toisten kanssa. Sovinnonteossa on tärkeää ”luopua jaottelusta voimakkaisiin ja voimattomiin, ylempi- ja alempiarvoisiin”, mikä tarkoittaa valtasuhteiden hylkäämistä ja pyrkimystä siihen, että osapuolet ovat sovinnonteossa tasa-arvoisessa asemassa. Tällä tavoin prosessin myötä ”sekä loukattu että loukkaaja (*victim and victimizer*) muuttuvat (*are transformed*)”.¹⁵³

ECJP:n tapa puhua sovinnontekemisestä muistuttaa IST-EDJP:ssä esille nostettua ajatusta muistojen parantamisesta (*healing of memories*) osana rauhan-työtä. ECJP muistuttaa, että rauhansopimukset ovat usein hauraita ja riittämättömiä, ja niistä huolimatta osapuolten välille saattaa jäädä vihamielisyyttä. Koska kytevä viha ja epäluulot toisia kohtaan voivat helposti muuttua uudestaan avoimeksi konfliktiksi, ei pysyvää rauhaa voida saavuttaa, ellei niihin puututa ja aiemmasta konfliktista oteta opiksi. Sodan ja väkivallan jälkien, niin konkreettisten kuin ennen kaikkea henkisten, korjaamiseen voi kuitenkin mennä monin verroin pidempi aika kuin itse konfliktia kesti.¹⁵⁴

Kristittyjen on asiakirjan mukaan oltava yhteisö, jolla on yhteinen käsitys rauhasta. Siihen kuuluvat anteeksiantaminen, vihamiesten rakastaminen, aktiivinen väkivallattomuus (*active non-violence*), toisten kunnioittaminen, lempeys ja armo. Rakastavassa uskonyhteisössä on monenlaisia ihmisiä ja siten monia taitoja ja keinoja toimia rauhan edistämiseksi. Sen sijaan kirkko, joka on jakaantunut, konfliktien repimä ja erimielinen rauhankysymyksistä, ei ole uskottava

---

¹⁵³ ECJP 2011, 5.

¹⁵⁴ ECJP 2011, 5.

rauhantekijä. Siksi kirkkojen mahdollisuudet rauhantoimijoina riippuvat pitkälti siitä, kuinka hyvin ne onnistuvat toimimaan yhdessä huolimatta etniseen ja kansalliseen identiteettiinsä tai oppiin ja kirkkojärjestykseen liittyvistä eroista.¹⁵⁵

3.2.5. Rauhantyötä ohjaavat suuntaviitat

Erilaisina suuntaviitoina (§ 21–28), jotka johtavat kohti oikeudenmukaisen rauhan toteutumista, ECJP nostaa kuusi näkökulmaa tai teemaa. Ensimmäinen näistä on ”konfliktien muuttaminen” (*transformation of conflict*), joka on asiakirjan mukaan välttämätöntä rauhantyössä. Konfliktien muuttaminen ”haastaa konfliktin vastapuolet suuntaamaan pohtimaan ristiriidassa olevia tavoitteitaan ja suuntaamaan ne uudelleen yhteisen hyvän saavuttamiseksi”. Varsinaisen muutosprosessin aloittamiseksi kaikki väkivalta ja konfliktit, piilevätkin, on tuotava päivänvaloon, jotta myös niiden seuraukset tulevat näkyviksi ja ymmärrettäviksi. Asiakirja painottaa, että

Kirkkojen ja uskonnollisten yhteisöjen tehtävä on kulkea väkivallan uhrien rinnalla ja toimia heidän puolestapuhujinaan. Tehtävään kuuluu vahvistaa mekanismeja, joilla konflikteja voidaan hallita, sekä vaatia viranomaisia ja muita syyllisiä vastuuseen – myös niitä, jotka ovat kirkon sisällä.¹⁵⁶

Toisena teemana esille nostetaan oikeudenmukaisen rauhan suhde asevoimiin ja soti-laalliseen voimankäyttöön. Aiemmin asiakirjassa on todettu, että perustelujen esittäminen aseellisten konfliktien oikeuttamiseksi on jopa mahdotonta hyväksyä¹⁵⁷. Väkivallan keskellä tai väkivaltaisen konfliktin uhatessa rauhan tavoittelemisen ja oikeudenmukaiseen rauhaan sitoutumisen tunnustetaan kuitenkin olevan vaikeaa. Liennytyksenä aiemmin lausuttuun asiakirja sanoo tässä kohtaa, että on myös

äärimmäisiä tilanteita, joissa viimeisenä keinona ja pienempänä pahana laillinen asevoimien käyttö saattaa olla välttämätöntä haavoittuvaisten ja välittömässä hengenvaarassa olevien ihmisryhmien suojelemiseksi¹⁵⁸.

Silloinkin asevoiman käyttö on ECJP:n mukaan aina sekä ”vakava epäonnistuminen että uusi este oikeudenmukaisen rauhan saavuttamiselle”.¹⁵⁹

Tapa, miten ECJP käsittelee rauhan suhdetta asevoimiin ja soti-laalliseen voimankäyttöön kertoo paljon siitä kipuilusta, jota sodan ja väkivallan perustelun suhteen on läpi KMN:n historian käyty. Samaan aikaan kun asiakirja ottaa

---

¹⁵⁵ ECJP 2011, 5–6.

¹⁵⁶ ECJP 2011, 6.

¹⁵⁷ ECJP 2011, 4.

¹⁵⁸ ECJP 2011, 6–7.

¹⁵⁹ ECJP 2011, 7.

voimakkaasti kantaa oikeutetun sodan käsitteeseen, jonka se sanoo olevan vanhentunut, ja vaatii kyseenalaistamaan kaikki teologiset tai muut perustelut sodalle, tekstissä nostetaan esille YK, jonka mandaatin kansainvälisen lain nojalla vastata maailmanrauhaa uhkaaviin tilanteisiin ECJP kertoo tunnustavansa. Asiakirja myös toteaa, että oikeutetun sodan teoriaan kehitetyt kriteerit voivat edelleen toimia viitekehyksenä laillisen asevoiman käytön etiikalle, mikä sallii esimerkiksi poliisien toiminnan (*just policing*), kansainvälisen lain tunteman suojeluvastuun (*responsibility to protect*) sekä YK:n peruskirjassa säädetyt keinot rauhan aikaansaamiseksi. Käytännössä ECJP pyrkii siis rajoittamaan sotilastoiminnan oikeutusta muusta syystä kuin kansainvälisen lain ja suojeluvollisuuden nojalla.¹⁶⁰

Asevoimiin liittyvässä kohdassa ECJP linjaa lisäksi, että asepalveluksesta kieltäytyminen pitäisi tunnustaa ihmisoikeudeksi ja että kaikki, mikä on rauhan ja kansainvälisen lain vastaista, pitäisi kieltää. Esimerkkinä mainitaan kaikkien joukkotuhoukseiden hallussapidon ja käytön kieltäminen. Koska KMN:n kielteinen kanta joukkotuhouksiin on ollut selkeä jo sen perustamisesta asti, ei ole ollenkaan yllättävää, että myös tämä näkökulma nousee esiin asiakirjassa.¹⁶¹

Kolmantena ”suuntaviittana” ECJP käsittelee oikeudenmukaisen rauhan ja ihmisarvon teemoja. Koska ihminen on luotu Jumalan kuvaksi, jokaisen henkilön ihmisarvon sekä yleismaailmallisten ihmisoikeuksien tunnustaminen ovat välttämättömiä oikeudenmukaisen rauhan toteutumiseksi. Vastuu kaikkien ihmisten kansalaisoikeuksien sekä poliittisten, taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta on asiakirjan mukaan valtioilla. Koska valtiot eivät aina huolehdi näistä velvollisuuksistaan vaan syyllistyvät jopa ihmisoikeusrikkomuksiin, nähdään ECJP:ssä tärkeäksi, että kirkot tekevät yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan muiden toimijoiden ja myös muiden uskontojen kanssa ihmisoikeuksien toteutumiseksi.¹⁶²

Neljäs näkökulma on luomakunnasta huolehtiminen. Asiakirja muistuttaa, että Jumala on antanut ihmisille tehtäväksi luomakunnasta huolehtimisen, ja siksi luonnon riistäminen ja rajallisten resurssien väärinkäyttö on väkivaltaa, joka hyödyttää muutamia muiden kustannuksella. Oikeudenmukainen rauha onkin asiakirjan mukaan paljon enemmän kuin vain yhteisön keskinäisten suhteiden

---

¹⁶⁰ ECJP 2011, 7.

¹⁶¹ ECJP 2011, 7.

¹⁶² ECJP 2011, 7.

palauttamista oikealle tolalle; se on myös rauhaa luomakunnan kanssa.¹⁶³ Tämä näkökulma on keskeisessä osassa myös asiakirjan viimeisessä osiossa.

Viidentenä temana esille nostetaan rauhankulttuurin rakentaminen, joka tarkoittaa väkivallan hylkäämistä sekä sitoutumista lähimmäisenrakkauteen ja asettumista köyhien ja sorrettujen puolelle. Kestävä rauhankulttuurin rakentamisen on yhteinen pyrkimys, johon tarvitaan kaikkien osallisuutta. Erityisesti mainitaan kuitenkin naisten ja uskonnollisten johtajien rooli ja mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnallisesti. Toisaalta asiakirja harmittelee tilanteita, joissa uskonnolliset johtajat ovat väärinkäyttäneet valtaansa omien tavoitteidensa edistämiseen tai joissa kulttuurilliset ja uskonnolliset tekijät ovat johtaneet väkivaltaan ja sortamiseen. Vaikka uskontojen avulla voidaan edistää rauhaa ja ihmisarvon toteutumista, ECJP on huolissaan siitä, miten usein uskontojen varjolla levitetään päinvastaista opetusta, jota media vieläpä vahvistaa.¹⁶⁴

On kiinnostavaa, että tämän kohdan yhteydessä ECJP toisaalta tunnustaa jälleen kristinuskon osallistuneen vääryyksiin sekä historiansa aikana että nyky-päivänä, ja toisaalta mainitsee kristittyjen olevan sitoutuneita rauhankulttuurin rakentamiseen yhdessä muista uskonnollisista perinteistä ja maailmankatsomuksista tulevien ihmisten kanssa.¹⁶⁵ Kuten esipuheessa myös tässä kohdassa ECJP haluaa selvästi rakentaa luottamusta ja yhteyttä eri uskontojen välille tunnustaen niiden roolin rauhantyössä tasa-arvoisina ja tärkeinä kumppaneina. Vaikka oikeudenmukaista rauhaa on asiakirjassa käsitelty hyvin vahvasti kristinuskon peruselementteihin pohjautuvasta näkökulmasta, kestävä ja kaikkia koskettava rauha vaatii kaikkien katsomusten yhteistyötä ja laajempaa sitoutumista, kuin vain kristillisten kirkkojen piirissä.

Kuudentena ja viimeisenä suuntaviittana oikeudenmukaiseen rauhaan mainitaan rauhankasvatus, joka on sekä kodin, kirkon että yhteiskunnan tehtävä. Rauhankasvatuksen tarkoituksena on asiakirjan mukaan opettaa vaalimaan rauhan henkeä (*spirit of peace*), kunnioittamaan ihmisoikeuksia sekä pohtimaan, miten asioita voi muuttaa väkivallattomasti.¹⁶⁶

---

¹⁶³ ECJP 2011. 8.

¹⁶⁴ ECJP 2011. 8.

¹⁶⁵ ECJP 2011. 8. Vrt. esipuhe ECJP 2011, 1.

¹⁶⁶ ECJP 2011, 8.

3.2.6. Rauha yhteisössä, taloudessa, ympäristön kanssa ja kansojen kesken

ECJP:n viimeisessä luvussa *Seeking and Pursuing Just Peace Together* (§ 29–42) todetaan, että ollakseen rauhan väline, kirkon on ”palveltava yhteisöään, käyttävä rahaa eettisesti, huolehdittava ympäristöstä ja ylläpidettävä hyviä suhteita muihin”.¹⁶⁷ Kristinuskon uskottavuuden takia kirkkojen on lisäksi toimittava yhdenmukaisesti ja sitouduttava rauhantyöhön yhdessä.¹⁶⁸ Elämän osa-alueita, joissa rauhan tulee toteutua, on asiakirjassa nostettu käsittelyyn neljä¹⁶⁹ ja niitä tarkastellaan kahdesta näkökulmasta: millaisia globaaleja haasteita kyseisen teeman osalta on nähtävissä sekä mitkä ovat ne päälinjat, joihin kirkkojen tulisi sitoutua.

Haasteena rauhan toteutumiselle yhteisöissä nähdään muun muassa niiden jakaantuminen yhteiskuntaluokan, rodun, värin tai kastin, uskonnon tai sukupuolen mukaan sekä varallisuuserojen kasvu, sosiaaliset ongelmat, väkivalta, päihteet ja rasismi. Kirkkojen tulee työskennellä tällaisten jakolinjojen purkamiseksi ja kaikkien osallistamiseksi. Koska naiset ja lapset ovat usein suurimmassa vaarassa joutua väkivallan uhreiksi, asiakirja nostaa esille erityisesti heidän suojelemisensa sekä voimaannuttamisen toimimaan rauhan rakentamiseksi yhteisössä. Kirkkoja kutsutaan tekemään rauhankasvatusta sekä ottamaan näkyvästi kantaa rakenteelliseen epäoikeudenmukaisuuteen ja puuttumaan väkivallantekoihin. Koska median ja viihteen välittämän väkivaltaa ja seksuaalisuutta ihannoivan kuvan nähdään vääristävän ihmisten arvomaailmaa, kirkkoja kehoitetaan ottamaan kantaa myös tähän. Ennen kaikkea kirkkoja kutsutaan murtamaan hiljaisuuden kulttuuri (*culture of silence*), joka koskee kirkon piirissä tapahtuneita vääryyksiä ja joka on aiemmin estänyt niitä toimimasta riittävästi oikeudenmukaisen rauhan saavuttamiseksi oman yhteisön sisällä (*peace in the community*).¹⁷⁰

Ihmisten ahneus ja usko loputtomaan kasvuun, jotka ovat johtaneet ylikulutukseen ja luonnon tuhoutumiseen, ovat asiakirjan mukaan esimerkkejä väkivallasta luomakuntaa kohtaan. Myös ilmastonmuutos, jonka seurauksista joutuvat usein eniten kärsimään jo valmiiksi heikoimmassa asemassa olevat, on osoitus

---

¹⁶⁷ ECJP 2011, 9.

¹⁶⁸ Tässä kohden ECJP viittaa erityisesti Joh. 17:21: ”Minä rukoilen, että he kaikki olisivat yhtä, niin kuin sinä, Isä, olet minussa ja minä sinussa. Niin tulee heidänkin olla yhtä meidän kanssamme, jotta maailma uskoisi sinun lähettäneen minut.” (Raamattu 1992).

¹⁶⁹ Nämä neljä teemaa (Peace in the Community, Peace with the Earth, Peace in the Marketplace ja Peace among the Peoples) olivat myös International Ecumenical Peace Convocation -tapahtuman pääteemat. (Gehlin 2016, 72–73).

¹⁷⁰ ECJP 2011, 9–10.

luomakunnan rauhan rikkoontumisesta. Jotta oikeudenmukainen rauha voisi toteutua, on ihmisten tehtävä rauha maapallon kanssa (*peace with the earth*) ja pyrittävä ekologiseen oikeudenmukaisuuteen. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi maapallon rajallisista resursseista huolehtimista, kulutuksen vähentämistä ja toimintaa ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi, joihin sekä kirkkojen että niiden jäsenten on sitouduttava. Yksilöiden valintojen ja paikallistason aloitteiden lisäksi ECJP nostaa esille tarpeen kirkkojen yhteisille kannanotoille ja toimille kansainvälisten sitoumusten vahvistamiseksi.¹⁷¹

Rauha kauppapaikalla (*peace in the marketplace*) -otsikon alla ECJP nostaa esille talouden oikeudenmukaisuuteen liittyviä kysymyksiä. Samaan aikaa, kun suurin osa maailman varallisuudesta on keskittynyt hyvin pienelle joukolle, yli 1,4 miljardia ihmistä elää äärimmäisessä köyhyydessä. Jatkuvasti kasvava sosio-ekonominen kuilu valtioiden sisällä ja niiden välillä sekä talouden epäoikeudenmukaiset ja vääristyneet rakenteet herättävät asiakirjan mukaan kysymyksiä markkinatalouden roolista ja mahdollisuuksista onnistua köyhyyden poistamisessa. Myöskään maailmanlaajuisten sotilasmenojen kasvu ei paranna kansainvälistä turvallisuutta tai edistä rauhaa, vaan päinvastoin tuhlaa resursseja, joita tarvittaisiin ihmisten auttamiseen, ympäristön suojelemiseen ja yhteiskunnan kehittämiseen. Nykyisen rakenteen ja talouden jatkuvan kasvun ihannoinnin sijaan kirkkojen onkin puhuttava vaihtoehtoisen talouspolitiikan puolesta, johon kuuluvat kestävä tuotanto ja maltillinen kulutus, oikeudenmukainen verotus, reilu kauppa sekä elintärkeiden resurssien, kuten puhtaan veden, oikeudenmukainen jakaantuminen kaikille. Kaiken kaikkiaan kirkkojen tulisi ECJP:n mukaan edistää sitä, talouspolitiikassa priorisoitaisiin aiempaa enemmän ihmisten ja luonnon hyvinvointi muiden asioiden edelle.¹⁷²

Neljäntenä ja viimeisenä teemana asiakirjassa on rauha kansojen keskuudessa (*peace among the peoples*). Rakentaakseen rauhaa kansojen kesken, kirkkojen on ECJP:n mukaan muun muassa pyrittävä vahvistamaan kansainvälistä ihmisoikeuslainsäädäntöä sekä sopimuksia, joilla voidaan edistää keskinäistä luottamusta ja konfliktien ratkaisua. ECJP vaatii myös, että joukkotuhoaseet ja sodat tulisi kieltää (*delegitimize*) ja kaikenlaisten aseiden saatavuutta pitäisi rajoittaa aseellisten konfliktien sekä joukkosurmien estämiseksi. Tällaisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja kansojen keskinäisen luottamuksen vahvistamiseksi tarvitaan

---

¹⁷¹ ECJP 2011, 10–11.

¹⁷² ECJP 2011, 11–12.

yhteistyötä eri uskontojen ja katsomusten kesken, minkä takia kirkkoja jälleen kerran kannustetaan tähän dialogiin.¹⁷³

3.3. Just Peace Companion täydentää kutsua

Just Peace Companion (JPC) on ekumeenisen rauhanjulistuksen toisesta luonnoksesta ja ECJP:stä vastanneen työryhmän koostama kokoelma tekstejä, jotka syntyivät osana rauhanjulistuksen tekoprosessia. JPC hyödyntää etenkin IST-EDJP:n runsasta aineistoa oikeudenmukaisen rauhan teologisista ja kirkko-opillisista näkökulmista sekä asiakirjaluonnosten kommentteista ja DOV:n aikana järjestetyistä Expert Consultations -seminaareista nousseita näkökulmia. JPC on tarkoitettu luettavaksi yhdessä ECJP:n kanssa ja sitä täydentäen. Tästä syystä teos seuraa pitkälti ECJP:n rakennetta tarjoten mahdollisuuden syventyä teemoihin tarkemmin.¹⁷⁴

JPC:n ensimmäinen painos julkaistiin keväällä 2011 osana IEPC:n materiaaleja. Painos sisältää esipuheen, ECJP-asiakirjan sekä 122 sivua oikeudenmukaisen rauhan teemoihin liittyvää aineistoa. Ensimmäisen painoksen lopussa on lisäksi liitteinä vuosina 2007–2010 pidettyjen Expert Consultations -seminaarien keskeisiä oppeja, joita on pyritty kokoamaan erityisesti IEPC:n temaattisten painoistaiden näkökulmasta¹⁷⁵, sekä muutamia esimerkkejä kirkkojen rauhaan liittyvistä kannanotoista tai lausunnoista. JPC:n toisen, vuonna 2012 julkaistun painoksen lopusta edellä mainitut liitteet on jätetty pois ja ainoana liitteenä on säilytetty lista erilaisista valikoiduista kannanotoista, joiden on nähty syventävän ymmärrystä oikeudenmukaisen rauhan teemasta. Toisessa painoksessa myös varsinaiseen tekstiin on tehty joitakin täydennyksiä ja muutoksia, minkä takia toisen painoksen temaattisten lukujen laajuus on 142 sivua.¹⁷⁶

Tämän tutkielman teossa käytettävissä ovat olleet molemmat painokset, joiden sisältöä esitellään pääosin suurimpien muutosten osalta sekä nostamalla esille teemoja, jotka tuovat esille jotakin uutta aiempiin dokumentteihin verrattuna.

---

¹⁷³ ECJP 2011, 12–13.

¹⁷⁴ Final Report of the DOV 2011, 59; JPC 2012, v-vi.

¹⁷⁵ JPC 2011, 141 ”Appendix 1. Expert Consultations – 2007–2010. Key Learning”.

¹⁷⁶ JPC 2011; JPC 2012.

3.3.1. Näky oikeudenmukaisesta rauhasta on kehittynyt vähitellen

JPC:n ensimmäisen temaattisen luvun *Vision for Just Peace* alle on koottu hyvin paljon IST-EDJP:n teologista pohdintaa, muun muassa rauhan määrittely Raamatun ja shalom-sanan merkitysten kautta, *oikos*-ajattelu maailmasta Jumalan kotitaloutena sekä kirkko-opillisia näkökulmia. Teemoja syvennetään lähinnä nostamalla esille useampia raamatunkohtia, joiden kautta näitä näkökulmia voidaan perustella. Toisessa painoksessa tämän luvun alkuun on lisätty uusi osio oikeudenmukaisesta rauhasta kehittyvänä käsitteenä. Osio kertoo, että oikeudenmukaisuuden ja rauhan teemat ovat olleet ekumeenisen liikkeelle jo pitkään, ja kuvailee lyhyesti oikeudenmukaisen rauhan tematiikan kehitystä osana KMN:n historiaa.

Oikeudenmukaisen rauhan käsitteen JPC kertoo esiintyneen ensi kertaa ekumeenisessa keskustelussa jo vuonna 1941, jolloin ekumeeninen Federal Council of Churches of Christ in the USA käytti termiä ”kuuden rauhan pylvään” mallissaan, jossa se esitti, miten rauha ja järjestys voitaisiin palauttaa toisen maailman sodan jälkeen. Käsite nousi laajempaan keskusteluun ORLE-prosessin aikana ja esimerkiksi vuonna 1989 Dresdenissä pidetyssä ekumeenisessä kokouksessa todettiin, että oikeutetun sodan oppi, joka alun perin luotiin rajoittamaan sotimista ja tekemään siitä inhimillisempää, ei enää ole pätevä ja siksi ”nyt on kehitettävä oikeudenmukaisen rauhan oppi, joka perustuu teologiaan ja jota ohjaa avoimuus universaaleille inhimillisille arvoille”. KMN:n virallisissa kannanotoissa oikeudenmukaisen rauhan käsite esiintyi ensimmäistä kertaa vuonna 1994.¹⁷⁷

3.3.2. Ajan merkit vaativat toimimaan

JPC:n toisessa osiossa *Signposts for Just Peace* puhutaan tavoista reagoida väkivaltaan erilaisissa tilanteissa mutta ”oikeudenmukaisen rauhan hengessä” ja ”rakentaa ja vahvistaa oikeudenmukaisia suhteita yhteisössä väkivallan ehkäisemisen, konfliktien muuttamisen, muistojen parantamisen ja sovinnon kautta”.¹⁷⁸

Luvussa todetaan, että oikeudenmukaisen tien seuraaminen saattaa saada erilaisia ilmentymiä riippuen konfliktien luonteesta ja niiden yhteisölle tuomista haasteista sekä siitä, millaisesta teologisesta tai hengellisestä taustasta katsoen tilannetta tulkitaan.¹⁷⁹ Tekstissä puhutaan muun muassa ajan merkkien

---

¹⁷⁷ JPC 2012, 18–19.

¹⁷⁸ JPC 2012, 43, 53.

¹⁷⁹ JPC 2012, 53.

tulkitsemisesta sekä väkivallasta Raamatussa, ja siitä, miten niihin pitäisi suhtautua. Jo IST-EDJP:ssä¹⁸⁰ todettiin, että jotkut kristityt näkevät sodat, väkivallan, sairaudet ja luonnonmullistukset lopunajan merkkeinä, jotka ovat osa Jumalan suunnitelmaa, mutta oikeudenmukaisen rauhan toteutumiseksi kirkot eivät voi tyytyä tähän, vaan niiden on toimittava oikeudenmukaisen rauhan toteutumiseksi jo tässä maailmassa. Tätä taustaa vasten on kiinnostavaa, miten JPC jatkaa teemasta todeten, että vastuullinen raamatuntulkinta vaatii ottamaan huomioon nykytilanteen ja nykyisen ymmärryksen asioista ja vastaamaan haasteisiin niiden pohjalta.¹⁸¹

Osiassa kerrataan Raamatussa esiintyviä kohtia, joissa väkivalta on keskeisessä roolissa ja esitetään perusteluita, miksi niitä ei voi lukea enää oikeutuksena väkivallalle. JPC listaa myös väkivallan erilaisia ilmenemismuotoja, jotka ovat hyvin moninaisia. Teksti toteaa, että väkivallan käsitteen tarkka ja yksiselitteinen määrittely on erittäin haastavaa, ja että liian suoraviivaisella määrittelyllä menetetään ymmärrystä tästä moninaisuudesta. Väkivallan teologisessa määrittelyssä JPC lähtee liikkeelle *shalom*-sanon määrittelystä ja toteaa, että väkivallan olevan sen vastakohta ja ihmisen toiminnan tulosta. Väkivallan konkreettisina ilmenemismuotoina luetellaan sekä erilaisia ihmisiin henkilökohtaisella tasolla että yhteiskunnan tasolla kohdistuvia väkivallan muotoja. Lisäksi JPC muistuttaa, että väkivalta voi kohdistua myös luontoon.¹⁸²

Eettisiä näkökulmia pohtiessaan JPC nostaa esille rauhankulttuuri rakentamisen. Siihen liittyen nähdään tarve erilaisille toimenpiteille ennen konfliktia sen ehkäisemiseksi (*prevention*), konfliktin aikana toisaalta ihmisten suojelemiseksi (*protection*) ja toisaalta konfliktin sovitteluksi (*mediation*), sekä konfliktin jälkeisessä tilanteessa, jolloin on etsittävä sovintoa (*reconciliation*). JPC muistuttaa IST-EDJP:n tavoin, että kirkkojen tehtävä on tällöin yhteisöä vahvistavan oikeudenmukaisuuden (*restorative justice*) edistäminen luottamuksen palauttamiseksi yhteisön sisällä. Koska osa tätä yhteisöä vahvistavaa ja luottamusta palauttavaa oikeudenmukaisuutta on anteeksiantaminen, liittyy siihen läheisesti myös oikeudenmukaisen rauhan hengellinen ulottuvuus.¹⁸³

Vaikka oikeudenmukaisen rauhan kannalta on tärkeää ymmärtää Raamatun ajan konteksti ja väkivaltainen historia samoin kuin tunnistaa väkivallan eri

---

¹⁸⁰ Vrt. IST-EDJP 2008, 9–10.

¹⁸¹ JPC 2012, 29–33.

¹⁸² JPC 2102, 33–40.

¹⁸³ JPC 2012, 41–51.

ilmenemismuodot nykypäivän kontekstissa, keskeistä on nimenomaan niistä opittavat eettiset näkökulmat ja mahdollisuudet toimia toisin. Voidaankin sanoa, että JPC vaatii uudenlaista eettistä tulkintaa uskonnon ja väkivallan suhteelle sekä näkee tässä yhteydessä väkivallan ennen kaikkea hengellisenä haasteena, johon kirkkojen tulee vastata.¹⁸⁴

3.3.3. Täydennetty tilannekuva luo pohjaa jatkokeskustelulle

JPC:n kolmas osio on se, joka on muuttunut kaikista eniten painosten välillä, vaikka otsikko *Context of Just Peace* on pysynyt samana. Ensimmäisessä painoksessa kyseisen otsikon alla oli kuvattu ensin yhdessä alaluvussa rauhan ja oikeudenmukaisuuden teemoista KMN:ssa vuosien varrella käytyä keskustelua, eli vastaavia asioita, jotka toisessa painoksessa oli nostettu jo ensimmäisen luvun alkuun.¹⁸⁵ Toisessa ja kolmannessa alaluvussa oli puolestaan kerrottu keskeisimpiä asioita ja oppeja DOV:n vuosittaisista painopisteistä ja niiden aikana toteutuneista toiminnoista sekä Living Letters -vierailuista, mutta nämä osiot on päätetty jättää toisesta painoksesta kokonaan pois.

Toisessa painoksessa JPC:n kolmas osio keskittyy ECJP:n viimeisen luvun neljään teemaan – rauha yhteisössä, taloudessa, ympäristön kanssa ja kansojen kesken – jotka olivat myös International Ecumenical Peace Convocationin keskeiset teemat, ja uusi teksti on syntynyt siellä käytyjen keskustelujen pohjalta. Koska IEPC:n tarkoitus syventää ymmärrystä oikeudenmukaisen rauhan edellytyksistä ja mahdollistaa ekumeenisen yhteisymmärryksen löytymisen sekä uuden rauhanjuhlituksen tekeminen KMN:n kymmenennessä yleiskokouksessa Busanissa 2013, on ymmärrettävää, että tämän prosessin pohjaksi myös JPC:n toiseen painokseen on haluttu koota nimenomaan uusinta keskustelua.¹⁸⁶ IEPC ei ollut KMN:n virallinen, päätösvaltainen kokous vaan ”sadonkorjuujuhla” (*harvest festival*), jonka tarkoituksena oli juhlistaa DOV:n saavutuksia ja kirkkojen tekemää rauhantyötä sekä vahvistaa niin yksittäisten kristittyjen kuin kirkkojen sitoutumista väkivallattomuuteen, rauhaan ja oikeudenmukaisuuteen.¹⁸⁷ Näin ollen siellä käydyissä keskusteluissa ei pyritty löytämään täyttä yksimielisyyttä käsitellyistä asioista, ja

---

¹⁸⁴ Gehlin 2016, 74.

¹⁸⁵ Vrt. tämän tutkielman luku 3.3.1. ja JPC 2012, 15–19.

¹⁸⁶ JPC 2012, 53–54.

¹⁸⁷ Report of the IEPC 2013, ix; Kerber 2011, 39.

samasta syystä myöskään JPC:n uudistunut teksti ei esitä lopullisia johtopäätöksiä neljästä teemastaan, vaan toimii pohjana tulevalle keskustelulle.¹⁸⁸

Rauha yhteisössä -teemaa on täydennetty tuomalla materiaaliin IEPC:n aikana esitettyjä puheenvuoroja, millä tavalla konfliktit ja syvälle juurtuneet jakolinjat rikkovat yhteisöjä ja ihmistenvälisiä suhteita. Näiden esimerkkien toivotaan herättävän ajatuksia ja keskustelua siitä, miten niihin voitaisiin kirkoissa puuttua.¹⁸⁹ Koska esimerkit ovat hyvin lyhyitä mainintoja, niiden avulla voidaan luoda vain pieniä välähdyksiä siihen todellisuuteen, jossa ihmiset eri puolilla maailmaa elävät ja millaista väkivaltaa he kokevat. Vaikka IEPC:n aikana esimerkit ja laajemmat tarinat niiden takana ovat ehkä tarjonneet kattavamman kuvan ja antaneet äänen väkivallan uhreille, JPC:n sivuille muutamiin riveihin tiivistettyinä esimerkit eivät sitä enää tee. Esimerkkien voi silti nähdä toteuttavan ECJP:n ajatusta *Let the People Speak*.

Rauha maapallon kanssa -teeman alla puolestaan korostui niin IEPC:n puheenvuoroissa kuin uudessa tekstissä erityisesti ilmastonmuutoksen uhka ja tarve vastata siihen sekä ilmastonmuutoksen mukanaan tuomiin muihin haasteisiin, kuten ilmastopakolaisuuteen. Myös alkuperäiskansojen oikeudet maa-alueisiin ja niitä uhkaavat maakaappaukset sekä kaikkien ihmisten oikeus veteen ja ruokaturvaan on nostettu esimerkkeinä asioista, jotka puhuttivat IEPC:ssa. Tekstissä todetaan, että luomiskertomuksessa ihmiselle uskottu tehtävä hallita luomakuntaa on tulkittu historian saatossa hyvin yksipuolisesta ja ihmiskeskeisestä ja sitä on käytetty oikeuttamaan luonnon hyväksikäyttö ja tuhoaminen ihmisen omien tarkoitusten edistämiseksi. Hallitsemiseen liittyvä vastuu luonnosta ja sen suojelemisesta myös jälkipolville on sen sijaan jäänyt vähemmälle huomiolle, mutta tähän tehtävään kristittyjä nyt kutsutaan osana oikeudenmukaista rauhaa, joka kattaa koko luomakunnan.¹⁹⁰

Rauhasta markkinapaikalla käydyt keskustelut toivat esiin talouden ja ympäristökysymysten suhteen: miten usein luontoarvot ovat joutuneet väistymään talouskasvun tieltä ja miten voimme vastata jatkuvasti kasvavaan ekologiseen velkaan. Oikeudenmukaisen rauhan kontekstissa ympäristökysymykset eivät enää näyttäydykään talouden vastakohtana tai kilpailevana tekijänä vaan puuttuminen esimerkiksi ylikulutukseen voi edistää paitsi ekologisesti kestävämpää maailmaa,

---

¹⁸⁸ JPC 2012, 54.

¹⁸⁹ JPC 2012, 54–58.

¹⁹⁰ JPC 2012, 58–64.

auttaa puuttumaan myös tuotantoketjun sosiaalisiin epäkohtiin, kuten työntekijöiden riistoon. Keskeinen osa talouden oikeudenmukaisuutta on lisäksi köyhyyden poistaminen. Näiden teemojen parissa toimimaan on syntynyt myös KMN:n *Poverty, Wealth and Ecology* -ohjelma.¹⁹¹

Puhuttaessa rauhasta kansojen kesken huomio kiinnittyy helposti aseellisiin konflikteihin ja asevarusteluun, mutta IEPC:n myötä teemaan liittyen on nostettu esille myös muunlainen väkivalta ja esimerkiksi raiskaukset, joita etenkin konfliktilanteissa käytetään aseina siviiliväestöä kohtaan. Toinen IEPC:n aikana erityisesti puhuttanut teema oli suojeluvastuun periaate, joka esimerkiksi haavoittuvassa asemassa oleviin naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan uhan edessä toisaalta tunnustetaan, mutta johon toisaalta nähtiin liittyvän mahdollisuus väärinkäytöksiin, jollaisia myös lähihistoriassa on koettu olevan.¹⁹²

3.3.4. Oikeudenmukaisen rauhan vaikeat kysymykset

Neljännessä luvussa *Just Peace Challenges* käsitellään etenkin kirkkojen ristiriitaista suhtautumista laillisen voimankäytön mahdollisuuteen osana kansainvälistä turvallisuutta ja vakavia ihmisoikeusluokkauksia ehkäisevää suojeluvastuun periaatetta. Tämän lisäksi luvussa käsitellään kirkkojen roolia rauhantyössä kansainvälisellä tasolla, väkivallattomuutta keinona vaikuttaa sekä oikeutetun sodan ja pasifismin suhdetta.¹⁹³

Teemoista ensimmäisenä pohditaan väkivallattomuutta, johon liittyen nostetaan esille esimerkiksi Mahatma Gandhin, Martin Luther Kingin ja toisen maailmansodan aikana juutalaisia pelastaneiden henkilöiden toiminta sekä kveekarien *Alternatives for Violence* -ohjelma. Kristityille tärkeä esikuva on tietysti myös Jeesus, jonka opetukset, elämä ja vapaaehtoinen kuolema ovat olleet esimerkki väkivallattomuudesta elämäntapana väkivallan keskelläkin kirkon alkuajoista lähtien.¹⁹⁴

Vaikka väkivallattomuuden ihanne on johdettavissa Jeesuksen opetuksista ja pasifismia voidaan pitää vahvasti kristillisen etiikan mukaisena, myös oikeutetun sodan teoriolla on pitkä perinne kirkkojen opetuksessa. Näiden kahden perinteen välinen jännite onkin hallinnut pitkään ekumeenista keskustelua rauhasta. Tämän jännitteen tiedostaen ECJP ja JPC pyrkivät löytämään uudenlaisen tavan ajatella

---

¹⁹¹ JPC 2012, 64–65.

¹⁹² JPC 2012, 70–73.

¹⁹³ Gehlin 2016, 74.

¹⁹⁴ JPC 2012, 77–82

ja määrittää, mitä oikeudenmukainen rauha on, siten, että keskustelussa päästään siirtymään eteenpäin pasifismin ja oikeutetun sodan teorian vastakkainasettelusta. Lisätäkseen ymmärrystä, mistä molemmat perinteet kumpuavat, JPC kuvailee kehitystä, joka johti oikeutetun sodan teorian luomiseen. Syitä olivat muun muassa tarve perustella kristittyjen tarttumista aseisiin valtion tai hallitsijan nimissä sekä myöhemmin halu rajoittaa, miksi ja millä keinoilla sotiin voidaan osallistua. Historian saatossa oikeutetun sodan teoriasta on tullut hallitsevampi lähestymistapa useimmille kirkkokunnille hahmottaa sodan ja rauhan kysymyksiä kuin kristillisestä pasifismista, jota edustavat nykyään lähinnä vähemmistönä olevat historialliset rauhankirkot.¹⁹⁵

Oikeutetun sodan teoriaa on alettu kyseenalaistaa ja pohtia kirkoissa laajemmin oikeastaan vasta toisen maailman sodan jälkeen, mikä näkyy myös JPC:n kuvaamassa kehityksessä, miten aihepiiriä on käsitelty KMN:n virallisissa kannanotoissa. Niiden pohjalta on JPC:n mukaan todennettavissa, että kirkkojen ajattelussa on tapahtunut perustavanlaatuinen muutos ja että oikeudenmukaisen sodan teorian puolustajat ja pasifistit ovat lähentyneet toisiaan. Merkittävinä syinä tällaiselle kehitykselle nähdään muun muassa joukkotuhoaseet sekä niin kutsuttu sota terrorismia vastaan, joiden tuomitsemisesta molempien perinteiden kannattajat ovat olleet varsin yksimielisiä.¹⁹⁶

Vaikka oikeutetun sodan teoriaa on selvästi alettu ekumeenisessa liikkeessä kyseenalaistaa entistä laajemmin ja ECJP:ssä sen on jopa sanottu olevan vanhentunut, aivan kaikkea väkivallan käyttöä ECJP tai JPC eivät kuitenkaan kiellä. JPC nimittäin toteaa, että oikeudenmukaisen rauhan tavoittelussa on varauduttava myös vastaamaan tilanteisiin, joissa yhteisön rauha on uhattuna, ja oltava valmis asettamaan seuraamuksia jopa pakkokeinoin niille, jotka tuota rauhaa rikkovat. Lupa pakkokeinojen käyttöön ei kuitenkaan ole kenellä tahansa, vaan kyseinen valta on uskottu yleensä valtioiden sisällä poliisivoimille, joiden tehtävänä on ylläpitää järjestystä ja suojella kansalaisia, ja kansainvälisellä tasolla YK:n turvallisuusneuvostolle.¹⁹⁷

JPC avaa laajemmin myös suojeluvastuun periaatteeseen (*Responsibility to Protect*) liittyviä kysymyksiä. Tekstissä kerrataan muun muassa YK:n peruskirjassa hyväksytty valtioiden oikeus puolustautua hyökkäystilanteessa sekä

---

¹⁹⁵ JPC 2012, 86–89.

¹⁹⁶ JPC 2012, 90–97.

¹⁹⁷ JPC 2012, 95.

turvallisuusneuvoston oikeus puuttua kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta uhkaaviin tekijöihin tarvittaessa myös voimakeinoin. Lisäksi teksti kuvailee erilaisia konfliktitilanteita ja niiden pohjalta syntynyttä keskustelua niin KMN:ssa kuin laajemmin, jossa on pyritty määrittelemään tarkemmin, millaisissa tilanteissa ja millä keinoin niin sanottu humanitaarinen väliintulo on mahdollinen. JPC pohtii myös kansainvälistä järjestystä ja sitä, miten kansainvälisessä politiikassa ja suojeluvastuun periaatetta soveltaessa otetaan huomioon, etteivät konfliktit välttämättä ole vain itsenäisten valtioiden välisiä.¹⁹⁸

3.3.5. Rauhantyön käytännön esimerkit

Viimeisessä luvussaan JPC havainnollistaa kirkkojen tekemää rauhantyötä esittelemällä käytännön esimerkkejä muun muassa kirkkojen tekemästä rauhankasvatuksesta, eri kirkkokuntien ja uskontojen välisestä yhteistyöstä sekä toiminnasta sukupuoleen kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi. JPC nostaa esille myös alkuperäisväestön oikeuksiin liittyvät kysymykset ja kirkkojen roolin niiden vahvistamiseksi.

Rauhankasvatus nähdään kirkkojen tärkeäksi tehtäväksi aivan kaikenikäisten parissa. Kyse ei ole kuitenkaan vain tiettyjen tietojen ja rauhantyön käytäntöjen opettamisesta, vaan raamatullisen rauhan ymmärryksen ja kristillisen etiikan omaksumisesta, jonka tulisi näkyä ihmisten elämäntavoissa ja valinnoissa. Raamattuopetuksen myötä jokaisen lapsen, nuoren ja aikuisen ymmärrys Jumalan rauhan merkityksestä pitäisi siis syventyä niin, että heillä olisi sisäänrakennettuna toimintamallina pyrkiä toimimaan väkivallattomasti ja edistäen rauhaa sekä toisten ihmisten että luomakunnan kanssa. Tätä samaa ajattelua oli nähtävissä myös IST-EDJP:ssä mutta JPC näkee rauhankasvatuksen merkityksen vielä perustavanlaatuisempana ja elämän kaikilla osa-alueilla toteutuvana asiana kuin rauhanjulistuksen ensimmäinen luonnos. Konkreettisina esimerkkeinä kirkkojen totuttamista rauhankasvatusta edistävästä hankkeista mainitaan erilaisia leirejä ja kursseja sekä

---

¹⁹⁸ JPC 2012, 97–111.

KMN:n vuonna 2002 aloittama *Ecumenical Accompaniment Programme in Palestine and Israel* (EAPPI)¹⁹⁹ -ohjelma.²⁰⁰

Eri kirkkokuntien välisestä yhteistyöstä esimerkkeinä mainitaan sekä kirkkokuntien välisiä virallisia keskusteluja²⁰¹ että erilaisia paikallisesti toteutuneita hankkeita, joissa kirkot ovat olleet edistämässä rauhaa omassa yhteisössään.²⁰² Yli kirkkokuntarajojen tapahtuvan yhteistyön lisäksi tarvitaan yhteistyötä eri uskontokuntien ja maailmankatsomusten kesken. Historia tuntee valtavan määrän lannistavia esimerkkejä eri uskontokuntien välisistä erimielisyyksistä ja vastakkainasettelusta, mutta niistä huolimatta ja toisaalta juuri niiden takia rauhantyö vaatii uskontodialogia. Vaikka niin Koraanin kuin Raamatun sivuilta löytyy kohtia, joita voidaan käyttää perusteluina väkivallalle, JPC muistuttaa, että kaikki uskonnot opettavat kuitenkin ensisijaisesti rauhaa ja hyvää tahtoa. Tunnetuimpana uskontojenvälisen rauhantyön toimijana JPC mainitsee *Religions for Peace* (RfP)²⁰³ -järjestön. Sen toiminta perustuu havaintoon, että uskonnolliset yhteisöt ovat merkittäviä rauhantoimijoita, jotka tuovat yhteen ihmisiä eri taustoista ja joilla on sekä kulttuurista ymmärrystä että resursseja toimia siellä, missä apua tarvitaan.²⁰⁴

Erityisinä laajempaa huomiota ansaitsevana teemoina JPC:n loppuun on nostettu kirkkojen työ sukupuolittuneen (*gender-based*), erityisesti naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi sekä alkuperäisväestöön liittyvät kysymykset. JPC muistuttaa, että jo Ecumenical Decade of Churches in Solidarity with Women vuosina 1988–1998 oli vaatinut kirkkoja kiinnittämään huomiota naisten kokemaan väkivaltaan ja rikkomaan siihen liittyvän ”hiljaisuuden kulttuurin” (*culture*

---

¹⁹⁹ EAPPI-ohjelman tarkoituksena on lähettää eri maista tulevia vapaaehtoisia ihmisoikeustarkkailijoita Israelin miehittämille alueille Palestiinaan suojelemaan ja puolustamaan haavoittuvassa asemassa olevien palestiinalaisyhteisöjen jäseniä sekä raportoimaan havaitsemistaan ihmisoikeusrikkomuksista. EAPPI-tarkkailijat tekevät yhteistyötä lisäksi israelilaisten rauhanjärjestöjen kanssa sekä pyrkivät lisäämään tietoisuutta alueen tilanteesta kertomalla kokemuksistaan myös kotimaassaan vapaaehtoistehtävänsä päätyttyä. Ohjelman tavoitteena on paitsi edistää miehitetyillä asuvien ja liikkuvien palestiinalaisten turvallisuutta myös kannustaa kirkkoja vaikuttamaan oman maansa ulkopoliittikkaan siten, että Lähi-itään voitaisiin saada rauha. (JPC 2012, 117).

²⁰⁰ JPC 2012, 113–117.

²⁰¹ Tässä kohtaa kiinnostavaa on erityisesti maininta katolisen kirkon Paavillisen kristittyjen yhteyden edistämisen neuvoston ja Mennonittojen maailmankonferenssin välisistä keskusteluista ja niiden seurauksena syntyneestä *Called to Work Together for Peace* -dokumentista, jota voidaan JPC:n mukaan pitää erittäin merkittävänä saavutuksena, sillä kirkkokunnat ovat aiemmin olleet hyvin epäluuloisia ja jopa vihamielisiä toisiaan kohtaan. (JPC 2012, 118).

²⁰² JPC 2012, 117–121.

²⁰³ RfP toimii eri puolilla maailmaa tuoden yhteen eri uskontojen edustajia ja uskopohjaisia toimijoita tavoitteenaan konfliktien lopettaminen, köyhyyden poistaminen sekä toiminta ympäristökysymyksissä. RfP:n tavoitteena on tukea ja mahdollistaa uskontojen rauhantyötä sekä kansainvälisesti että paikallisella tasolla. (JPC 2012, 122).

²⁰⁴ JPC 2012, 121–123.

of silence), joka esti naisia kertomasta kokemuksistaan.²⁰⁵ Aiemman teemavuosikymmenen takia tuntuu perustellulta, että aiheelle on haluttu varata laajempi osio myös tässä yhteydessä. Naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen kampanjoinnin lisäksi osio nostaa esille naisten roolin rauhantyössä, jonka merkitys on tunnustettu aiemmin myös ECJP:ssä²⁰⁶. Esimerkeissä kerrotaan muun muassa Liberian rauhanprosessista, jonka aikana kristityt ja musliminaiset yhdistivät voimansa sisällissodan rauhanneuvottelujen vauhdittamiseksi pakottamalla neuvotteluosapuolina olevat miehet saman pöydän ääreen.²⁰⁷

Erityisen kiinnostavana näen tässä osiossa kuitenkin tavan, miten JPC perustelee naisten merkitystä rauhantyössä vetoamalla naisten perinteiseen rooliin kasvattajina. Koska naiset ovat huolehtineet lapsista, he ovat myös opettaneet näille sosiaalisia taitoja ja vastanneet eettisestä opetuksesta. Tämä mukailee JPC:n aiemmin mainittua ajatusta rauhankasvatuksesta laajemmin, että se on jotakin syvälle arvoihin juurtuvaa, ei vain käytäntöjen opetusta. Naisten rooli ei onneksi kuitenkaan typisty vain vastuuseen rauhankasvatuksesta perheessä, vaan JPC toteaa, että nimenomaan naiset ovat usein vaikuttaneet taustalla monissa konfliktitilanteiden ratkaisuisissa rakentamalla keskusteluyhteyttä ja luottamusta yhteisön sisällä. Toisaalta juuri ”hiljaisen diplomaatin roolin” takia naiset edelleen jäävät helposti sivuun päätöksenteosta, jossa heidän pitäisi olla mukana ja jossa heidän osaamistaan tarvittaisiin niin paikallisella, kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Tätä näkökulmaa vahvistavat myös JPC:n useat esimerkit naisten roolista rauhanprosesseissa eri puolilla maailmaa.²⁰⁸

Alkuperäisväestöihin liittyvässä osiossa JPC myöntää, että kristityt ovat olleet osallisena alkuperäisväestöjä ja näiden kulttuuriin liittyvissä vääryyksissä, ja siksi kirkkoja kutsutaan toimimaan toisin. Esimerkkeinä nostetaan, millaisia kannottoja KMN sekä Kanadan ja Australian kirkot ovat viime vuosina tehneet alkuperäisväestöjen huomioimiseksi.

Vaikka viimeisessä luvussa mainitut esimerkit eivät kaikilta osin ole erityisen konkreettisia ja tarjoavat vain suppean katsauksen kirkkojen tekemään rauhantyöhön, luku vaikuttaa silti JPC:n koonnen työryhmän tavalta osoittaa arvostusta kirkkojen monipuoliselle toiminnalle aiheen parissa. Tähän viittaa myös se, että JPC:n toiseen painokseen on luvun loppuun lisätty vielä uusi alaluku, johon

---

²⁰⁵ JPC 2012, 123.

²⁰⁶ Vrt. ECJP 2011, 8.

²⁰⁷ JPC 2012, 128–129.

²⁰⁸ JPC 2012, 124–125.

on koottu IEPC:n aikana erilaisissa työpajoissa esiteltyjä rauhantyön hankkeita sekä työpajoissa käytyjen keskustelujen pohjalta nousseita suosituksia ja haasteita, joihin kirkkojen tulisi pyrkiä vastaamaan.²⁰⁹

4. Oikeudenmukaisen rauhan edellytykset ja haasteet

Kun Porto Alegren yleiskokous suositteli aloittamaan prosessin ekumeenisen rauhajulistuksen julkaisemiseksi, se toivoi julistuksen olevan vahvasti teologiaan perustuva. Toisaalta, jotta oikeudenmukaisen rauhan teologinen pohdinta johtaisi myös käytännön toimiin kirkkoissa, oli tärkeää, että siihen sisällytetään myös konkretiaa, miksi ja miten kirkkojen tulisi toimia. Yrittäessään kuvata sekä teologista motivaatiota että käytännön toimenpiteitä, niin IST-EDJP, ECJP kuin JPC nostavat esille muutamia erityisen keskeisiä teemoja, jotka toistuvat läpi aineiston. Tällaisia ovat muun muassa oikeudenmukaisuuden, rauhan ja väkivallan käsitteisiin liittyvät näkökulmat, oikeutetun sodan teoria, väkivallattomuus ja suojeluvastuun periaate sekä näiden kolmen suhde toisiinsa. Seuraavien lukujen aikana pyrin vielä tekemään joitakin yhteenvetoja ja avaamaan tarkemmin niihin liittyviä huomioita.

4.1. Mitä on oikeudenmukainen rauha?

Vaikka oikeudenmukaisen rauhan käsite on ollut tunnettu ja käytössä ekumeenisessa liikkeessä ainakin 1940-luvulta lähtien²¹⁰, KMN:ssa se on vielä suhteellisen uusi. Ensimmäisen kerran *just peace* esiintyi Uppsalan yleiskokouksen raportissa 1968, jossa *Towards Justice and Peace in International Affairs* -osion johdannossa todetaan, että ”oikeudenmukaisen rauhan on perustuttava kristilliseen vakaumukseen Jumalan kuvaksi luotujen ihmisten arvosta” ja että tähän ymmärrykseen kuuluvat paitsi ihmisoikeudet, myös sosiaalinen oikeudenmukaisuus.²¹¹ Käsitteen käyttö jäi kuitenkin yhteen kertaan, ja seuraava kerta, jolloin käsite löytyy yleiskokousten raporteilta, on vasta Canberrassa 1991, jolloin oikeudenmukainen rauha mainitaan kannanotossa Persianlahden sodan lopettamiseksi.²¹² Just Peace Companionin mukaan ensimmäinen kerta, jolloin KMN:n käytti

---

²⁰⁹ JPC 2012, 138–156.

²¹⁰ Vrt. JPC 2012, 18–19 ja tämän tutkielman luku 3.3.1.

²¹¹ Uppsala 1968, 58.

²¹² Canberra 1991, 203, 205.

oikeudenmukaisen rauhan käsitettä virallisessa julkilausumassaan, oli kuitenkin vasta vuonna 1994, jolloin käsite esiintyi keskuskomitean kannanotossa.²¹³

Samaten, vaikka KMN:ssa rauha on aina ollut tärkeä teema ja vaikka jo Evanstonista lähtien sen on ymmärretty olevan muutakin kuin sodan poissaoloa, silti laajempi ymmärrys oikeudenmukaisesta rauhasta on kehittynyt vähitellen. Keskeistä kehityskaaressa on ollut alati laajeneva ymmärrys sekä rauhan, oikeudenmukaisuuden että väkivallan käsitteistä:

Sanotaan, että ilman oikeudenmukaisuutta ei ole rauhaa, ilman rauhaa ei ole oikeudenmukaisuutta. Vaikka rauhaa määritteli kapeasti niin sanotun negatiivisen rauhan kautta, eli vain sodan ja (aseellisten) konfliktien poissaolona, nousee rauhan rinnalle ja ehdoksi väistämättä ajatus oikeudenmukaisuudesta. Koska sotien ja konfliktien taustalla on usein kokemus koetusta vääryydestä tai epäoikeudenmukaisuudesta, joko henkilökohtaisesti koetusta tai rakenteellisesta, ilman oikeudenmukaisuuden toteutumista ei voida taata pysyvää rauhaa. Oikeudenmukaisuuden määrittely puolestaan johtaa pohtimaan esimerkiksi sosiaalisia ja taloudellisia kysymyksiä. Koska ilman oikeudenmukaisuutta myös näillä osa-alueilla ei ole rauhaa, rauhan määrittely laajenee väistämättä kattamaan muitakin yhteiskunnallisia näkökulmia kuin vain sodan ja konfliktien poissaolon. Yhteiskunnan rakenteissa olevaa epäoikeudenmukaisuutta voidaan kutsua rakenteelliseksi väkivallaksi, joka rikkoo sekä yhteiskuntarauhan ja ihmisten henkilökohtaisen kokemuksen rauhasta. Vastaavasti henkilökohtaisella tasolla ihmisten kokema väkivalta, olkoon se henkistä tai fyysistä, heihin suoraan tai rakenteiden kautta vaikuttavaa, rikkoo rauhan, joka nyt ymmärretään laajemmin turvallisuutena ja hyvinvointina.

Hieman vastaavalla tavalla laajentuneen ajatuskulun voidaan nähdä toteutuneen KMN:n rauhateemaisissa keskusteluissa ja kannanotoissa: aluksi rauhaa tarkasteltiin ennen kaikkea sodan oikeutuksen näkökulmasta, vähitellen rinnalla kehittyi ajattelu yhteiskuntarakenteista rauhan turvaajina tai esteinä. Uppsalasta lähtien rauhan ja oikeudenmukaisuuden linkittäminen oli johtanut ymmärrykseen, että rakenteellisen väkivallan ja köyhyyden ehkäiseminen ovat osa rauhantyötä. Vaikka vielä Soulissa ORLE-prosessin loppuasiakirjaa muotoiltaessa keskustelu rauhasta keskittyi aseellisiin konflikteihin ja ydinaseiden uhkaan, avautui siellä myös uusia näkökulmia. ORLE-prosessissa rauhaan ja oikeudenmukaisuuteen

---

²¹³ Vrt. JPC 2012, 18–19. JPC ei kerro, mikä kannanotto on ollut kyseessä, mutta on oletettavaa, että se on liittynyt Programme to Overcome Violence -ohjelmaan, jonka keskuskomitea päätti vuoden 1994 kokouksessaan aloittaa ja jonka päätöksen yhteydessä *just peace* ainakin esiintyy (Final Report of the DOV 2011, 13).

yhdistetty luomakunnan eheys auttoi ymmärtämään, että ympäristön tuhoutuminen on yksi väkivallan muodoista ja este rauhan ja oikeudenmukaisuuden toteutumiselle.²¹⁴ Mielenkiintoista on, että ihmisiin henkilökohtaisesti kohdistuva, esimerkiksi naisten kokema väkivalta, perheväkivalta ja seksuaalinen hyväksikäyttö, ovat nousseet kirkkojen keskusteluun vasta viimeisenä.²¹⁵

Tätä taustaa vasten on perusteltua, että ECJP kutsuessaan kirkkoja oikeudenmukaisen rauhan työhön nostaa sen osa-alueiksi rauhan yhteisössä, taloudessa, ympäristön kanssa ja kansojen kesken eli kansainvälisessä politiikassa. ECJP mukaan oikeudenmukainen rauha on siis rauhaa ja oikeudenmukaisuutta, joka toteutuu niin ihmissuhteissa kuin yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla. Näistä rauha yhteisöissä vaatii kirkkoja puuttumaan ihmisten yhteisöissään ja henkilökohtaisissa suhteissaan kohtaamaan väkivaltaan, kuten perheväkivaltaan ja rasismiin. Kyse on niin sanotusta palauttavasta oikeudenmukaisuudesta (*restorative justice*), jonka tavoitteena on uhrin ihmisarvon palauttaminen, väärintekijän vastuun tunnustaminen ja yhteisön luottamuksen palautuminen. Rauha kansojen kesken sen sijaan nostaa esille tarpeen toimia yhteiskunnan ja kansainvälisen politiikan tasolla sotien ja konfliktien estämiseksi ja sovitteluun. Rauha luonnon kanssa edellyttää ekologista oikeudenmukaisuutta ja vaatii kirkkoja kiireellisiin toimiin ilmastomuutoksen pysäyttämiseksi, luonnon monimuotoisuuden suojelemiseksi ja kestävä elämäntavan edistämiseksi. Rauha taloudessa puolestaan nostaa esille tarpeen vaikuttaa niin kirkkoissa, paikallisyhteisöissä kuin kansainvälisellä tasolla talouden rakenteisiin köyhyyden poistamiseksi, taloudellisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämiseksi sekä eettisemmän kaupan puolesta.²¹⁶

Yleisellä, yhteiskunnallisen keskustelun tasolla tapahtuneen oikeudenmukaisen rauhan ymmärryksen määrittelyn lisäksi KMN:ssa nähtiin tarve rauhan teologiselle määrittelylle. Jo Amsterdamissa oli julistettu sodan olevan synty ja Jumalan tahdon vastaista, mutta vasta ORLE-prosessin aikana rauhan ja oikeudenmukaisuuden teologisia näkökulmia alettiin avata perusteellisemmin. ORLE-prosessin aikana oli puhuttu paljon liiton (*covenant*) käsitteestä ja asemoitu kirkot ”vedenpaisumuksen ja sateenkaaren väliin”, missä ne ovat kutsuttu konkreettisiin toimiin oikeudenmukaisuuden, rauhan ja luomakunnan eheyden edistämiseksi ja

---

²¹⁴ Kässmann 1998, 22.

²¹⁵ Nähdäkseni tätä näkökulmaa KMN:n keskusteluun kirkkojen roolista rauhantyössä toi vasta EDCSW 1980-loppupuolelta lähtien. Luomakunnan eheys sen sijaan oli noussut keskusteluun jo Vancouverissa 1983.

²¹⁶ Gehlin 2016, 96–97; ECJP 2011, 9–13.

säilyttämiseksi. ORLE-prosessin loppuasiakirjassa on haluttu nostaa teologisia perusteita, miksi sen eri vakuutukset ovat kirkkojen kannalta keskeisiä, sekä käytännön sovellutuksia, miten ja miksi kirkkojen tulisi niiden parissa toimia.²¹⁷

DOV:n aikana väkivaltaa ja sovintoon liittyviä näkökulmia oli käsitelty ensimmäisessä vaiheessa pääasiassa käytännön tasolla, mutta Porto Alegren yleiskouksen väliarviossa haluttiin syventää ja laajentaa näkökulmaa. Sitouttaakseen kirkkoja väkivallan ja sovinnon työhön ja vahvistaakseen sen perusteita yleiskouks suositteli aloittamaan ”kaikkia kirkkoja ja ekumeenisia järjestöjä osallistavan prosessin kattavan, vahvasti teologiaan perustuvan ekumeenisen rauhanjulistuksen aikaansaamiseksi”²¹⁸. IST-EDJP oli ensimmäinen yritys vastata tähän suositukseen ja se painottuikin hyvin vahvasti teologisiin näkökulmiin. ECJP puolestaan tukeutuu IST-EDJP:n luomaan teologiseen pohjaan mutta nostaa esille siinä mainittuja näkökulmia hyvin tiivistetysti.

Oikeudenmukaisen rauhan teologisen perustuksen muodostavat rauhan ja oikeudenmukaisuuden raamatullinen määrittely, kolminaisuusoppiin ja Kristuksen sovitustyöhön liittyvät näkökulmat sekä ymmärrys kirkosta rauhantyön välineenä. *Shalom*-sanon moninaisten merkitysten kautta rauha voidaan määritellä teologisesti hyvin laajaksi käsitteeksi, joka jo itsessään sisältää ajatuksen oikeudenmukaisuudesta ja rauhan ja oikeudenmukaisuuden keskinäisestä riippuvuudesta. Rauha ymmärretään Jumalalta saatuna lahjana, ja Kristuksen sovitustyön kautta rauha on sekä rauhaa maan päällä että lupaus ikuisesta rauhasta taivaassa. Rauha toteutuu – tai ainakin pitäisi toteutua – ihmisten suhteessa Jumalaan, toisiinsa ja luomakuntaan. Niiden lisäksi rauha on osa kirkon olemusta ja perustehtävää.

Näistä näkökulmista erityisen kiinnostava on rauha osana kirkon olemusta. Vaikka perinteisten rauhankirkkojen, kuten mennoniittojen, keskuudessa väkivallattomuus ja siihen liittyvä eettinen opetus on ollut yksi keskeisiä piirteitä myös kirkko-opille, KMN:n rauhaan ja oikeudenmukaisuuteen liittyvässä keskustelussa ei ole ollut aiemmin näin vahvasti kirkko-opiin pohjautuvaa näkökulmaa. Taustalla kehitykselle onkin nähtävissä ORLE-prosessi ja siihen liittyneen teologisen ajattelun myötä KMN:n Faith & Order -komission ja Justice, Peace and Creation -työryhmän välille syntynyt yhteistyö, joka pohti etiikan ja kirkko-opin suhdetta toisiinsa.²¹⁹

---

²¹⁷ ORLE 1992, 52–79.

²¹⁸ Final Report of the DOV 2011, 56.

²¹⁹ Enns 2007, 244–246.

4.2. Mitä on väkivalta?

DOV:n tavoitteena oli sen otsikon mukaisesti väkivallan voittaminen johdattamalla kirkot etsimään rauhaa ja sovintoa. Hararen yleiskokouksen mandaatin mukaisesti vuosikymmenen aikana haluttiin keskittyä nimenomaan konkreettisiin toimenpiteisiin, ei vain väkivallasta puhumiseen. Tästä syystä keskuskomitea painotti vuosikymmenen tavoitteiden määrittelyssä, että *Overcoming Violence* -teen painopiste tulee olla sanassa *overcome*, ei sanassa *violence*.²²⁰

Tämä painotus näkyy ekumeenisen rauhanjulistuksen aineistoissa siten, että niissä keskitytään kuvaamaan enemmänkin väkivallan eri ilmenemismuotoja kuin pohtimaan, miten väkivalta määritellään tai missä merkityksessä käsitettä missäkin kohtaa käytetään. Tähän seikkaan kiinnittää huomiota Saarinen, joka kritisoi KMN:n tapaa ”korostaa väkivallan monimutkaisuutta ja sitä, että mikään yritys määritellä väkivaltaa ei tee oikeutetta tälle monimutkaisuudelle” ja toteaa myös kolmen kirkon IST-EDJP:n kommentoinnissaan nähneen väkivallan määrittelyn puuttumisen erittäin ongelmalliseksi.²²¹

Toisaalta, koska DOV:n aikana on sanottu²²², että väkivallan käsitettä käytettiin WHO:n määritelmän mukaisesti tarkoittamaan väkivallan hyvin moninaisia ilmenemismuotoja, jotka aiheuttavat ihmisille fyysisiä tai psyykkisiä haittoja joko fyysisen voiman tai vallan käytön tai niillä uhkaamisen seurauksena²²³, ei muuta väkivallan määritelmää ole ilmeisesti nähty tarpeelliseksi lisätä ekumeenisen rauhanjulistuksen aineistoihin. Lisäksi väkivaltaa on määritelty myös DOV:n viitekehysessä, joka toteaa, että ”Väkivalta ei ole vain fyysistä. Väkivalta on myös emotionaalista, älyllistä ja rakenteellista.” ja että DOV:n aikana painopiste tulee olemaan väkivallan eri muotojen estämisessä ja niihin vastaamisessa. Erilaisiksi väkivallan muodoiksi listataan tässä yhteydessä muun muassa väkivalta kansakuntien välillä ja niiden sisällä, väkivalta paikallisissa yhteisöissä, kirkoissa sekä kodeissa ja perheiden sisällä, seksuaalinen väkivalta, rasismista ja etnisestä vihasta johtuva väkivalta, sosioekonominen ja uskontoon tai kulttuuriin liittyvä väkivalta sekä väkivalta luomakuntaa kohtaan, eli hyvin laajasti erilaisia näkökulmia.²²⁴

Väkivallan teologista määrittelyä on jonkin verran JPC:ssa, mutta sitä on pyrkinyt tekemään myös DOV:n koordinoinnista vastanneen työryhmän (DOV

---

²²⁰ Basic Framework for the DOV 1999.

²²¹ Saarinen 2016, 22–24.

²²² Mm. FAQ about DOV, Kerber 2011, 47.

²²³ Väkivalta ja terveys maailmassa 2005, 21–22.

²²⁴ Basic Framework for the DOV 1999.

Reference Group) jäsen Fernando Enns²²⁵, joka JPC:n tavoin lähtee liikkeelle *shalom*-sanana määrittelystä. Teologisessa määrittelyssään väkivalta voidaan nähdä vastakohtaksi *shalom*-sanana edustamalle kokonaisvaltaiselle, kaikenlaisen hyvinvoinnin, turvallisuuden ja oikeudenmukaisuuden sisältävälle rauhan käsitykselle. JPC sanoo:

Väkivalta rauhan (*shalom*) vastakohtana on pahuuden ilmentymä, joka paitsi uhkaa toisen ihmisen elämää myös tuhoaa elämää ylläpitävät suhteet yhteisössä ja luotuun maailmaan.²²⁶

Shalom-sanana kautta määritelty hyvin laaja väkivallan tulkinta on Ennsin mukaan herättänyt myös kritiikkiä ja vastustusta. On kysytty: Onko kirkkojen mahdollista ja haluavatko ne edes vastata haasteeseen toimia kaikkien väkivallan muotojen voittamiseksi? Toisaalta Enns toteaa, että juuri *shalom*-sanana laajan ymmärryksen kautta nousee välttämättömäksi pyrkiä vastaamaan sekä väkivallan määrittelyssä että kirkkojen toiminnassa oikeudenmukaisen rauhan puolesta väkivallan kaikkiin ilmenemismuotoihin.²²⁷

Väkivalta ilmenee kahdella tasolla: individuaalisella ja relationaalisella. Väkivalta on fyysistä, psykologista tai rakenteellista kieltämistä, loukkaamista tai tuhoamista, joka kohdistuu yksilön persoonallisuuteen tai ihmisten suhteeseen muiden ihmisten tai luonnon kanssa. Teologisesti määriteltynä yksilön persoonallisuuden kohdistuva väkivalta on *imago Dei* kieltämistä tai loukkaamista eli rikkomus Jumalan kuvaksi luotua vastaan. Ihmisten tai ihmisen ja luonnon suhteen loukkaaminen puolestaan on teologisesti ymmärrettävissä rikkomuksena Jumalan luomistyössä ja sovituksessa rakentamaa yhteyttä (*koinonia*) vastaan.²²⁸

4.3. Väkivallan perusteltu käyttö ja oikeutettu sota

Ekumeenista keskustelua rauhasta ja oikeudenmukaisuudesta on aina leimannut jännite kahden erilaisen rauhanperinteen, pasifismin ja oikeutetun sodan teorian välillä. Tämä jännite on nähtävissä sekä KMN:n yleiskokousten julkilausumissa että ekumeenisen rauhanjulistuksen tähdänneen prosessin aineistoissa, jossa kuvataan rauhaan liittyneen keskustelun kehitystä.²²⁹ ECJP:n ja JPC:n tavassa määritellä oikeudenmukaista rauhaa tästä vastakkainasettelusta halutaan päästä

²²⁵ Enns on käsitellyt väkivallan teologista määrittelyä sekä artikkelissaan *A Trinitarian Approach to Ecumenical Peace Church Ecclesiology* (2007) että artikkelissa *The International Ecumenical Peace Convocation: Towards an Ecumenical Theology of Just Peace?* (2011).

²²⁶ JPC 2012, 39.

²²⁷ Enns 2011, 47–48; Enns 2007, 243.

²²⁸ Enns 2011, 48; Enns 2007, 243–44.

²²⁹ JPC 2012, 86.

eteenpäin, eikä oikeudenmukaisen rauhan ymmärrys ole suoraan kummankaan perinteen mukainen, vaan pyrkii lähestymään aihetta uudesta näkökulmasta.

JPC aloittaa koko oikeudenmukaisen rauhan käsittelyn sanomalla, että

Oikeutetun sodan oppi, jonka kirkot alun perin tarkoittivat tekemään sodista inhimillisempiä, ei enää ole pätevä. Siksi meidän on nyt kehitettävä oppi oikeudenmukaisesta rauhasta.²³⁰

ECJP puolestaan toteaa, että ”oikeudenmukaisen rauhan tiellä perustelujen esittäminen aseellisten konfliktien ja sodan oikeuttamiseksi on muuttunut epäuskottavaksi ja mahdottomaksi hyväksyä” (*implausible and unacceptable*).²³¹ Samassa yhteydessä ECJP jatkaa, että sodan tuomitseminen ei riitä, vaan kirkkojen on tehtävä kaikkensa ihmisten ja kansakuntien välisen oikeudenmukaisuuden ja rauhanomaisen yhteistyön edistämiseksi.

Irtisanoutumalla näin selkeästi oikeutetun sodan teoriasta, ECJP ja JPC vastaavat myös DOV:n tavoitteisiin, joista yhdeksi KMN:n keskuskomitea oli määritellyt ”haastaa kirkot - - luopumaan kaikista teologisista perusteluista, jotka oikeuttavat väkivallan.”²³² Samalla asiakirjat ottavat rohkeasti askelia edemmäksi kuin yksikään KMN:n kannanotto aiemmin on päässyt. Vaikka jo Amsterdamin ja Evanstonin yleiskokoukset tuomitsivat sodankäynnin periaatetasolla, käytännössä niissä jätettiin mahdollisuus, että tietyissä olosuhteissa sota voi pitää jopa oikeutettuna.²³³ Tämän saman keskustelun voidaan tulkita jatkuneen vielä Canberrassakin. Jälleen, vaikka jo ORLE-prosessin myötä oikeutetun sodan kysymyksessä näytettiin päässeen yksimielisyyteen ja vaikka Canberran yleiskokous ensin hyväksyi Persianlahden sotaan koskevaan kannanottoonsa lauseen kaikkien väkivaltaa oikeuttavien teologisten ja eettisten perusteluiden hylkäämisestä, lopulta lauseesta luovuttiin, sillä kaikki eivät olleet sitä valmiita hyväksymään.²³⁴

Tätä taustaa vasten ekumeeniseen rauhanjulistukseen tähdänneissä aineistoissa esitetyt näkemykset oikeutetun sodan teoriasta vanhentuneena ovat merkittävä muutos KMN:n ymmärryksessä oikeudenmukaisesta rauhasta. Toisaalta matka tähän pisteeseen on myös rauhanjulistukseen tähdänneessä prosessissa ollut ilmeisen haastava ja näin selkeä muutos on tapahtunut vasta IST-EDJP:n ja ECJP:n välillä.

---

²³⁰ JPC 2012, 15.

²³¹ ECJP 2011, 4.

²³² Basic Framework for the DOV 1999.

²³³ Kerber 2011, 35; Evanston 1954, 132–134.

²³⁴ Kässmann 1998, 21–22.

IST-EDJP:ssä oikeutettu sota mainitaan useamman kerran. Niistä parissa yhteydessä oikeutetun sodan käsitettä käytetään määrittelemään oikeudenmukaista rauhaa, jonka kuvataan olevan paljon enemmän kuin vain oikeutetun sodan vastapari. Muut maininnat kuvaavat oikeutetun sodan teorian historiaa ja alkuperäistä tarkoitusta sekä kuvailevat teoriaa suhteessa pasifismiin, mutta yhdessäkään kohdassa ei vielä ECJP:n tavoin selkeäsanaisesti pyritä irtisanoutumaan oikeutetun sodan käsitteen tai teorian käytöstä. Päinvastoin tapa miten IST-EDJP kuvailee oikeutetun sodan käsitettä, että kyse ”ei ole vain sodan perustelemisesta, vaan sen esiintymisen ja toteuttamistapojen rajoittamisesta”, ja sen jälkeen toteaa, että oikeutetun sodan käsitettä parempi käsite olisi väkivallan ”perusteltu käyttö” (*justified use*), saa pohtimaan, onko yritys pehmentää käsitettä askel takaisin kohti sodan ja aseellisen voimankäytön hyväksymistä?²³⁵

IST-EDJP toki korostaa, että ”perustellussa käytössä” kyse on ”tappavien keinojen poikkeuksellisesta ja hyvin harvinaisesta käytöstä viimeisenä keinona”. Koska samassa yhteydessä myös mainitaan esimerkiksi itsepuolustus, poliisin toiminta sekä velvollisuus suojella viattomia ihmisiä, voidaan ajatella, että tapa yrittää uudelleen sanoittaa oikeutetun sodan käsitettä, on tapa vastata niihin haastaviin tilanteisiin, joissa yleisesti ottaen väkivaltaa usein pidetään perusteltuna. Yrityksellä sanoittaa käsite toisin, aseellisen voimankäytön oikeutuksen painopistettä viedään siis pois varsinaisista sodista kohti muunlaisia tilanteita, joissa tappavia keinoja saatetaan poikkeuksellisesti joutua käyttämään.²³⁶ Tämän voidaan toisaalta nähdä rakentavan uudenlaista tapaa asemoitua oikeutetun sodan ja pasifismin perinteiden väliin, mutta toisaalta taas jättävän liikaa tulkinnan varaa tilanteille, joissa oikeutetun sodan teoriaa voidaan soveltaa käytäntöön.

Toinen kiinnostava näkökulma oikeutettuun sotaan tai ”perusteltuun väkivallan käyttöön” liittyy niin sanottuun terrorismin vastaiseen taisteluun. Sen kohdalla niin pasifismia kuin oikeutetun sodan teoriaan aiemmin taipuvaiset kirkkokunnat ovat olleet varsin yksimielisiä, etteivät oikeutetun sodan kriteerit tai ”perustellun väkivallan” ajatus päde tämäntyyppiseen toimintaan. Samalla kirkot ovat hylänneet aiemmin esimerkiksi ristiretkien kohdalla käytetyn sodan perustelun, että oikeutettu syy voisi oikeuttaa kaikki keinot tavoitteen saavuttamiseksi.²³⁷ Toisaalta, Augustinuksen ja Tuomas Akvinolaisen oikeutetun sodan kriteerejä

---

²³⁵ IST-EDJP 2008, 4, 13, 18–19.

²³⁶ IST-EDJP 2008, 19.

²³⁷ IST-EDJP 2008, 19; JPC 2012, 93–94.

tarkastellessa²³⁸, ”tarkoitus pyhittää keinot” -ajattelu ei kuulu niihin. Samoin terrorismin vastaisen taistelun kohdalla voidaan kysyä, onko ennen sitä todella kehitetty kaikki rauhanomaiset keinot ja ovatko seuraukset oikeassa suhteessa saavutettuun hyötyyn? Terrorismin vastaisen taistelun kyseenalaistaminen löytyy varsin selkeäsanaisesti sekä IST-EDJP:stä että JPC:sta. ECJP:ssä ei vastaavia mainintoja terrorismista tai sen vastaisesta taistelusta ole, mutta toisaalta ECJP on muuten hyvin selkeä kannassaan: oikeutetun sodan kriteerejä ei enää voida pitää perusteltuina aseelliselle voimankäytölle.

Koska oikeutetun sodan käsitteellä viitataan lähtökohtaisesti valtioiden välisten aseellisten konfliktien oikeutukseen²³⁹, Saarisen tutkimus ECJP:n tarjoamasta oikeudenmukaisen rauhan tien toimivuudesta oikeutetun sodan teorian tilalla kansainvälisessä politiikassa on lähtökohdiltaan varsin kiinnostava. Saarinen tulee kuitenkin tulokseen, että ekumeeniseen rauhanjulistukseen tähdänneen prosessin tarjoama ymmärrys oikeudenmukaisesta rauhasta ei ole riittävä tarjoamaan toimivaa mallia valtioiden välisten sotien lopettamiseksi. Perusteluna hän toteaa, että vaikka valtioiden ja kansakuntien välisen väkivallan voittaminen oli yksi DOV:n painopisteistä, (poliittisia) syitä sodille ja konflikteille ei DOV:n aikana tutkittu riittävästi eikä ECJP:n tarjoama (teologinen) lähestymistapa tarjoa siksi riittävää poliittista ohjenuoraa konfliktien ratkaisuksi. Vaikka ECJP:n kannanotto oikeutetun sodan teoriasta vanhentuneena on teologisesti vahva ja vaativa kirkkoille, Saarisen mukaan kansainvälisen politiikan näkökulmasta ECJP:n anti jää kuitenkin laimeaksi.²⁴⁰

4.4. Väkivallattomuus vs. vastuu suojella

Vaikka ekumeeniseen rauhanjulistukseen tähtäävä prosessi ei asetu kummankaan aiemman rauhanperinteen taakse, vaan kyse on aineiston mukaan uudesta tavasta hahmottaa kirkkojen roolia rauhantyössä, on ECJP:ssä nähtävissä siirtymä kohti väkivallattomuuden ihannetta ensisijaisena toimintatapana. Toisaalta samaan aikaan uusi oikeudenmukaisen rauhan malli hyödyntää edelleen myös oikeutetun sodan teoriaa, mikä on varsin ristiriitaista.²⁴¹

---

²³⁸ Vrt. Pikkarainen 2006, 26–29 ja oikeutetun sodan määritelmä tämän tutkielman johdannossa luvussa 1.

²³⁹ Vrt. oikeutetun sodan määritelmä tämän tutkielman johdannossa luvussa 1.

²⁴⁰ Saarinen 2016, 283–286.

²⁴¹ Gehlin 206; 133–134.

Väkivallattomuuden ihanteen voidaan nähdä nousevan Jeesuksen opetuksesta sekä elämästä, ja siksi väkivallattomuus nähdään keskeisenä elementtinä ja kirkkoja ohjaavana periaatteena oikeudenmukaisen rauhan tiellä.²⁴² Väkivallattomuus ei kuitenkaan tarkoita passiivisuutta, kuten IST-EDJP ja JPC huomauttavat²⁴³, vaan kyse on aktiivisesta toiminnasta, johon voidaan ottaa mallia Jeesuksesta. Vaikka Jeesus kieltäytyi itse käyttämästä väkivaltaa sekä kielsi sen muiltakin ja kehotti sen sijaan rakastamaan vihamiehiä²⁴⁴, hän ei jäänyt passiiviseksi sivustaseuraajaksi tai hyväksynyt näkemäänsä epäoikeudenmukaisuutta, vaan toimi aktiivisesti köyhien ja sorrettujen puolestapuhujana.²⁴⁵

Toisena perusteluna väkivallattomuudelle voidaan pitää ECJP:ssä nähtävissä olevaa ajatuskulkua, jota Saarinen kuvaa seuraavasti: Jos uskomme, että vastaaminen väkivaltaan väkivallalla johtaa sotaan ja aiheuttaa lisää väkivaltaa, silloin on perusteltua ajatella, että väkivallan kierteen voi katkaista toimimalla väkivallattomasti. Väkivallattomuuden pitäisi siksi olla ensisijainen toimintatapa sekä yksilöille että valtioille. Valtioiden kohdalla tätä mallia tukee myös ECJP:n vaatimus aseistariisunnasta.²⁴⁶

Merkittävän haasteen väkivallattomuudelle tuo kuitenkin suojeluvastuun periaate (R2P), joka nousee esille sekä ECJP:ssä että JPC:ssa, ja josta keskusteltiin jo Porto Alegren yleiskokouksessa laajasti ja kriittisesti. Samalla kun aineistossa korostetaan väkivallattomuutta ensisijaisena mallina, todetaan, että suojeluvastuun periaate voi vaatia sallimaan myös aseellisen voimankäytön, esimerkiksi sotilaallisen väliintulon. Toisaalta suojeluvastuuta voi toteuttaa myös ilman sotilaallista toimintaa, kuten Gehlin huomauttaa useiden rauhanjulistuksen luonnoksia kommentoineiden tahojen nostaneen esille²⁴⁷, ja näiden keinojen tulisi aina olla etusijalla. Suojeluvastuusta puhuttaessa on myös huomattava, että R2P liitetään nimenomaan YK:n toimintaan – kyse ei siis ole kenen tahansa oikeudesta toimia, vaan kansainvälisellä lailla säädellystä, YK:n päätöksellä tapahtuvasta väliintulosta, joka on katsottu aivan välttämättömäksi.

---

²⁴² Gehlin 2016, 109; ECJP 2011, 4.

²⁴³ JPC 2012, 79; IST-EDJP 2008, 19.

²⁴⁴ Etenkin JPC viittaa väkivallattomuudesta puhuessaan usein vuorisaarnaan ja sen kohtaan Matt. 5:39 *"Mutta minä sanon teille: älkää tehkö pahalle vastarintaa. Jos joku lyö sinua oikealle poskelle, käännä hänelle vasenkin."* ja Matt. 5:44: *"Mutta minä sanon teille: rakastakaa vihamiehiänne ja rukoilkaa vainoojienne puolesta"* (Raamattu 1992).

²⁴⁵ Gehlin 2016, 110–111 huomauttaa, että myös useissa IST-EDJP:n kommentteissa nousi esille tämä näkökulma väkivallattomuudesta aktiivisena toimintana.

²⁴⁶ Saarinen 2016, 205.

²⁴⁷ Gehlin 2016, 106–107.

Toinen väkivallattomuuden periaatteeseen poikkeuksen tekevä näkökulma laillisesta voimankäytöstä on poliisin toiminta, joka niin ikään sallitaan yhteisöjen yleisen turvallisuuden takaamiseksi. Poliisin toimintaa pidetään aineiston perusteella sotilaallista toimintaa väkivallattomampana vaihtoehtona, sillä poliisin tehtävänä on oikeusvaltiotaperiaatteen turvaaminen ja haavoittuvassa asemassa olevien suojeleminen, ei vihollisten voittaminen tai tuhoaminen.²⁴⁸

Tältä pohjalta myös IST-EDJP:ssä mainittu väkivallan ”perusteltu käyttö” voidaan tulkita tarkoittavan suojeluvastuun periaatetta, mutta siellä sen muotoilu on epäselvempi osana listaa muista mahdollisista tilanteista, joissa väkivalta voi olla perusteltu, ja linkitettynä oikeutetun sodan termiin tavalla, joka jättää paljon enemmän tilaa myös muunlaisen väkivallan oikeutukselle kuin vain humanitaarisista syistä ja haavoittuvien suojelemiseksi.

Kiinnostavana näkökulmana väkivallattomuuteen liittyen Gehlin on kiinnittänyt huomiota rauhanjulistuksen luonnosten kommenttikierroksilla esille nousseeseen kritiikkiin IST-EDJP:ssä esitettyä ajatusta kohtaan, että oikeudenmukaisen sodan teorian ja pasifismin molempien tavoite olisi väkivallattomuus. Tätä näkemystä useat luonnosta kommentoineet tahot eivät nimittäin olleet valmiita allekirjoittamaan, sillä väkivallattomuus, kuten kommentit korostavat ”ei salli edes rajoitettua määrää väkivaltaa viimeisenä keinona”.²⁴⁹ Tästä syystä oikeutetun sodan teorian ei voida katsoa edustavan tai edistävän väkivallattomuutta, eikä mikään malli – edes ECJP:n hahmottelema oikeudenmukaisen rauhan malli – voi edustaa täyttä väkivallattomuutta, jos ja kun se kuitenkin sallii väkivallan käytön, olkoonkin suojeluvastuun periaatteen nojalla.

---

²⁴⁸ Gehlin 2016, 107.

²⁴⁹ Gehlin 2016, 115.

5. Oikeudenmukaisen rauhan pyhiinvaellus

Jo ECJP:n kirjoittamisen aikana asiakirjan ja sen rinnalle kootun JPC:n nähtiin palvelevan KMN:n työtä ja sen jäsenkirkkoja pohjana tuleville keskusteluille ja syvemmälle ymmärrykselle oikeudenmukaisesta rauhasta. Ensimmäinen paikka, jossa tätä syvempää ymmärrystä lähdettiin laajapohjaisesti etsimään, oli IEPC-tapahtuma, joka omalta osaltaan yhdessä rauhanjulistuksen valmisteluaineiston kanssa pohjusti tietä kohti seuraavaa yleiskokousta. Seuraavaksi luon vielä katsauksen, miten ECJP:n sisällöt näkyivät näitä kahdessa tapahtumassa sekä miten se vaikutti yleiskokouksen tekemiin kannanottoihin ja KMN:n työhön kokouksen jälkeen.

5.1. Matka jatkuu: Kingston 2011 – Busan 2013

Väkivallan vastainen vuosikymmen huipentui vuonna 2011 Kingstonissa järjestettyyn kansainväliseen ekumeeniseen rauhankokoukseen. Kuten ORLE-prosessin päätteeksi järjestetty Soulin kokous, myöskään IEPC ei ollut virallinen päätösvaltainen kokous, vaan ”sadonkorjuujuhla”, jonka tarkoitus oli juhlistaa DOV:n saavutuksia ja sitouttaa kirkkoja jatkamaan työtä väkivallan voittamiseksi ja rauhan ja oikeudenmukaisuuden edistämiseksi. IEPC koostui muun muassa erilaisista seminaareista, työpajoista, jumalanpalveluksista ja raamattutunneista, joiden aikana syvennettiin oikeudenmukaisen rauhan teemaan ECJP:n neljän keskeisen näkökulman kautta. Tapahtuman aikana pidettiin lukuisia puheenvuoroja ja esitelmää, jotka kertoivat väkivallan konkreettisista vaikutuksista sekä onnistuneista rauhantyön hankkeista.²⁵⁰ Ne kertoivat kirkkojen sitoutumisesta rauhantyöhön ja kannustivat jatkamaan entistä painokkaammin.²⁵¹

IEPC:n lopuksi julkaistu viesti²⁵² korostaa, että rauha ja rauhantyö ovat välttämätön osa yhteistä uskoa ja että kristityt ovat yksimielisemmin kuin koskaan aiemmin nyt etsimässä keinoja puuttua väkivaltaan ja rakentaa rauhankulttuuria vastaten siten Jumalan kutsuun. Viesti tunnustaa, että kristityt ovat olleet usein osallisina väkivaltaan ja sitä aiheuttaviin rakenteisiin. Asioiden muuttamiseksi viesti toivoo paitsi kristittyjen muuttuvan oikeudenmukaisen rauhan läheteiksi,

---

²⁵⁰ Joitakin näistä puheenvuoroista ja hankkeista sekä IEPC:n aikana käytyä keskustelua on nostettu JPC:n toiseen painokseen ja kuvattu lyhyesti myös tämän tutkielman luvussa 3.3.4.

²⁵¹ Report of the IEPC 2013, 1–39.

²⁵² *The Message of the International Ecumenical Peace Convocation*. Kaikista KMN:n merkittävistä kokouksista julkaistaan niiden päätteeksi *The Message of ...* -nimeä kantava julkilausuma, jossa nostetaan esille kokouksen keskeisiä ja ajankohtaisia ajatuksia.

vetoaa myös valtioihin ja muihin ryhmiin, että nämä lopettaisivat väkivallan oikeuttamisen uskontoon vedoten. Kirkkojen roolina viesti näkee sekä toimia että auttaa tunnistamaan sellaisia valintoja, joiden avulla voidaan edistää ihmisoikeuksien, ilmasto-oikeudenmukaisuuden, taloudellisen oikeudenmukaisuuden ja rauhan toteutumista, IEPC:n pääteemojen mukaisesti.²⁵³ Viesti myös toteaa, että

väkivalta Jumalan tahtoa vastaan, eikä se voi koskaan ratkaista konflikteja. Tästä syystä olemme siirtymässä oikeutetun sodan opista kohti sitoutumista oikeudenmukaiseen rauhaan. - - Jatkamme kamppailua, miten viattomia ihmisiä voidaan suojella epäoikeudenmukaisuudelta, sodalta ja väkivallalla. Tässä valossa kamppailemme ”suojeluvastuun” käsitteen ja sen mahdollisen väärinkäytön kanssa.”²⁵⁴

Viesti pyytää lisäksi KMN:n selvittämään tarkemmin kantaansa suojeluvastuun periaatteeseen, jonka väärinkäytön mahdollisuudet olivat herättäneet laajaa keskustelua IEPC:n aikana²⁵⁵, sekä vaatii ydinaseiden kieltämistä ja muiden aseiden leviämisen rajoittamista. Oikeudenmukaisen rauhan kaikissa muodoissaan viesti toivoo nostettavan seuraavan yleiskokouksen tärkeimmäksi teemaksi.²⁵⁶ IEPC:n viesti toimikin ECJP:n ja JPC:n ohella tärkeänä osana yleiskokouksen valmistelua.²⁵⁷

KMN:n kymmenes yleiskokous kokoontui vuonna 2013 Busanissa, Etelä-Koreassa teemalla *God of Life – Lead us to Justice and Peace*. Rauhan ja oikeudenmukaisuuden teemat näkyivät kokouksessa vahvasti sekä istunnoissa että muussa ohjelmassa. Oikeudenmukaisen rauhan käsitteestä järjestettiin yleiskokouksen aikana keskustelu, jonka pohjana toimi ECJP ja sen neljä näkökulmaa rauhaan: sosiaalinen, ekologinen, taloudellinen ja poliittinen. ECJP:n vaikutus näkyy selvästi myös kokouksessa hyväksytyn kannanoton *The Way of Just Peace* sisällössä ja rakenteessa.²⁵⁸

Kuvatessaan yleiskokouksen valmistelutyötä KMN:ssa, Gehlin tekee mielenkiintoisen havainnon kokouksen nimestä: oikeudenmukaisen rauhan sijaan siinä puhutaan oikeudenmukaisuudesta ja rauhasta. Gehlin kertoo KMN:n pääsihteerin perustelleen muutosta keskuskomitean kokouksessa sillä, että oikeudenmukaisen rauhan käsitteestä ei vielä ole riittävää yksimielisyyttä, vaan se vaatii edelleen keskustelua kirkkojen piirissä. Tämän keskustelun ei haluta rajoittuvan vain vaihtoehdon etsimiseen oikeutetun sodan teorialle, vaan tähtäävän laajempaan

---

²⁵³ Report of the IEPC 2013, 41–44.

²⁵⁴ Report of the IEPC 2013, 44–45.

²⁵⁵ JPC 2012, 72–73.

²⁵⁶ Report of the IEPC 2013, 45.

²⁵⁷ Gehlin 2016, 76.

²⁵⁸ Gehlin 2016, 77.

ymmärrykseen, miten kirkot voivat edistää oikeudenmukaisuutta ja rauhaa.²⁵⁹

Yleiskokouksen keskusteluissa ja kannanotossa oikeudenmukaisen rauhan käsite kuitenkin taas oli käytössä.

5.2. Oikeudenmukaisen rauhan tie ja kutsu pyhiinvaellukseen

Busanin yleiskokouksen kannanotto *The Way of Just Peace* koostuu alkusanoista ja viidestä osiosta, joista kolmessa kuvataan, mitä oikeudenmukainen rauha on, ja kahdessa annetaan suosituksia kirkkoille ja valtioille sen toteutumiseksi.²⁶⁰ Alkusanoinaan kannanotto sanoo oikeudenmukaisen rauhan juontavan juurensa kirkon itseymmärryksestä ja kehotuksesta etsiä oikeudenmukaisuutta ja rauhaa ja siten yhteistä hyvää kaikille. Kannanotto myös muistuttaa ECJP:n sanoin, että

oikeudenmukaisen rauhan tielle lähteminen on lähtemistä yhteiseen, dynaamiseen ja perusteltuun prosessiin ihmisten vapauttamiseksi pelosta ja puutteesta, vihanpidon, syrjinnän ja sorron voittamiseksi, sekä edellytysten luomiseksi oikeudenmukaisille suhteille, jotka asettavat etusijalle kaikkein heikoimmat ja luomakunnan koskemattomuuden.²⁶¹

Ensimmäisessä luvussaan *Together we believe* kannanotto kuvaa sitä teologista pohjaa, jolle se perustuu. Ikään kuin uskonnotunnustukseksi muotoiltu luku nostaa esille niitä teologisia näkökulmia, joita jo IST-EDJP:ssä oli esitetty. Usko Jumalaan on uskoa kaiken elämän Luojaan, joka on luonut ihmisen kuvakseen ja luomakunnan, josta ihmisen tehtävä on huolehtia. Usko Kristukseen tarkoittaa uskoa sovintukseen siten sovintoon ihmiskunnan ja Jumalan välillä, ja sen takia myös ihmisten tulee pyrkiä sovintoon toistensa kanssa. Toisaalta Jeesuksen elämä ja esimerkki, kuinka Jeesus vainosta ja kärsimyksistä huolimatta toimi väkivallattomasti kuolemaansa saakka, on esimerkki väkivallattomuuden ihanteesta myös ihmisille. Usko Pyhään Henkeen, elämän antajaan ja ylläpitäjään puolestaan johtaa pyrkimykseen suojella elämää ja parantaa rikki menneitä. Lisäksi luvussa todetaan, että kirkkojen on oltava oikeudenmukaisia ja rauhanomaisia yhteisöjä, jotka pyrkivät ykseyteen ja edistävät sovintoa, rauhaa ja oikeudenmukaisuutta sekä ihmisten kesken että yhteiskunnassa sen kaikilla tasoilla ja osa-alueilla.²⁶²

Kannanoton toisessa luvussa *Together we call* nostetaan esille ECJP:n mukaisesti rauha yhteisössä, taloudessa, luomakunnan kanssa sekä kansojen kesken. Kannanotto toteaa, että ”oikeudenmukaisen rauhan tie tarjoaa viitekehyksen

---

²⁵⁹ Gehlin 2016, 76.

²⁶⁰ Busan 2013, 282–288.

²⁶¹ Busan 2013, 282–283.

²⁶² Busan 2013, 283–284.

johdonmukaiselle ekumeeniselle pohdinnalle, hengellisyydelle, sitoutumiselle ja aktiivista rauhantyölle” näissä teemoissa. Rauha yhteisössä -teeman alla puhutaan ECJP:n tavoin yhteisöjen jakaantuneisuudesta ja tarpeesta edistää rauhankulttuuria. Ekologisen näkökulman alla nostetaan jälleen vahvasti esille huoli ilmastomuutoksen vaikutuksista ja luonnonvarojen riistosta. Talouden osalta teksti puolestaan ottaa kantaa varallisuuserojen kasvuun ja varallisuuden keskittymiseen, joiden se näkee olevan väärin. Rauha kansojen kesken -teeman alla nostetaan esiin tapoja, miten kansainvälisillä poliittisilla päätöksillä, kuten asekauppaa rajoittamalla, ihmisoikeuksia vahvistamalla ja sotilasmenoihin varattuja inhimilliseen kehitykseen siirtämällä, voidaan edistää kansainvälistä turvallisuutta.²⁶³

Kolmannessa luvussa *Together we commit*, kannanotto listaa asioita, joihin kristittyjen ja kirkkojen tulisi yhdessä sitoutua. Näitä ovat rauhankasvatus, rauhankulttuurin edistäminen perheissä, kirkossa ja yhteiskunnassa sekä ihmisarvon ja elämän suojeleminen. Ihmisarvoa ja elämää suojellakseen kirkkojen tulee sitoutua muun muassa konfliktien muuttamiseen (*transformation of conflicts*) ilman väkivaltaa ja joukkotuhoaseiden kieltämiseen. Kannanotto myös toteaa, että kirkot eivät voi hyväksyä sitä, että minkään valtion turvallisuus vaatisi toisten tuhoamista. Vaikka kohdassa ei mainita terrorismia, se on luettavissa hyvin selkeänä kritiikkinä terrorismin vastaista sotaa ja sitä harjoittavia valtioita kohtaan ja siten jatkumona ECJP:n kannanotoille asiassa.²⁶⁴

Together we recommend that the World Council of Churches -otsikon alla kannanotto luettelee konkreettisia toimenpiteitä, joihin se näkee keskeiseksi KMN:n tarttua. Tällaisia ovat muun muassa selvityksen tekeminen suojeluvastuun periaatteen suhteesta oikeudenmukaiseen rauhaan ja sen mahdollisesta väärinkäytöstä aseellisen voimankäytön oikeuttamiseksi, jäsenkirkkojen kannustaminen uskontojen väliseen yhteistyöhön, tukea jäsenkirkkoja ympäristöystävällisiin ja kestäviin valintoihin, kehittää vaihtoehtoisen talouspolitiikan mallia resurssien oikeudenmukaisen jakaantumisen edistämiseksi ja rakenteellisen väkivallan purkamiseksi, toimia ihmisoikeuksien edistämiseksi, asekauppasopimuksen ratifioimiseksi sekä joukkotuhoaseiden kieltämiseksi. Lisäksi suosituksissa mainitaan tuen antaminen uskonnollisen vakaumuksen takia asepalveluksesta kieltäytyville ja sen takia vankilaan joutuneille.²⁶⁵

---

²⁶³ Busan 2013, 284–286.

²⁶⁴ Busan 2013, 286.

²⁶⁵ Busan 2013, 287.

Kannanoton viimeisessä osiossa *We recommend that governments* annetaan vastaavia suosituksia valtioille. Luvussa vaaditaan muun muassa ydinaseiden kieltämistä ja erilaisia rajoituksia muille asetyypeille, kansainvälisen asekauppasopimuksen ratifioimista ja täytäntöönpanoa sekä nopeita ja sitovia ilmastotoimia.²⁶⁶

Kannanoton voidaan todeta rakentuvan hyvin pitkälti ECJP:n pohjalle, mutta siitä on haluttu tehdä vielä ECJP:ä tiiviimpi ja konkreettisempi. Tämä on tehty taustoittavaa kuvailua ja pohdintaa vähentämällä ja nostamalla loppuun sekä KMN:lle että valtioille suunnatut suositukset. Näin kannanotto antaa ikään kuin tehtävälistan, jonka toteutumiseen lienee odotettavissa, että viimeistään seuraavassa yleiskokouksessa pyritään antamaan vastauksia. Toisaalta tämän tyyppisestä kannanotosta on jäänyt kokonaan pois oikeudenmukaisen rauhan teologisen ja poliittisen merkityksen pohdinta, jonka syventämistä muun muassa KMN:n pääsihteerin oli pitänyt tarpeellisena²⁶⁷, jotta KMN voisi tulevaisuudessa vielä julkaista myös suunnittelun ekumeenisen rauhanjulistuksen.

Vaikka vielä Busanin yleiskokouksessakaan ei syntynyt rauhanjulistusta, KMN ei luopunut ajatuksesta sellaisen tekemiseksi eikä myöskään rauhantyöstä toimintansa painopisteenä. ECJP:ssä samoin kuin yleiskokouksen kannanotossa oikeudenmukaisesta rauhasta on puhuttu tienä ja vahvasti matkantekoon viittaavilla käsitteillä. Niiden kautta on kuvattu oikeudenmukaista rauhaa prosessina, joka vaatii jatkuvaa työtä. Matkanteon ajatus jatkuu myös Busanin yleiskokouksen päätteeksi julkaistussa viestissä, joka kutsuu kirkkoja ”liittymään oikeudenmukaisuuden ja rauhan pyhiinvaellukselle”.²⁶⁸

Yleiskokouksen viestin pohjalta KMN:n keskuskomitea muotoili Genevessä vuonna 2014 pitämässään kokouksessa seitsemänvuotisen ohjelmallisen painopisteen *Pilgrimage of Justice and Peace (PJP)*, jonka on tarkoitus jatkaa seuraavaan yleiskokoukseen²⁶⁹. DOV:n tavoin PJP:n on tarkoitus koostua niin ruohonjuuritasolla toteutettavista hankkeista kuin laajemmasta vaikuttamistoiminnasta oikeudenmukaisen rauhan puolesta eli sovinnon, väkivallattomuuden, ihmisarvon ja taloudellisen oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi sekä ilmaston muutoksen ehkäisemiseksi. Oikeudenmukaisuuden ja rauhan pyhiinvaellukseen liittyy myös

---

²⁶⁶ Busan 2013, 287–288.

²⁶⁷ Gehlin 2016, 76–77.

²⁶⁸ Busan 2013, 35–36.

²⁶⁹ KMN:n 11. yleiskokous oli suunniteltu pidettäväksi Karlsruhessa, Saksassa vuonna 2021, mutta Covid-19-viruksen aiheuttaman pandemian ja siitä johtuvien epävarmuustekijöiden takia KMN eksekutiivikomitea päätti vuonna 2020 lykätä yleiskokouksen vuodelle 2022. (Lähde: KMN:n uutinen aiheesta: <https://www.oikoumene.org/news/new-2022-date-decided-for-wcc-11th-assembly-as-opportunity-to-deepen-visible-unity>, katsottu 6.11.2020).

hengellinen puoli, jonka nähdään johtavan ihmisten sisäiseen muutokseen rauhan toteutumiseksi. KMN:ssa nähdään edelleen tarve jatkaa pohdintaa, mitä kirkkoille ja kristityille oikeastaan tarkoittaa olla oikeudenmukaisuuden ja rauhan pyhiinvaelluksella. Tämän pohdinnan keskeisenä lähteenä ja tukena keskuskomitea näkee ECJP:n.²⁷⁰

6. Johtopäätökset

Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää, miten oikeudenmukaisen rauhan (*just peace*) käsite on ymmärretty KMN:n vuonna 2011 julkaistussa Ecumenical Call to Just Peace -asiakirjassa ja sitä edeltäneen ekumeenisen rauhanjulistuksen valmisteluprosessin aikana. Sen lisäksi tavoitteena oli verrata, miten käsitys suhteutuu KMN:ssa aiemmin käytyyn keskusteluun rauhasta ja oikeudenmukaisuudesta, väkivallasta ja sodan oikeutuksesta.

Tutkielman myötä oikeudenmukaisesta rauhasta on piirtynyt kuva monitahoisena, monimutkaisena ja silti samalla yksinkertaisena asiana: kaikenlaisen hyvinvoinnin ehtona ja mahdollistajana sekä perustana ihmisen oikeanlaiselle suhteelle toisiin ihmisiin, luontoon sekä Jumalaan.

Ekumeenisen rauhanjulistuksen prosessin myötä oikeudenmukainen rauha tarkoittaa KMN:n mukaan jokaisen ihmisen oikeutta kokonaisvaltaiseen rauhaan elämän kaikilla osa-alueilla niin yhteiskunnallisesti kuin henkilökohtaisesti. Oikeudenmukainen rauha ei voi toteutua konfliktitilanteissa tai sorron keskellä, vaan vaatii että jokaisella ihmisellä on turvallinen ympäristö ja yhtäläiset ihmisoikeudet. Oikeudenmukainen rauha kattaa myös jokaisen henkilökohtaisen loukkaamattomuuden ja on siten mahdollista vain, mikäli minkäänlaista väkivaltaa ei ole. Toisaalta oikeudenmukainen rauha ei rajoitu vain ihmisten kokeman rakenteellisen, fyysisen tai henkisen väkivallan poissaoloon, vaan koskee laajemmin myös koko luomakuntaa. Oikeudenmukainen rauha edellyttää, että ihmiskunta on sovussa luonnon kanssa. Siis myös luonnon riistäminen rikkoo oikeudenmukaisen rauhan ajatusta.

Näin laaja rauhan määritelmä ei ole kuitenkaan ollut aina KMN:n tapa ymmärtää rauhaa. Itseasiassa kehityskulku tähän pisteeseen on lähtenyt huomattavasti suppeammasta ymmärryksestä – rauhasta ennen kaikkea sotien ja aseellisen voimankäytön poissaolona – mistä se on vähitellen eri vaiheiden kautta

---

²⁷⁰ Gehlin 2016, 78–79.

laajentunut koskemaan elämän eri osa-alueita. Samalla ymmärrys Jumalan antamasta rauhasta on tullut lähemmäksi ymmärrystä maan päällä toteutuvasta rauhasta ja vahvistanut käsitystä, että kirkkojen ja kristittyjen tehtävä on pyrkiä edistämään rauhaa jo maan päällä.

Oikeudenmukaisuuden ja rauhan, ja myöhemmin oikeudenmukaisen rauhan etsiminen on teologisen määrittelyn lisäksi johtanut yhä parempaan ymmärrykseen siitä, miksi ja millä tavoin kirkkojen konkreettisesti tulee tehdä rauhantyötä. Oikeudenmukainen rauha ei perustu vain sosiologisiin näkökulmiin vaan myös teologiaan, jonka myötä oikeudenmukaisen rauhan edistäminen on sekä jokaisen kristityn tehtävä että osa kirkon perustehtävää. Oman olemuksensa kautta kirkko toimii rauhantyön välineenä jo liturgiansa ja opetuksensa kautta: opettamalla Rauhahan Jumalasta ja Jumalan rauhasta, lähimmäisenrakkaudesta ja laajemmin kristillisestä etiikasta kirkko rakentaa rauhankulttuuria.

Väkivallan turmelemassa maailmassa pelkkä rauhankulttuurin opettaminen ei kuitenkaan riitä, vaan tarvitaan myös käytännön tekoja. Osana oikeudenmukaisen rauhan ymmärrystään KMN näkee välttämättömäksi, että kirkot toimivat aktiivisesti sekä ruohonjuuritasolla että ottaen kantaa rauhan puolesta. Nämä käytännön toiminnan vaatimukset näkyvät jo ECJP:ssä, mutta ovat vielä konkreettisemmin sanoitettuna Busanin yleiskokouksen kannanotossa *The Way of Just Peace*.

Toisaalta, vaikka rauha ymmärretään laajasti, läpi aineiston se näyttäytyy usein ensisijaisesti vastakohtana aseelliselle voimankäytölle, muunlaisen rauhaa rikkovan väkivallan jäädessä vähemmälle huomiolle. Syynä tähän on oikeutetun sodan ja väkivallattomuuden välillä käytävä keskustelu. Tämä kahden erilaisen, usein vastakkaisiksi koettujen rauhanperinteiden ristiriita on hallinnut keskustelua myös KMN:n yleiskokouksissa sen perustamisesta lähtien. ECJP:ssä tästä vastakainasettelusta on pyritty pääsemään yli ja osin siinä on onnistuttukin. KMN:n aiempia keskusteluja rauhasta ja ECJP:n sisältöä verrattaessa onkin huomattavissa selkeä kehityskulku ja muutos: oikeutetun sodan teoria ja väkivallan perusteleminen ovat käyneet yhä mahdottomimmiksi ja keskustelun painopiste on kääntynyt väkivallattomuuteen ensisijaisena ja jopa ainoana tapana ratkoa konflikteja ja rakentaa pysyvää rauhaa.

Haasteen väkivallattomuuden ihanteelle tuo kansainvälisen oikeuden mukainen suojeluvastuun periaate, joka edelleen jättää mahdollisuuden tai jopa velvollisuuden voimankäytölle haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten suojelemiseksi vielä vakavammilta väkivallanteoilta. Mikään malli, edes ECJP:n hahmottelema

oikeudenmukaisen rauhan malli, ei kuitenkaan voi edustaa täyttä väkivallattomuutta, jos ja kun se sallii väkivallan käytön edes toisten suojelemiseksi ja viimeisenä keinona. Koska väkivalta nähdään rikkomuksena Jumalan tahtoa vastaan, kirkkojen tulee edelleen pyrkiä löytämään keinoja vastata myös tähän suojelutarpeeseen väkivallattomasti.

Oikeutetun sodan teoriasta käydyn keskustelun sekä alati laajentuneen oikeudenmukaisen rauhan ymmärryksen lisäksi rauhan ja sodan tematiikkaa KMN:n historiassa tarkastellessa huomio kiinnittyy myös erääseen varsin mielenkiintoiseen seikkaan. Vaikka muilta osin KMN:n rauhaan liittyvissä keskusteluissa on havaittavissa selkeitä muutoksia ja kehityskulkuja yleiskokousten välillä, yksi asia on pysynyt kokouksesta toiseen samana ja näkyy niin ECJP:ssä ja sitä seuraneessa Busanin yleiskokouksen kannanotossakin: huoli joukkotuhohasteista ja niiden käytön tuomitseminen yksimielisesti riippumatta siitä, kumpaa rauhanperinnettä puhujat ja kirkkokunnat muuten ovat edustaneet.

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että ECJP:n ymmärrys rauhasta ja oikeudenmukaisuudesta oikeudenmukaisena rauhana on toisaalta pienin askelin tapahtunutta, hitaan ja luontevan kehityksen tulosta ja toisaalta merkittävä harppaus uuteen ajattelutapaan. Oikeudenmukaisen rauhan määrittely teologisesti tai käytännön toimenpiteiden tasolla ei kuitenkaan ole vielä valmis, vaan tarvitaan edelleen lisää teologista pohdintaa sekä keskustelua kirkkojen roolista rauhantyössä, jotta aiheesta voitaisiin KMN:n piirissä julkaista varsinainen rauhanjulistus, johon prosessilla alun perin tähdättiin.

7. Lähde- ja kirjallisuusluettelo

7.1. Lyhenteet

AGAPE	Alternative Globalization Addressing Peoples and Earth
DOV	Decade to Overcome Violence
EAPPI	Ecumenical Accompaniment Programme in Palestine and Israel
ECJP	Ecumenical Call to Just Peace
EDPJ	Ecumenical Declaration on Just Peace
EDCSW	Ecumenical Decade of Churches in Solidarity with Women
IEPC	International Ecumenical Peace Convocation
IST-EDJP	Initial Statement Towards an Ecumenical Declaration on Just Peace
JPIC	Justice, Peace and the Integrity of Creation (kts. ORLE)
JPSS	just, participatory and sustainable society
KMN	Kirkkojen maailmanneuvosto (kts. WCC)
ORLE	Oikeudenmukaisuus, rauha ja luomakunnan eheys (kts. JPIC)
PJP	Pilgrimage of Justice and Peace (PJP)
POV	Programme to Overcome Violence
PTTC	Peace to the City
R2P	Responsibility to Protect
RfP	Religions for Peace
WCC	World Council of Churches (kts. KMN)

7.2. Lähteet

Amsterdam

1948 First Assembly of the World Council of Churches. Held at Amsterdam, August 22nd to September 4th 1948. The Official Report. Ed. by Visser 't Hoof, W.A. London: SCM Press Ltd. <https://archive.org/details/wcca5/page/n5/mode/2up> (Katsottu 20.10.2020)

Basic Framework for the DOV

1999 A Basic Framework for the Decade to Overcome Violence. Working document adopted by the Central Committee of the World Council of Churches, Geneva, 26 August – 3 September 1999. <https://www.oikoumene.org/resources/documents/a-basic-framework-for-the-decade-to-overcome-violence> (Katsottu 8.10.2020)

Busan

- 2013   Encountering the God of Life. Report of the 10th Assembly of the World Council of Churches. by Senturias, Erlinda N. and Gill, Theodore A. Jr. Geneva: WCC Publications.
<https://archive.org/details/encounteringthego00unse/page/n3/mode/2up> (Katsottu 5.11.2020)

Call to Recommitment

- 2006   Call to Recommitment. Mid-Term of the Decade to Overcome Violence 2001–2010: Churches Seeking for Reconciliation and Peace.
http://www.overcomingviolence.org/fileadmin/dov/files/wcc_resources/dov_documents/Call_to_Recommitment_Midterm_DOV.pdf
(Katsottu 13.10.2020)

Canberra

- 1991   Signs of the Spirit. Official Report. Seventh Assembly of the World Council of Churches. Canberra, Australia, 7–20 February 1991. Edited by Kinnamon, Michael. Geneva: WCC Publications, Grand Rapids: WM. B. Eerdmans. <https://archive.org/details/wcca23/mode/2up>
(27.10.2020)

Central Committee Message about the DOV

- 1999   The Decade to Overcome Violence (DOV), Churches Seeking Reconciliation and Peace. Message adopted by the Central Committee, Geneva, 26 August - 3 September 1999.
<https://www.oikoumene.org/resources/documents/the-decade-to-overcome-violence-dov-churches-seeking-reconciliation-and-peace>
(Katsottu 8.10.2020)

Drafting Groups

- Drafting Groups – Origin and mandate.
<http://overcomingviolence.org/en/peace-convocation/about-iepc/drafting-group.html> (Katsottu 6.10.2020)

ECJP

- 2011   An Ecumenical Call to Just Peace. Just Peace Companion. Geneva: World Council of Churches.
Asiakirja on julkaistu myös erillisenä materiaalina:
http://overcomingviolence.org/fileadmin/dov/files/iepc/resources/ECJustPeace_English.pdf (Katsottu 1.10.2020)

Evanston

- 1954   The Evanston Report. The Second Assembly of the World Council of Churches 1954. Ed. by Visser 't Hoof, W.A. London: SCM Press Ltd. <https://archive.org/details/wcca7/page/n5/mode/2up> (Katsottu 20.10.2020)

FAQ about DOV

- Frequently Asked Questions
<http://overcomingviolence.org/en/decade-to-overcome-violence/about-dov/faq.html> (Katsottu 27.10.2020)

Final Report of the DOV

2011 Overcoming Violence. The Ecumenical Decade 2001–2010. Geneva: World Council of Churches.
<http://overcomingviolence.org/fileadmin/dov/files/OvercomingViolence.pdf> (Katsottu 1.10.2020)

Harare

1999 Together on the Way. Official Report of the Eight Assembly of the World Council of Churches. Ed. by Kessler, Diane. Geneva: WCC Publications. <https://archive.org/details/wcca25> (Katsottu 29.10.2020)

IST-EDJP

2008 Initial Statement Towards an Ecumenical Declaration on Just Peace. Glory to God and Peace on Earth.
http://www.overcomingviolence.org/fileadmin/dov/files/iepc/peace_declarations/drafting_group/Initial_Statement_JustPeaceDeclaration_full.pdf (Katsottu 1.10.2020)

JPC

2011 Just Peace Companion. Geneva: World Council of Churches.
2012 Just Peace Companion. Second edition. Geneva: World Council of Churches.
http://overcomingviolence.org/fileadmin/dov/files/iepc/resources/JustPeaceCompanion_2ndEd.pdf (Katsottu 1.10.2010)

Letter requesting input to the EDJP

2008 Letter requesting input to the Ecumenical Declaration on Just Peace.
<http://overcomingviolence.org/en/resources-dov/wcc-resources/documents/declarations-on-just-peace/letter-requesting-input-to-the-ecumenical-declaration-on-just-peace.html> (Katsottu 20.10.2020)

Living Letters

- Living Letters – Ecumenical Team Visits.
<http://www.overcomingviolence.org/en/peace-convocation/preparatory-process/living-letters-visits.html> (Katsottu 20.10.2020)

Mid-Term of the DOV

2006 Mid-Term of the Decade to Overcome Violence 2001–2010: Churches Seeking Reconciliation and Peace.
<http://www.overcomingviolence.org/en/resources/documents/programmatic-documents/dov-midterm-back-ground-document.html> (Katsottu 8.10.2020)

Nairobi

1975 Breaking barriers. Nairobi 1975. The official Report of the Fifth Assembly of the World Council of Churches. Nairobi, 23 November–10 December 1975. Ed. by Paton, David M. London: SPCK; Grand Rapids: WM. B. Eerdmans.

<https://archive.org/details/wcca17/page/n5/mode/2up> (Katsottu 20.10.2020)

Nature and Mission of the Church

- 2005 The Nature and Mission of the Church. A Stage on the Way to a Common Statement. Faith and Order Paper 198. Geneva: World Council of Churches. <https://archive.org/details/wccfops2.205> (Katsottu 14.10.2020)

New Delhi

- 1961 The New Delhi Report. The Third Assembly of the World Council of Churches 1961. Ed. by Visser 't Hoof, W.A. London: SCM Press Ltd. <https://archive.org/details/wcca11> (Katsottu 20.10.2020)

Porto Alegre

- 2006 God, in your grace... Official Report of the Ninth Assembly of the World Council of Churches. Ed. by Rivera-Pagán, uis N. Geneva: WCC Publications. <https://archive.org/details/godinyourgraceof00unse/page/n3/mode/2up> (Katsottu 29.10.2020)

Raamattu

- 1992 Pyhä Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos.

Report of the IEPC

- 2013 Building Peace on Earth. Report of the International Ecumenical Peace Convocation. Ed. by Chunakara, Mathews George. Geneva: World Council of Churches.

Status of Global Christianity, 2020

- 2020 Status of Global Christianity, 2020, in the Context of 1900–2050 <https://www.gordonconwell.edu/center-for-global-christianity/wp-content/uploads/sites/13/2020/02/Status-of-Global-Christianity-2020.pdf> (Katsottu 22.10.2020)

Uppsala

- 1968 The Uppsala Report 1968. Official Report of the Fourth Assembly of the World Council of Churches. Uppsala, July 4th-20th 1968. Ed. by Goodall, Norman. Geneva: World Council of Churches. <https://archive.org/details/wcca14> (Katsottu 20.10.2020)

Vancouver

- 1983 Gathered for Life. Official Report. VI Assembly, World Council of Churches. Vancouver, Canada, 24 July – 10 August 1983. Ed. by Gill, David. Geneva: WCC Publications. <https://archive.org/details/wcca20/page/n3/mode/2up> (Katsottu 27.10.2020)

Väkivalta ja terveys maailmassa

- 2005 Väkivalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti. Toim. Krug, Etienne G.; Dahlberg, Linda L.; Mercy James A.; Zwi, Anthony B. ja Lozano Rafael. Suom. Salomaa, Eila. Lääkärien sosiaalinen vastuu ry ja Terveiden edistämisen keskus ry.
http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42495/6/9529608993_fin.pdf (Katsottu 27.10.2020)

WCC – About the WCC

- What is the World Council of Churches?
<https://www.oikoumene.org/about-the-wcc> (Katsottu 22.10.2020)

WCC – Iraq Statement

- 2002 Statement on the threats of military action against Iraq. Adopted by the Central Committee, Geneva, 26 August - 3 September, 2002.
<https://www.oikoumene.org/resources/documents/statement-on-the-threats-of-military-action-against-iraq> (Katsottu 30.10.2020)

WCC – Letter to member churches in USA

- 2001 Open letter to the member churches in the United States.
<https://www.oikoumene.org/resources/documents/open-letter-to-the-member-churches-in-the-united-states> (Katsottu 30.10.2020)

WCC – Racism, Discrimination and Xenophobia

- Racism, Discrimination and Xenophobia
<https://www.oikoumene.org/what-we-do/racism-discrimination-and-xenophobia> (Katsottu 17.10.2020)

7.3. Kirjallisuus

Enns, Fernando

- 2007 A Trinitarian Approach to Ecumenical Peace Church Ecclesiology. – Violence and Christian Spirituality. An Ecumenical Conversation. Ed. by Clapsis, Emmanuel. Geneva: WCC Publications, 242–254.
2011 The International Ecumenical Peace Convocation: Towards an Ecumenical Theology of Just Peace. - The Ecumenical Review 63/1. Wiley-Blackwell, 44–53.

Gehlin, Sara

- 2016 Prospects for Theology in Peacebuilding. A Theological Analysis of the Just Peace Concept in the Textual Process towards an International Ecumenical Peace Declaration, World Council of Churches 2008–2011. Diss. Lund: Media-Tryck, Lund University.

Gottlieb, Gunther

- 2011 Pax Romana – Religion Past and Present. Ed. by Betz, Hans Dieter; Browning, Don S.; Janowski Bernd & Jüngel Eberhard.
https://referenceworks-brillonline-com.libproxy.helsinki.fi/entries/religion-past-and-present/pax-romana-SIM_024427 (Katsottu 22.10.2020)

Hehl Ernst-Dieter

- 2011 Peace of God – Religion Past and Present. Ed. by Betz, Hans Dieter; Browning, Don S.; Janowski Bernd & Jüngel Eberhard.
https://referenceworks-brillonline-com.libproxy.helsinki.fi/entries/religion-past-and-present/*-SIM_08921 (Katsottu 22.10.2020)

Kerber, Guillermo

- 2011 “Peace with the Earth” in the Context of the Decade to Overcome Violence. – The Ecumenical Review 63/1. Wiley-Blackwell, 35–43.

Kässmann, Margot

- 1998 Overcoming Violence. The Challenge to Churches in All Places. – Risk Book Series 82. Geneva: World Council of Churches.

ORLE

- 1992 Vedenpaisumuksen ja sateenkaaren välissä. Ekumeenisen ”oikeudenmukaisuus, rauha ja luomakunnan eheys” -prosessin (ORLE) päätösasiakirjat. Diakonian vuosikirja 1992. Toim. Veikkola, Juhani; Kemppi-Repo, Eeva & Lappalainen, Lea. Helsinki: Diakonia ry.

Pikkarainen, Matti

- 2006 Voiko sota olla oikeutettu? Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokousten kannanotot sotaan kriisien ratkaisuna. Diss. Helsinki: Yliopistopaino.

Plou, Dafne

- 1998 Peace in the Troubled Cities. Creative Models of Building Community Amidst Violence. – Risk Book Series 84. Geneva: World Council of Churches.

Saarinen, Tapani

- 2016 The Christian, the Church, and Causes of War: A Systematic Analysis of the World Council of Churches’ Ecumenical Call to Just Peace. Diss. Washington, D.C.: The Catholic University of America.
<https://cuislandora.wrlc.org/islandora/object/cuislandora:40910> (Katsottu 27.10.2020)

Schmidt-Leukel, Perry

- 2011 Peace – Religion Past and Present. Ed. by Betz, Hans Dieter; Browning, Don S.; Janowski Bernd & Jüngel Eberhard.
https://referenceworks-brillonline-com.libproxy.helsinki.fi/entries/religion-past-and-present/*-COM_07931 (Katsottu 27.10.2020)

Winright, Tobias

- 2011 Just Policing and the Responsibility to Protect. – The Ecumenical Review 63/1. Wiley-Blackwell, 84–95.